

چهارمین سالگرد تاسیس
کتابخانه

کتابخانه های ایرانستان خراسان

از آغاز اسلام تا عصر حاضر

تألیف

محمد نیکبخت

در چهارمادست لایحه
کتابخانه

۰۲۷
 ۱-۵۵
 ۵۹۲۸
 ۲۶

کتابخانه های استان خراسان

از آغاز اسلام تا عصر حاضر

دیرخانه استان خراسان
 کتابخانه عمومی
 شماره ثبت : ۶۲۱۶
 تاریخ ثبت : ۱۰/۱۰/۷۱

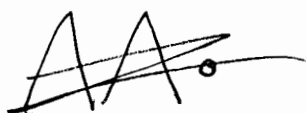
کتابخانه عمومی

شماره
 ۲۷

کتابخانه های عمومی - خصوصی - آموزشی - شخصی

در بهارات اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی

شماره ۷۵

شماره ثبت فرهنگ و هنر خراسان ۴۲۸ مورخ هفتم بهمن ماه ۱۳۵۱
از این کتاب تعداد ۱۵۰۰ جلد در چاپخانه خراسان با جلد زرکوب
چاپ گردید

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۷	۱- مقدمه
۹	۲- پیش گفتار مؤلف
۱۱	۳- خراسان (مهد سخنوران و دلیران)
۱۵	۴- بخش اول : کتابخانه‌های استان خراسان در ادوار گذشته
۱۶	۱- کتابخانه‌های خراسان پس از اسلام
۲۳	۲- کتابخانه‌های استان خراسان در قرن چهارم هجری
۳۱	۳- کتابخانه‌های دوره مغول در خراسان
۳۸	۴- کتابخانه‌های دوره تیموری
۴۶	۵- کتابخانه‌های دوره صفوی
۴۹	۶- کتابخانه‌های دوره قاجاریه و عصر حاضر
۵۳	۵- بخش دوم : کتابخانه‌های کنونی استان خراسان

قسمت اول

- ۱- قانون تأسیس کتابخانه‌های عمومی ۵۴
- ۲- آئین نامه اصلاحی انجمن کتابخانه‌ها ۵۸
- ۳- انجمن کتابخانه عمومی مشهد ۶۲
- ۴- کتابخانه‌های عمومی استان خراسان ۶۵
- قسمت دوم : کتابخانه‌های خصوصی ادارات و مدارس علوم دینی ۹۰
- قسمت سوم: کتابخانه‌های سیار و کتابخانه‌های خانه فرهنگ روستائی ۱۱۶
- قسمت چهارم : کتابخانه‌های آموزشی (دانشکده‌ها، هنرستانها ، دبیرستانها ، دبستانها) ۱۱۹
- قسمت پنجم : کتابخانه‌های شخصی ۱۵۱
- ۶- بخش سوم : فهرست مأخذ ، اعلام ، اماکن ۱۶۹

« بنام خدا »

مصاحبت شوق انگیز من با ارباب قلم و اهل کتاب بر حسب
وظیفه‌ای که در فرهنگ و هنر خراسان برعهده دارم و وقوفم
(براهبری جماعت کتابخوان) برغناي استان پهناور خراسان
از گنجینه کتاب و کتابخانه اندك اندك برآتم داشت تا من نیز
شیفته گنج گنج شوم . و دولا بچه ذهنم را از این خیال باطل که
(کتابخانه اطاقیست در گوشه‌ای بادی بسته و قفای آهنین) و یا
کتابخوان (تنها هنگامی به کتابخانه میرود که بدستور معلم و
فرمان استاد پی گیر مطلبی باشد) پیراستم .

من در اینجا شاهد عشق ورزی شیفتگانی بودم که معشوق
خود (کتاب) را به بهای جان گرامی میداشتند و ناظر انسانهایی
که از شوق يك بار دیدن کتابی گرد گرفته اما نایاب لوزه بر
اندامشان می نشست و بحکم (المجاسة مؤثره) ریزه خوارخوان
این جماعت باريك بين و دوراندیش شدم و شیفته طریقت ایشان
و بایادآوری نام کتابخانه‌شان در این مجموعه برآتم که بحد
بضاعتم دین این مصاحبت پرثمر را ادا کنم . و سپاس دارم بر ارشاد
بیدریغ جناب آقای مشیرپور مدیرکل دانشمند فرهنگ و هنر
خراسان که مرا باین مهم ترغیب کردند .

اگر اینک در این نامه از کتابخانه‌های بظاهر كوچك هم نام آورده‌ام بر آن نیستم تا نمودار ارقام را چشمگیر و دهن پرکن جلوه دهم . بل هدف ایجاد يك رشته ارتباط صوری و معنوی است میان این گنجینه‌های پربار ، و بعد مقدور تقویت آنها ازسوی دستگاههای فرهنگی کشور باشد که از این رهگذر در پیشبرد اهداف وزارت فرهنگ و هنر گامی برداشته شود و روزی با افزایش جماعت کتابخوان سطح فرهنگ عمومی جامعه همچون گذشته‌های درخشان در اوج باشد . آنچه را نمیتوان ناگفته گذاشت سهل انگاشتن برخی از کتابخوانان است که پرسش ما را پیرامون کتابخانه خود پاسخ نیاورده‌اند آنسان که شماره جوابها ربع پرسشها نیست ،

شاید برخی از عاشقان کتاب چونان متعصبان که حتی نام معشوق را نزد همگان نمی‌آوردند نخواسته‌اند نام کتابهای خود را نزد دیگران برشمرند .

به دانشمندان و کتابخوانان و همکاران و دوستان ارجمندی که با ارشادشان این مجموعه فراهم آمد چشم امید دوخته‌ام تا بایاری ارزشمندشان و با معرفی سایر کتابخانه‌های استان و اشاره به لغزش‌هایی که از دیده‌ام پنهان مانده موجبات تصحیح و تکمیل این کتاب را در جلد دوم موجب شوند .

محمد نيك پرور

بهمن ماه ۱۳۵۱

(خراسان)

مهد سخنوران ودلیران

شاید هیچ استانی همچون استان خراسان عرصه تاخت و تاز و چپاول گری اقوام مختلف قرار نگرفته و شاید هیچ نقطه‌ای نیز همانند این جلگه پهناور در دامن خود شاعر و ادیب و دانشمند نپرورده باشد این سرزمین حادثه‌خیز تنها از نظر حماسی و سیاسی و نظامی دارای اهمیت تاریخی نیست بلکه در کنار ابومسلم و نادر جهانگشای ، خواجه نظام الملک خواجه نصیر طوسی خدایان دانش و سیاست را پرورده و در جوار ایشان خیام و غزالی ، ابن سینا و فارابی را بعالم علم و ادب ارمغان داده است .

تاریخ ادب خراسان را بانی زبان و ادبیات فارسی میدانند زیرا اهل تحقیق بر آنند که فارسی دری که اکنون زبان ملی ایرانیان است لهجه مردم خراسان (۱) بوده که از مرزهای زادگاه خویش فراتر رفته و در سراسر سرزمینهای فارسی زبان جایگیر شده است .

نخستین بار در تاریخ ایران پس از اسلام سرداران خراسانی پرچم استقلال ایران را در قلاب خراسان برافراشته و از سوی دیگر برای کسب استقلال معنوی و فرهنگی بود که دهقانی از طوس پس از گردآوری گفته‌ها و نوشته‌هایی که از ایران بزرگ در افواه بود دست بکار ساختمان

کاخی جاوید شد و سی سال در آن کار کرد .

بناهای آباد گردد خراب
ز باران و از تابش آفتاب
پی افکندم از نظم کاخی بلند
که از باد و باران نیا بدگزند
بسی رنج بردم در این سال سی
عجم زنده کردم بدین پارسی
شاهنامه بوجود آمد و بقای زبان فارسی و تشخیص و تعیین قوم
ایرانی را در برابر سیل دامنگیر عرب تضمین کرد . شهرهای بزرگ
خراسان چون مرو ، بلخ ، هرات ، بخارا ، نیشابور و بیهق هر کدام در
عصر خود مهمترین مراکز علم و ادب و مجمع دانشمندان بزرگ ایران
بوده است .

هرات گهواره هنر عهد تیموری پایتخت باستانی آریا که یکی
از کهنسالترین شهرهای خراسان باستانی بود مانند بسیاری از شهرهای
دیگر در فتنه مغول آسیب فراوان دید . (۲)

و بلخ و مرو در بیست سال اول سده هفتم هجری بدست لشکریان
مغول ویران ، گردید . نیشابور که بزرگترین مرکز دانش دنیای اسلامی
و مهد ارجمندترین شاعران و سخنوران و دانشمندان ایران بود بعد از
بلخ و مرو هرات چهارمین شهر خراسان باستان محسوب میشد . این شهر
باشکوه باستانی زیر سم ستوران طایفه غز (۵۴۸ هـ) که چون سیل بنیان
کئی بسوی نیشابور سرازیر شده بودند ویران و غارت گردید در هجوم
وحشیانه غز کتابخانه های معظمی که گنجینه های علمی و ادبی و هنری
ایران را در بر داشت بیغما رفت .

درباره خرابیهای وارده شاید برخی ابیات خاقانی ؛

آن مصر معرفت که تو دیدی خراب شد

وان نیل مکرمت که شنیدی بر آب شد

آن کعبه وفا که خراسانش نام بود

اکنون بپای پیل حوادث خراب شد
را اعراق پندارند اما نمیتوان انکار کرد که اشعار آبدار وی
ترجمان سوز دل و حسرت مردمان زیان دیده و بی خانمان شهری است
که در اندک زمانی شکوه و ثروت چندین ساله اش بر باد رفت با این حال
حس وحدت و دانش دوستی مردم این سامان در حادثه های پی در پی
نمی توانست شمع علم و دانش را در این استان زرخیز خاموش کند . اینک
خراسان بزرگ چون سدی عظیم شرق ایران را در آغوش گرفته و با
مساحتی حدود یک پنجم کشور سرسختانه در آستانه پیشرفت و پیروزی
تلاش میکند .

بمصادق :

گرچه عرب ز دبحرامی به ما داد یکی دین گرامی به ما
گرچه ز جور خلفا سوختیم ز آل علی معرفت آموختیم
حمله عرب را در سایه دین آسمانی اسلام بر خود هموار کردیم
و علاوه بر آن خراسان افزون بر افتخارات گذشته از پر تو
خورشیدی بهرور است که پیشوای هشتمینش خوانند و قبله هفتم . وجود
پر برکت حضرت ثامن الحجج نه تنها شئون اقتصادی و مادی خطه خراسان
را اعتلا بخشیده بلکه از دید فرهنگی نیز موجب افتخاراتی بس عظیم
برای این استان شده است یکی از مظاهر آن احداث کتابخانه عظیم
آستان قدس رضوی است که ویژگیهای آنرا در این مجموعه آورده ام.

بخش اول

کتابخانه های استان خراسان

در ادوار گذشته

از آغاز اسلام تا عصر حاضر

۱- کتابخانه‌های خراسان پس از اسلام

کتابخانه شمس‌المعالی ابوالمظفر امیر اسمعیل بن گیلکی (۲)

امیر اسمعیل بن گیلکی از شیعیان نامدار ایران است که مدت‌ها در طبرستان حکومت بالاستقلال داشته و قدرت و نفوذ فوق‌العاده به‌مرسانیده بوده است و به دانشمندان و شعراء توجه خاصی مبذول می‌کرد تا ایشان را بخود جلب کند این امیر کتابخانه بزرگی برای اسمعیلیان در طبرستان فراهم آورده بود که قرن‌ها این کتابخانه در طبرستان حفاظت و نگهداری میشد و بعدها بدست یکی از اشرار غارت و دچار حریق گردید .

۲- کتابخانه خاندان بلعمی

خاندان بلعمی از وزاری ساسانیان بودند و خود نیز از مشاهیر دانشمندان و دانش پرورایرانند . در خراسان کتابخانه عظیمی داشته‌اند که مورد استفاده اهل علم بوده است .

۳- کتابخانه صابونی نیشابور

در شرح حال خلف بن احمد سیستانی آمده است که او دانشمندان و علمای ایران را گرد آورد و از ایشان خواست تا تفسیری جامع و کامل از قرآن مجید شامل کلیه اخبار و اقوال مفسران گذشته و چگونگی قرائت لغات آن فراهم آورند و برای انجام این مهم بیست هزار دینار پرداخت و سرانجام تفسیری جامع تالیف یافت که مشتمل بر یکصد مجلد بوده است .

این تفسیر ارزنده و مهم را در کتابخانه مدرسه صابونی نیشابور قرار دادند تا طالب علمان و دانش پژوهان از آن بهره‌ور گردند. مدرسه صابونی و بسیاری از مدرسه‌های دیگر و همچنین مسجدهائی که محل تحصیل و یا محل اقامت طلاب علوم بود در حمله غزان به نیشابور از میان رفت.

۴- کتابخانه مسجد جامع منیعی نیشابور (۵)

جامع منیعی نیشابور که آنرا ابوالعلی حسان بن سعد از بزرگان نیشابور (م ۴۶۳) ساخته بود کتابخانه معتبری داشت که در سال ۵۴۸ در حمله غزان بغارت رفت و دانشمندان بزرگی در آنجا تدریس میکردند مانند اسعد بن مسعود العتبی نیشابوری متولد سال ۴۰۴ که در آن مجلس املاء داشت. یکی از کتابهایی که در موقع حمله غزان بشهر نیشابور و قتل عام که در جامع منیعی شد از دارالکتب (۶) آن جامع بغارت رفت اکنون در کتابخانه آستان قدس رضوی موجود و یادگاری از آن فاجعه عظیم است. نام این کتاب (ابانه) یا کتاب الصناعتین در علم فصاحت و بلاغت تألیف ابوهلال حسن بن عبدالله بن سهل عسکری میباشد.

۵- کتابخانه امام حسن قطان

کتابخانه معروف امام حسن قطان در شهر مرو در زمان خوارزمشاه بغارت رفت بین خوارزمشاه ورشید و طواط در این موضوع (قتل و غارت شهرهای مرو و سرخس) مکاتبات زیادی مبادله شد یکی از آن نامه‌ها در کتاب جهانگشای جوینی مندرج است (۷)

۶- کتابخانه دانشگاه دارالسنه نیشابور

کهن‌ترین دانشگاه ایران پس از اسلام در شهر نیشابور به‌همت ابوالعباس محمد بن الحسن بن ایوب صبغی در حدود سال ۳۳۰ هـ - ق بنام دارالسنه تأسیس گردید و موقوفات بسیاری بر آن وقف گردید این دانشگاه کتابخانه معتبر و معروفی داشت .

۷- کتابخانه علی بن مطهر در مرو

محب‌الدین فرید خراسان ابوالحسن بیهقی مؤلف تاریخ بیهقی و لباب الاناب و بسیاری کتب دیگر در کتاب لباب الاناب خود آورده است که در تحریر لباب الاناب که بدستور نقیب خراسان بتالیف آن پرداخته بود بمناسبت از میان رفتن کتابخانه‌های نیشابور بزحمت و مرارت میافتد .

بیهقی مینویسد (در این روزگار پر آشوب که کتابخانه در نیشابور نمانده و کسی نیست که نسبت خود را بداند تا چه رسد به نسبت اولاد رسول تالیف این کتاب میسر نبود) و سپس متذکر است که از کتابخانه دوتن دانشمند بنام در مرو توانسته است در تالیف اثر خود توفیق یابد یکی از دوتن حسن بن محمد بن قطان طبیب مؤلف کتاب الدوحه و کتب نسبت و دیگری شریف ابوالحسن علی بن مطهر بوده است بنابه تصریح بیهقی کتابخانه مطهر از کتابخانه‌های معروف و معتبر مرو بوده است.

۸- کتابخانه بیهقی در بیهق

فرید خراسان ابوالقاسم بن حسین بیهقی مؤلف آثار تاریخی گرانقدر در انساب و تاریخ بیهق در مقدمه کتاب جوامع احکام النجوم به‌ماخذی

که در تألیف خود بدانها مراجعه و استفاده کرده اشاره میکند و از فهرست این کتابخانه‌ها است کتابخانه او مشهور است .

۹- کتابخانه شجری در نیشابور

مسعود بن ناصر الشجری در گذشته بسال ۴۷۷ در کنار مسجد عقیل نیشابور مدرسه‌ای بساخت و کتابخانه‌ای نیز در آنجا بنیاد نهاد که کتب آن از نفائس کتابهای زمان بوده است .

۱۰- کتابخانه نظامیه نیشابور

ابن اثیر در کامل التواریخ درباره مدرسه نظامیه بغداد مینویسد که کتابخانه‌ای بسیار بزرگ و معظم و نفیس داشت . بنا بر این تصریح مسلم است مدرسه‌های نظامیه نیشابور و اصفهان هم بر اساس مدرسه نظامیه بغداد بنا شده بوده است دارای کتابخانه نفیس و بزرگ بوده است و در این دانشگاه مدتها شیخ الاسلام ابو حامد محمد غزالی درس می‌گفته است .

۱۱- کتابخانه شیخ الاسلام ابو حامد محمد غزالی

امام محمد غزالی بنا به نوشته امام فخرالدین رازی در کتاب مناظرات (۸) متوفی ۶۰۶ از صومعه غزالی یاد کرده و مینویسد که خود بدان صومعه رفته و در آنجا کتاب المستصفی تألیف غزالی را مطالعه کرده و ضمناً متذکر میگردد که در خانقاه غزالی گروهی از دانشمندان و عرفا بمطالعه آثار غزالی و سایر کتب می‌پرداخته‌اند امام ابو حامد محمد غزالی در خانقاه بنیادی خود کتابخانه‌ای نیز تاسیس و آنرا وقف

عام کرده بوده است و این نظر را سندی دیگر تائید میکند این سند وجود قلمدان امام ابو حامد غزالی است که اکنون در موزه مصر مضبوط است این قلمدان از مس است و روی آن منبت کرده و خطوطی نقره کوب کرده اند نوشته اطراف قلمدان چنین است (لخزانه مولانا الامام الربانی الاعظم والصدر المعظم مفتی الفرق لسان الحق علامه العالم سلطان العلماء کنز الحقایق افضل المتأخرین محمد الاغزالی)

قلمدان نقره کوب متعلق به کتابخانه امام محمد غزالی

در زبان عربی خزانه بمعنی کتابخانه مصطلح اهل علم بوده و بطور قطع امام محمد غزالی کتابخانه عمومی در طوس داشته است در مورد خانقاه امام محمد غزالی که هم اکنون در نزدیکی آرامگاه فردوسی (طوس) قرار دارد از نظر ضرورت بشرح زیر میپردازد

در قرن ششم هجری این بنا بنامهای (مأمونیه) معروف بوده که بنا باظهار برخی قبر و خانقاه (۹) امام محمد غزالی بوده است ولی هنوز مدارک کافی در این مورد موجود نیست .

۱۲- کتابخانه مسجد عقیل نیشابور (۱۰)

ابوالحسن علی بن زید بیهقی در تاریخ بیهقی از کتابخانه مسجد عقیل یاد کرده (تاریخ بلخ از تصنیف محمد بن عقیل الفقیه ، تاریخ نیشابور یکی از تصنیف ابوالقاسم الکعبی البلخی سوخته شد اصل آن در کتابخانه مسجد عقیل) هم چنین بقول از ابن اثیر در منتخب التواریخ حاج محمد هاشم خراسانی (۱۱) از کتابخانه مسجد عقیل بد بزرگی یاد شده که مجمع علماء و اهل فضل بوده و در حمله مغول و تاتار از بین رفته و کتابخانه بسیار نفیس آن دچار حریق بزرگ گردید . وی متذکر گردیده که در آن انقلاب هشت مدرسه حنفی و هفده مدرسه شافعی خراب و پنج کتابخانه محروق و هفت کتابخانه بغارت طوس تاراج شد و مجموع بنرخ کاغذ و مقوا بفروختند (۱۲) موید ثابتی در تاریخ نیشابور (۱۳) از قول حافظ ابرو نام این مسجد را (عقلا) ذکر کرده و محتمل است که این مسجد همان مسجد عقیل باشد در آن کتابخانه خزانه کتب معتبر وجود داشته و کتب آنرا پنجهزار مجلد از انواع کتب علوم که بر طلبه وقف کرده بوده اند یاد شده است که تماماً در حمله غز آتش زده شده .

۱۳- کتابخانه مدرسه خاتون مهد عراق (۱۴)

کتابخانه مدرسه خاتون مهد عراق در نیشابور وجود داشته و وجود کتب تاریخ آل محمد را در این کتابخانه متذکر شده است .

۱۴- کتابخانه سرخس (۱۵)

این کتابخانه در تاریخ بی‌هق بنام آمده خواجه ابوالفضل بی‌هقی که دبیر سلطان محمود بن سبکتکین بوده استاد مناعت و مستولی بر مناکب و غوارب براغت تاریخ آل محمود ساخته است. پیرسی زیادت از سی مجلد که بعضی از آنها در کتابخانه سرخس بوده است.

۱۵- کتابخانه مدرسه سعیدیه (سعیدیه) نیشابور

این کتابخانه و مدرسه آن از بناهای حکمران نیشابور ابونصر بن سبکتکین برادر سلطان محمود غزنوی بوده است.

۱۶- کتابخانه ابوسعید نیشابور

ابوسعید اسماعیل بن علی بن منشی استرآبادی و عارف و واعظ شهیر مدرسه و کتابخانه بزرگی در نیشابور بنیاد نهاده بود.

۱۷- کتابخانه اسفراینی نیشابور

این کتابخانه از مستحدثات ابو الحق اسفراینی بوده است.

۱۸- کتابخانه مدرسه بی‌هقیه نیشابور

سالها قبل از اینکه مدرسه نظامیه در نیشابور ساخته شود این مدرسه و کتابخانه آن وجود داشته و مرجع دانشمندان و محققان بوده.

۲- کتابخانه‌های خراسان در قرن چهارم هجری

عبدالعزیز صاحب جواهر در جلد اول دایرةالمعارف الاسلامیه ایران وامامیه در مورد عظمت کتابخانه‌های نیشابور یاد کرده و مینویسد مثلاً اگر تاریخ نیشابور و آنچه را که راجع است به حدیث سلسله الذهب معروف که از حضرت رضا علیه السلام روایت نموده اند ملاحظه کنیم میدانیم که کتابخانه‌های گرانبھائی در نیشابور بوده زیرا که شیخ صدوق ابن بابویه معروف در کتاب عیون اخبار الرضا نقل فرموده حضرت ه و نعی که وارد نیشابور شدند بیست هزار نفر محدث با بیست هزار دوات که بین آنها هزار دوات طلا بوده استقبال نموده اند و خواهش کردند که یک حدیثی برای آنان بیان فرمایند حضرت حدیث (لا اله الا اله حصنی فدن قالها امن من عذابى) راقرائت فرمودند .

باتوجه به عظمت شهر نیشابور و اشاره رکن الدین همایونفرخ در جلد دوم تاریخچه کتابخانه‌های ایران که در مورد کتابخانه‌های قرن چهارم هجری شهرستان نیشابور یاد آور شده اند بجاست که هر کدام جداگانه برای اطلاع علاقمندان ذکر گردد .

کتابخانه‌های دیگر نیشابور در قرن چهارم هجری

- ۱۹- کتابخانه مدرسه مشطی
- ۲۰- کتابخانه مدرسه سووی
- ۲۱- کتابخانه مدرسه ابوعلی دقاق
- ۲۲- کتابخانه مدرسه شحامی
- ۲۳- کتابخانه مدرسه قشیریه
- ۲۴- کتابخانه سلطانیه
- ۲۵- کتابخانه مدرسه ابو نصر بن ابی‌الخیر
- ۲۶- کتابخانه مدرسه سرهنگ
- ۲۷- کتابخانه مدرسه سمعانی نیشابور
- ۲۸- کتابخانه خانقاه صدوقی
- ۲۹- کتابخانه خانقاه طرطوسی
- ۳۰- کتابخانه خانقاه ابوالفضل العمید در نیشابور
- ۳۱- کتابخانه خانقاه محمود در محله مسیب
- ۳۲- کتابخانه خانقاه سلمی
- ۳۳- کتابخانه و مدرسه دومنارگلشن

این مدرسه و کتابخانه آن از یادگارهای دوران فرمانروائی سلجوقیان در خراسان بوده است در پایان کار دولت ایشان بعلت تجزیه و تفرقه که میان افرادامای دولت درکشور پهناور ایران پدیدآمده بود کتابخانه‌ها و خزاین کتابخانه بتاراج و غارت رفت .

چهار شهر خراسان

(۱۶) در خراسان باستان این سوی آب آمو که تازیان آنرا مادون النهر خوانده اند چهاربخش بزرگ وجود داشته که چهار ربع (به فتح راه و سکون با) یا ارباع چهارگانه می نامیده اند و آن چهار هریک دارای شهری بزرگ نیز بوده که عبارتند از بلخ، هرات، مرو، و نیشابور

کتابخانه های مرو شاهگان

(۱۷) مرو همان مرگیانای باستانی است که بررود مرغاب بنا شده این رود از کوهستان غور واقع در شمال شرقی هرات سرانبر می شود بعد بمرو کوچک که همان مرو رود باشد میگذرد و از شمال مرو رود عبور می کند تا بمرو بزرگ یا مرو شاهگان میرسد .

شاهجان در اصل شاهگان است یعنی درخور شاه این شهر نخست در زمان مامون تاجندی مرکز خلافت اسلامی قرار گرفت و سلجوقیان بدانجا توجه کردند .

یا قوت حموی در کتاب *معجم البلدان* از عظمت و بزرگی مرو یاد میکند و چند کتابخانه معروف آنرا که خود او بدانها مراجعه می کرده است نام برده .

شمس الدین محمد قیس رازی مؤلف *المعجم فی معایر اشعار المعجم* نیز گاه در بخارا و زمانی در مرو بسر میبرد و با استفاده از کتابخانه های

این شهر مشغول تصنیف و تالیف آثار ادبی بوده است و او هم مانند یاقوت حموی در سال ۶۱۶ بمناصب هجوم مغول ماورالنهر را ترك و به ری آمده است (۱۸) یاقوت حموی در 'معجم البلدان' ضمن تعریف و توصیف شهر مرو از کتابخانه‌های آن یاد میکند و میگوید (متاسفم از اینکه از شهر مرو جدا شدم در مرو، ده کتابخانه وجود داشت که مانند آنها را از لحاظ داشتن تعداد کتاب و نفاست و ارزش در جهان ندیدم) یاقوت حموی شرح بامانت گرفتن کتاب از کتابخانه‌های عمومی شهر مرو را میدهد و شنیدن آن برای دانش‌پژوهان امروز موجب شگفتی است زیرا در هفتصد سال پیش ایرانیان با چه سعه صدر و عظمت فکری کتابخانه‌های بزرگ فراهم آورده و مهمتر آنکه کتابهای ذیقیمت و نفیس را بدون هیچگونه قید و بند در دسترس طالبان علم و حتی بیگانگان و کسانی که با آنها آشنائی نداشته‌اند می‌گذاشته‌اند یاقوت حموی مینویسد .

(امانت گرفتن کتاب از کتابخانه‌های ده‌گانه مرو بسیار سهل الحصول و آسان و بدون تشریفات بوده) کتابهای آن پیوسته در دسترس عموم قرار میگرفت .

من همه وقت در خانه‌ام حدود دویست جلد از کتابهای این کتابخانه را امانت داشتم و بیشتر کتابهایی که برای مطالعه می‌خواستم بدون سپردن وجه‌الضمان و یادادن گروی در اختیارم می‌گذاشتند بهای آن دویست دینار زر بوده چه آنکه هر يك در نوع خود بی‌نظیر و از حیث نفاست و اهمیت نسخه به بهاء در نمی‌آمده است

من از وجود این کتابخانه‌ها بسیار خشنود و شادمان بودم تا حدی که وطن مالوف و اهل و اولاد را از یاد برده و آنها را بفراموشی سپرده بودم . از کتابهای این کتابخانه‌ها استفاده بسیار کردم و باید

بگویم بیشتر اطلاعات و دانستنی‌هایی که در کتاب 'معجم البلدان و دیگر تالیفاتم آورده‌ام از پرتو مطالعه و استنساخ کتابهای این کتابخانه‌ها بوده است یقین اگر مغول (تاتار) به مرو نزدیک نمیشد هرگز از مرو بیرون نمیشدم من در سال ۱۶۰۶ از شهر مرو مفارقت جستیم
بامقدمه‌ای که درباره مرو و شاه‌کان و چهار شهر بزرگ خراسان آورده شد اینک بنقل کتابخانه‌های مرو می‌پردازیم

۳۴- کتابخانه عزیزیه مرو

این کتابخانه در مسجد جامع مرو قرار داشته است که آنرا عزب‌الدین ابوبکر زنجانی شرابدار سلطان سنجر سلجوقی وقف‌عام کرده بوده است این کتابخانه ۱۲ هزار جلد کتاب داشته است (۱۹) وی بسیار مورد تقرب سلطان سنجر بوده و بهترین نشان لیاقت و درایت او اینکه دست‌باج‌دات و ایجاد کتابخانه عمومی برای استفاده اهل علم و دانش زده بود .

۳۵- کتابخانه کمالیه مرو

این کتابخانه نیز در جنب مسجد جامع مرو قرار داشته و واقف آن معلوم نیست .

۳۶- کتابخانه شرف‌الملک مرو

این کتابخانه را ابی‌سعید محمد بن منصور شرف‌الملک مستوفی که در سال ۴۹۴ در گذشته و حنفی مذهب بوده است ساخته و وقف عام کرده بوده است .

۳۷- کتابخانه نظام الملك: مرو

این کتابخانه را حسن بن اسحق ملقب به نظام الملك در مدرسه خود بنام نظام الملك تاسیس کرده بود و آن بصورت کتابخانه عمومی اداره میشد .

۳۸- کتابخانه عمیدیه: مرو

این کتابخانه را هم عمید الملك ساخته و وقف عام کرده بود و یاقوت حموی و همچنین غلامرضا ریاضی در کتاب دانشوران خراسان متذکر این کتابخانه شده اند .

۳۹- کتابخانه مجد الملك: مرو

مجد الملك وزیر و بانی آن بوده و این کتابخانه نیز از جمله کتابخانه‌های دهگانه عمومی مرو بوده است .

۴۰- کتابخانه خاتونی: مرو

این کتابخانه در مدرسه خاتونیه مرو قرار داشته و بنیان گذار آن یکی از بانوان خیر و دانش پرور خاندان سلجوقی بوده است .

۴۱- کتابخانه ضمیریه: مرو

این کتابخانه متعلق به عرفای مرو بوده و در خانقاه معروف ضمیریه قرار داشته است .

۴۲ - کتابخانه خاندان سمعانی : مرو

سمعانی‌ها چون خجندی‌ها از خاندان معروف و مشهور بفضل و دانش ایراند شیخ المحقق والمذكر المدقق ابوالقاسم عبدالله بن مظفر بن سمعانی از دودمان سمعانی ونوه معین الدین ابوبکر سمعانی است او از عارفان بنام اواخر قرن ششم و اوایل قرن هفتم است این عارف دانشمند از جمله نویسندگان و شعرای چیره دست ایران است . شهاب الدین سمعانی را کتابی است بنام روح الارواح که گذشته از ارزش عرفانی یکی از آثار بدیع نظم و نثر فارسی قرن هفتم است شهاب الدین سمعانی در خانقاه خود در مرو کتابخانه ای بزرگ برای استفاده طالبان علم بنیان نهاد که یاقوت حموی نیز متذکر آنست .

۴۳ - کتابخانه تاج الاسلام : مرو

خاندان سمعانی در فضیلت و تقوی و دانش و بینش در خراسان شهرت و معروفیت بسزائی داشته اند چندتن از افراد این خاندان از محققان و نویسندگان بنام ایراند از جمله معین الدین ابوبکر محمد امام منصور بن عبدالجبار سمعانی . امام تاج الاسلام معین الدین ابوبکر سمعانی تألیفات بسیار دارد که از جمله انساب و تاریخ مرو و بغداد است و این دانشمند را خواجه نظام الملک بر دیگر دانشمندان عصر مقدم میداشته است . تاج الاسلام سمعانی در مرو کتابخانه بزرگی فراهم آورده بود که مورد استفاده اهل فضل نیز قرار میگرفته است . یاقوت حموی نیز متذکر کتابخانه سمعانی شده است .

۴۴- کتابخانه مدرسه نظامیه : هرات

خواجه نظام الملک پس از فراغت از تأسیس کتابخانه‌های نظامیه بغداد - نیشابور - اصفهان - در شهر هرات نیز مدرسه نظامیه‌ای بساخت باهمان مشخصات نظامیه‌های دیگر این دارالعلم نیز کتابخانه معروف و معتبری داشته است .

۴۵- کتابخانه مدرسه شافعیان نیشابور (۲۱)

مدرسه و کتابخانه شافعیان نیشابوریکی از کهنسالترین مدارس و کتابخانه‌های ایران است که مرکز طلاب علوم دینی و بخصوص شافعیان بود و ابوعلی دقاق از عارفان بنام در آنجا مجلس میگفت او همانجامدفون شد و شاگردش استاد ابوالقاسم قشیری ملقب به زین الاسلام امام علی الاطلاق خراسان در همان مدرسه درس می گفت .

۴۶- کتابخانه سهل سرخسی

فضل بن سهل سرخسی (ایرانی) وزیر مامون عباسی بود در نجوم مهارتی فوق العاده داشت و بزبان و ادب فرهنگ فارسی دلبسته بود . فضل مردی دانشمند بود و کتابخانه‌ای از کتب ارث و کتابهای نجومی پهلوی فراهم آورده بود .

۴۷- کتابخانه مدرس شیخ ابوعلی فضل بن طبرسی

طبرسی نیز از دانشمندان و علمای بزرگ شیعی است که درسبزواری حوزه درس داشت و کتابخانه‌ای معظم برای شیعیان سبزواری و خراسان فراهم آورده بود طبرسی تألیفات بسیار دارد از جمله مجمع البیان که از تفسیرهای بی نظیر است او در ۵۵۲ هـ - درگذشت و جسدش را بمشهد مقدس بردند و آرامگاهش آنجااست .

۳ - کتابخانه‌های دوره مغول در خراسان

۴۸- کتابخانه ژنده پیل

ابو نصر احمد بن ابی الحسن نامقی جامی معروف به ژنده پیل متولد سال ۴۴۱ هـ - در گذشته بسال ۵۳۴ و مدفون در جام عارفی بنام وسخنگوئی عالی مقام است .

این عارف بیدار دل در زمان حیات محضرش قبله گاه عاشقان و پس از ممات آرامگاهش مطاف دلسوختگان و طالبان وادی حقیقت و عرفان بوده است . شیخ جام در دوران زندگی خانقاهی داشت که عاشقان حق را راهنمایی و ارشاد میکرد و پس از اینکه بجوار رحمت ایزدی پیوست در همان خانقاه بخوابگاه ابدی آرمید .

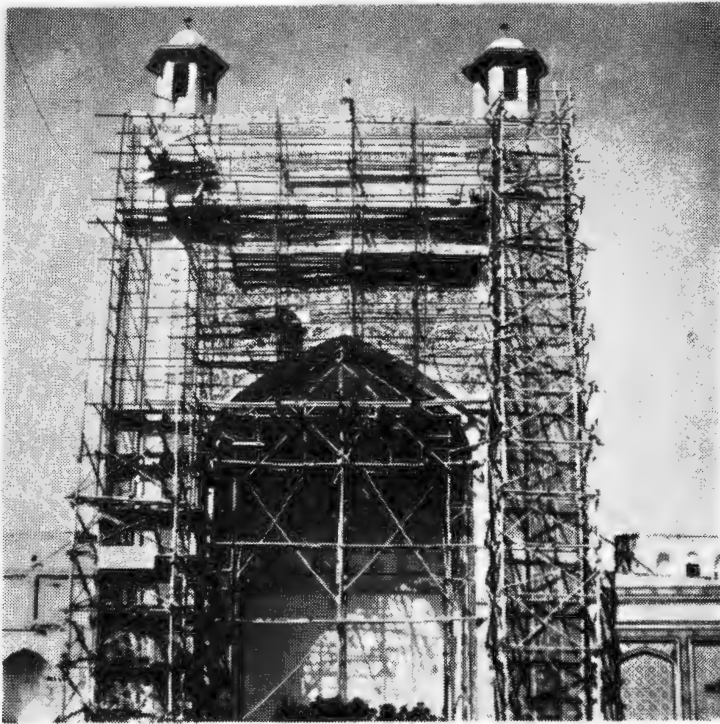
در خانقاه او که مدرسه‌ای برای اهل دل بوده است کتابخانه‌ای وجود داشته و اینک ما از کتابهایی که بر کتابخانه آرامگاهش وقف شده بوده است آگاه میشویم از جمله میتوان از تفسیر گرانقدر ابوبکر

تصویر آرامگاه شیخ احمد جام ژنده پیل

ابوبکر عتیق تفسیرش را بسال ۴۸۰ به پایان آورده بود این تفسیر نفیس اکنون در چهار مجلد در موزه ایران باستان نگهداری میشود که تا سال ۱۳۱۶ در کتابخانه آرامگاه شیخ قرار داشته است در صفحات اول هر يك از مجلات چهار گانه شیخ الاسلام ابوالفتح محمد بن شمس الدین مطهر بن نامقی جامی آنرا بکتابخانه آستانه شیخ ژنده پیل در نیمه رجب سال ۶۵۴ هـ وقف کرده بوده است و این اثر نشان میدهد که تا سال ۶۵۴ کتابخانه آستانه ژنده پیل دائر و برقرار بوده است

محل تولد شیخ احمد جام در نامق ترشیز (۲۳) از نواحی کاشمر ذکر گردیده است کتابخانه و کتب شیخ در فتنه چنگیزی مفقود شده است (۲۴) از باقی مانده کتب کتابخانه شیخ احمد جام معروف به ژنده پیل فعلاً جزء چند جلد قرآن خطی و چاپی کتابی باقی نمانده است تعداد ۴۶ قرآن خطی در محل مزار نگهداری میشود که بعضی از آنها از نظر نفاست و تذهیب و خط در نوع خود بی نظیر است در این میان سی جلد قرآن (سی باره) که از طرف (حضرت شیخ قطب الدین محمد نواده حضرت شیخ در دهه اول شوال سال ۷۲۲ هجری قمری بخط سید مرتضی دامغانی حسینی) اهدا گردیده . تصویر صفحه (۳۲) ضمن بررسی سطحی نگارنده که از کتب و قرآنهای موجود مزار جام بعمل آوردم مهر مخصوص کتابخانه شیخ احمد جام ژنده پیل در روی یکی از کتب مشاهده نموده که عیناً در تصویر صفحه (۳۴) چاپ گردیده متن مهر تا آنجا که مشخص است (مهر کتابخانه شیخ احمد جام ژنده پیل سنه)

مزار شیخ احمد جام در تربت جام که از طرف دفتر فنی سازمان ملی
حفاظت آثار باستانی خراسان در دست تعمیر است

مهر کتابخانه شیخ احمد جام ژنده پیل در تربت جام که از روی
یکی از صفحات کتب موجود در مزار جام عکس برداری شده است

عطااله فرزند بهاءالدین محمد ملقب به علاالدین عطا ملك جوینی
برادر شمس الدین محمد جوینی است . او نیز در عهد هلاکو و
اباقاآن و تگوداراز (۶۵۷-۶۸۱) وزارت بغداد و عراق عرب و خوزستان
را داشت او نیز بدسائس مجدالملک یزدی مورد غضب هلاکو قرار گرفت
لیکن با تدبیر و وساطت خواجه نصیر الدین طوسی از مپاکیه نجات
یافت . و تا سال ۶۸۱ زندگی کرد و در نزدیکی دشت مغان درگذشت و
در گورستان چرندآب تبریز مدفون شد ، این وزیر مانند برادرش بدانش-
پروری و تکریم دانشمندان شهره آفاق بوده است در ادب و تاریخ از
استادان مسلم است و بهترین سند این مدعا تاریخ جهانگشای اوست .
باشیخ اجل سعدی مناسبات خصوصی و دوستانه داشته و شیخ سعدی در
قصائدی چند مراتب دانش و فضل او راستوده است از جمله .

هزار دستان برگل سخن سرای چو سعدی

دعای صاحب عادل علاء دوات و دین را

وزیر مشرق و مغرب امیر مکه و یثرب

که هیچ ملك ندارد چنو حفیظ وامین را

آیا رسیده به جائی کلاه گوشه قدرت

که دست نیست بر آن پایه آسمان برین را

گراشتیاق نویسم بوصف راست نیاید

کز اشتیاق چنانم که تشنه ماء معین را

تو قدر فضل شناسی که اهل فضل و دانش
 شبه فروش چه داند بهای در ثمین را
 و در بیان نویسندگی و قدرت قلم او میفرماید .
 چو بر صحیفه املی روان شود قلمش
 زبان طعن نهد بر بلاغت سبحان
 و در مقام دانش پروری این وزیر سخن شناس کافی است گفته شود
 که شیخ اجل شهرت و معروفیتش را مدیون توجه و عزت برادران صاحب
 دیوان میداند و میفرماید :
 اگر نه بنده نوازی از آن طرف بودی
 من این شکر نفرستادمی بخوزستان
 مرا قبول شما نام در جهان گسترده
 مرا بصاحب دیوان عزیز شدن دیوان
 تاریخ جهانگشا از آثار مستمند و گرانقدری است که وقایع از
 زمان خوارزمشاهیان را تا سال ۶۵۸ در بردارد عطا ملک هم چون برادرش
 برای مطالعه و تهیه عآخذ و مدارك جهت تألیف حنیفش کتبخانه‌ای بسیار
 گران بها بوجود آورده بود .

۵۰- کتابخانه شمس الدین محمد جوینی

کتابخانه شمس الدین محمد جوینی معروف بصاحب دیوان از
 وزرای دانشمند و دانش پرور ایران است و او را باید یکی از کسانی
 دانست که در احیای خرابیهای دوره مغول و بخصوص ترویج زبان و
 ادب فارسی کوشش و مجاهدتی بسیار کرد و توجه او بدانشمندان و

سخنوران و تعظیم و تکریم از ایشان بار دیگر سبب احیای مدارس و گرمی بازار فضل و هنر گردید این وزیر کم نظیر بر اثر دسائسی در چهارم شعبان سال ۶۸۲ در نزدیکی اهر بفرمان ارغوان خان مغول شهید شد ترجمه کامل و جامع او در مقدمه جلد اول جهانگشا آمده است (۲۵) برای معرفی او همین بس که شیخ اجل سعدی قصایدی غرا و شیوا در ستایش او سروده و دو رساله از شش رساله درباره روابط او با شمس الدین محمد جوینی است و هم چنین رساله ای از شیخ بنام رساله صاحب دیوان یا صاحبیه این وزیر مزین است .

این وزیر فضل دوست و دانش پرور کتابخانه ای عظیم فراهم آورده بود که پس از شهادتش دستخوش تاراج و غارت گردید هنوز در کتابخانه های بزرگ جهان نسخه هایی که برای کتابخانه این وزیر کم نظیر استنساخ شده بوده است بیادگار مانده و نمونه را نسخه ای از کتابخانه آصفیه دکن که بسال ۶۴۰ تحریر یافته و کتابی است در علم موسیقی و ادوار معرفی میشود .

در پشت برك نخستین كتاب در ترجمه زیبا چنین نوشته است :
 من كتب المحدثین من بعدهم خزانه الموالی الصاحب
 الاعظم المعالی صاحب دیوان الممالك و شمس الدین بهاء الاسلام
 محمد بن الجوینی

۴ - کتابخانه‌های دوره تیموری

۵۱- کتابخانه بای سنقر میرزا

کتابخانه بای سنقر میرزا - هرات . قولی که جمله محققان و مورخان بر آنند این است که غیاث‌الدین میرزا بای سنقر فرزند شاهرخ شاهزاده‌ای بوده است که در تهیه و استنساخ و جمع‌آوری کتاب و رواج هنرهای مربوط بآن تاسرحد جنون عشق میورزیده است .

بای سنقر میرزا در هرات دارالصنایعی برای کتابخوانی بی‌مانند و بی‌نظیرش فراهم آورد که در آن گروه بیشماری از زبردست‌ترین نویسندگان مصوران مذهبیان . وراقان . صحافان . جلد ساران . و صافان . حل‌کاران . زرافشانان . بکاراشتغال داشتند و از انعامهای بی‌حد و شمار آن شاهزاده هنر دوست بهره ور می‌گشتند .

بنوشته دولتشاه سمرقندی در کتابخانه او چهل نفر از خطاطان شهر شب و روز کتابت میکردند .

تذهیب و تصویر و دیگر فنون و هنرهای متعلق به کتاب در دوران او رواج داشت و اوج گرفت در هیچ عهد و عصری هنر خط نویسی و کتاب سازی بآن اندازه رواج نداشته است و در هیچ دورانی باندازه زمان او نسخه‌های نفیس و زیبا ساخته و تذهیب و تصویر نشده است بطوریکه در

کمتر کتابخانه‌ای در جهان ممکن است از کتابهای کتابخانه بای سنقر میرزا نسخه‌ای یافت نشود .

بای سنقر میرزا خود در خط استاد بود و بیشتر خطوط را استادانه مینوشت . بای سنقر میرزا توجه خاصی بخط و نقاشی و تذهیب داشت و خوشنویسانی را که در ایران بودند همراه در هرات گرد آورده بود تا شب و روز بکار پردازند و از آثار گرانقدر ادبیات فارسی نسخه‌های دستنویسی تهیه کنند .

توجه خاص و فوق‌العاده بای سنقر میرزا به تهیه کتابهای نفیس و هنر کتاب سبب گردید که نقاشی و تذهیب و تجلید و خطاطی و وصفی و زرافشانی و صحافی باوج کمال و ترقی برسد و مکتب هنری هرات که از درخشانترین مکتب‌های هنری ایران است پی ریزی شود در موزه آستان قدس رضوی چند برك از قرآن معروف بای سنقر موجود است که اشاره بآن در اینجا بی مورد نیست .

اوراق قرآن کریم (۲۶) بخط میرزا بایسنقر، میرزا شاه‌رخ کورگانی در امامزاده (امامزاده مزار سلطان ابراهیم قوچان) دیده شد که باید از عجایب و نفایس عالم شمرد .

خطی چنانکه ابن مقوله زنده شود ترا شه قلمش را بمقوله بردارد صفا و استحکام خط این قرآن زیاده از حد این وصف است طول صفحه دو نذر و نیم و عرض یک نذر و ده گره طول سطر یک نذر و عرض سطر پنج گره بین السطور یک چهارک انداز و قلم یک نذر و طول جدول یک نذر و سه چارک و هر صفحه‌ای هفت متر است .

تصویری از قرآن‌های خط بای سنقر که در موزه آستان قدس
رضوی موجود است

نسخه‌های گرانقدری که از کتابخانه بای سنقر و شاهرخ بهادرخان
مانده بهترین نمودار ترقی و تکامل فن کتاب‌سازی و هنر تجلید و تذهیب

و نقاشی کتاب دار ایران است در کتابخانه سلطنتی ایران نسخه های بی مانندی از کتابخانه بای سنقر میرزا و شاهرخ محفوظ است که از نظر ارزش هنری و مادی نمیتوان برای آن حد و معیاری تعیین کرد.

۵۲- کتابخانه سلطان حسین میرزا بایقرا

غیاث الدین بن همام الدین بن میرخواند در کتاب خلاصه الاخبار درباره خوشنویسانی که در کتابخانه سلطان حسین میرزا بایقرا بکار تحریر و استنساخ کتاب مشهور بوده اند ذکری نموده است همچنین در کتاب دوره تاریخ ایران نوشته حسن پیرنیا درص ۶۴۹ یاد آور میشود که سلطان حسین میرزا بایقرا مردی فاضل و شاعر بود و در گردآورده فضلا و اهل هنر در دستگاه خویش جدی بلیغ داشت و مدرسه و کتابخانه بزرگی در هرات برای طلاب علوم درست کرده بود که تا آن زمان نظیر آنرا کسی ندیده بود و قریب ۱۰۰۰۰ طالب علم بخرج او در آنجا تحصیل می کردند.

در دوران سلطنت سلطان حسین میرزا بایقرا شهر هرات و شهرهای دیگر خراسان در اوج عظمت علمی سیر می کرده است مدارس بسیاری معمول و دائر بوده اند این مدارس همه کتابخانه های عمومی داشته اند که مورد استفاده طلاب علوم قرار میگرفته است و اینک برای مزید فایده فهرستی از اینگونه کتابخانه ها ذکر میگردد (۲۷)

۵۳- کتابخانه مدرسه سلطان

۵۴- کتابخانه غیاثیه ساخته و پرداخته ملک غیاث الدین کرت.

۵۵- کتابخانه مدرسه دارالحديث هرات

۵۶- کتابخانه مدرسه خواجه ملک زرگر

۵۷- کتابخانه مدرسه حضرت مخدومی جامی

- ۵۸- کتابخانه مدرسه خواجه کمال الدین گیرنگی
- ۵۹- کتابخانه مدرسه پیش بره از مستحدثات مولانا جلال الدین قاینی
- ۶۰- کتابخانه مدرسه خواجه اسماعیل حصاری
- ۶۱- کتابخانه مدرسه خواجه آفرین
- ۶۲- کتابخانه مدرسه امیر محمود
- ۶۳- کتابخانه مدرسه طفلگان
- ۶۴- کتابخانه مدرسه سبز فیروز آباد
- ۶۵- کتابخانه مدرسه نظامیه (ساخته نظام الدین علیشیر نوائی)
- ۶۶- کتابخانه مدرسه فصیحیه (بنا کرده مولانا فصیح الدین محمد بسطامی)
- ۶۷- کتابخانه مدرسه خواجه جلال الدین فر نخودی
- ۶۸- کتابخانه و مدرسه خانقاه پیرهرات (خواجه عبدالله انصاری)
- ۶۹- کتابخانه مدرسه خانقاه ملک حسین کرت
- ۷۰- کتابخانه مدرسه بیل بند
- ۷۱- کتابخانه مدرسه سبزدرمان
- ۷۲- کتابخانه مدرسه مهدعلیا ملکت آغا
- ۷۳- کتابخانه مدرسه شریفه مهدعلیا گوهرشاد بیگم (۱۸)
- ۷۴- کتابخانه مدرسه سرپل انجیل ساخته سلطان حسین میرزا
- ۷۵- کتابخانه مدرسه غربی
- ۷۶- کتابخانه مدرسه اخلاصیه
- ۷۷- کتابخانه مدرسه و مسجد و خانقاه گوهرشاد بیگم

گوهرشاد آغابیگم و همسرشاهرخ بهادرخان و مادر بای سنقر
والغ بیک از بانوان خیر و مدبر و دانش دوست بود درباره درایت و کفایت
او همین بس که مورخان نوشته اند شاهرخ در کلیه امور کشور داری با
او بمشاوره میپرداخت .

این بانوی نیک اندیش در جوار حرم مطهر حضرت رضا (ع)

مسجد و مدرسه و خانقاهی بسیار باشکوه بسال ۸۲۸ بنا نهاد که از نظر معماری و کاشیکاری از شاهکارهای بی نظیر جهانست .

مدرسه گوهرشاد بیگم کتابخانه بسیار بزرگ و قابل توجه داشت که هنگام تجاوز از بکان بخراسان دستخوش تاراج گردید و پس از اینکه بفرمان شاه عباس بزرگ شیخ بهاءالدین عاملی مجدداً بجمع آوری کتابهای تاراج شده پرداخت و کتابخانه آستان قدس رضوی مجدداً دایر شد کتابخانه مدرسه گوهرشاد آغا تقریباً بصورت تعطیل درآمد .

۷۸- کتابخانه و مدرسه شاهرخیه

شاهرخ بهادرخان درهرات بسال ۸۱۳ هـ - مدرسه شاهرخیه را بنا کرد و دانشمندانی چون محیی الدین غزالی طوسی و یوسف اوبهی و ناصرالدین لطفالهرا در آن بتدریس گماشت و ریاست مدرسه و کتابخانه عظیم آن را بخواجهعلاءالدین چشتی عارف شهیر سپرد (۲۹)

۷۹- کتابخانه مدرسه غیاثیه هرات

خواجه غیاث الدین پیر احمد وزیر شاهرخ بهادرخان بود و او پدر خواجه مجدالدین خوافی معروف است این وزیر دانشمند در خرگرد خواف طرح مدرسه‌ای عالی افکند و کتابخانه این مدرسه‌یکی از کتابخانه‌های معتبر و معروف دوران شاهرخ بوده است (۳۰)

۸۰- کتابخانه مدرسه دودر مشهد

مدرسه دودر را خواجه یوسف بسال ۸۴۲ هـ - ساخت و این مدرسه همچنان دایر بود و در زمان شاه سلیمان صفوی بر طبق کتیبه‌ای که در مدرسه موجود است تعمیر اساسی شده است کتابخانه این مدرسه نیز از

کتابخانه‌های معروف و مشهور شهر مشهد بوده است . ولی فعلاً کتابخانه جداگانه‌ای ندارد و طلاب از سایر کتابخانه‌ها استفاده می‌کنند .

۸۱- کتابخانه مدرسه پریزاد مشهد

بانی این مدرسه و کتابخانه آن نجف‌قلی خان بیگلربیگی قندهار بوده است و برطبق کتیمه‌ای که در مدرسه موجود است این مدرسه نیز در زمان سلطنت شاه سلیمان صفوی یکبار تعمیر اساسی شده است نجف‌قلی خان بیگلربیگی در دوران شاهرخ بهادر خان هنگامیکه در مشهد رضوی اقامت داشت آن را ساخته و کتابهای بسیاری بر کتابخانه مدرسه وقف کرده بوده است .

سایر کتابخانه‌های هرات

هرات در زمان شاهرخ بهادر خان باردیگر رونق و اعتبار خود را از سرگرفت و مرکز تجمع دانشمندان و طالب علمان خراسان شد از مهمترین مدارس زمان شاهرخ که در هرات دائر و طلبه نشین بوده و کتابخانه‌های بسیار بزرگ و مفصلی داشته‌اند میتوان مدارس زیر را یاد کرد .

۸۲- کتابخانه مدرسه خواجه کمال‌الدین

۸۳- کتابخانه مدرسه بدیعیه

۸۴- کتابخانه مدرسه خواجه اسماعیل حصاری

۸۵- کتابخانه مدرسه صحیه

۸۶- کتابخانه مدرسه نظامیه

۸۷- کتابخانه مولانا عبدالرحمن جامی

عبدالرحمن جامی سخنور نامی که از جمله محققان و مولفان و سخنوران ایران در قرن نهم است در هرات کتابخانه‌ای معروف و مشهور داشته و خواهر زاده‌اش خوشنویس شهیر محمد منور و همچنین سلطان‌علی مشهدی و سلطان محمد خندان برای کتابخانه او نسخه‌برداری می‌کرده‌اند . نسخه‌هایی از کتابخانه جامی در دست است که مولانا در اطراف صحیفه‌های آن بخط خود مطالبی نوشته و یا اشعارش را ثبت و رقم کرده است در کتابخانه آقای ادیب برومند نسخه‌ای هست که مولانا در پایان آن قطعاتی از خود نوشته و رقم کرده است (جلد دوم کتابخانه‌های ایران نوشته آقای رکن‌الدین هما یونفر خ صفحه ۱۲۳)

هـ- کتابخانه‌های دوره صفوی در خراسان

۸۸- کتابخانه مدرسه نواب مشهد

بر اساس کتیبه‌ای که در سردر مدرسه موجود است بانی آن میرزا صالح خان نقیب رضوی بوده است که در زمان پادشاهی شاه سلیمان صفوی از سرمایه خود بنا کرده و در تاریخ بنای آن ۱۰۸۶ هـ - نوشته شده است میرزا صالح نواب که صدرالممالکی کل ایران را برعهده داشته پس از اینکه بنای مدرسه‌اش پایان رسید کتابخانه بزرگی نیز برای مدرسه تاسیس کرد (۳۱) وی تازمانی که زنده بود تعداد قابل توجهی کتب مخطوط و نفیس برای کتابخانه مدرسه خریداری و وقف کرد (۳۲)

در سال ۱۳۱۲ مدرسه نواب بصورت دبیرستان معقول و منقول تغییر وضع میدهد و کتابهای مدرسه فاضلیه نیز به کتابخانه مدرسه نواب منتقل گردید و تالاری برای مطالعه و کتابها نیز احداث میکنند پس از شهریور ۱۳۲۰ که شادروان نوقانی را بتولیت مدرسه تعیین کرده بودند بوضع کتابخانه مدرسه نواب سروصورتی میدهند و کتابخانه را بداخل مدرسه منتقل میکنند . طبق آماري که در دست است تعداد کتب خطی آن بالغ بر ۱۰۰۰ جلد که دارای نسخ نفیس خطی نیز میباشد وضع فعلی کتابخانه این مدرسه در فصل کتابخانه‌های خصوصی خواهد آمد .

۸۹- کتابخانه مدرسه فاضلیه مشهد

بانی این مدرسه فاضل خان ملقب به علاءالملک تونی بوده که در سال ۱۰۲۰ ساختمان آنرا آغاز کرده و براساس نوشته کتیبه به نقل از مطلع الشمس آنرا بسال ۱۰۷۵ بنام شاه عباس دوم باتمام رسانیده است .

این مدرسه نیز مانند دیگر مدارس قدیمه (۳۳) ایران دارای کتابخانه بسیار غنی و معظم بوده است .

فاضل خان گذشته از اینکه کتابخانه شخصی اش را وقف مدرسه کرد تازنده بود کتاب میخرید و وقف کتابخانه مدرسه میکرده است . کتابهای آن بالغ بر هفتاد هزار تومان قیمت داشته است (۳۴)

برای این کتابخانه فهرستی وسیله مرحوم عمادتهرانی برای کتب مخطوط کتابهای مدرسه فاضلیه در سال (۱۳۰۸ شمسی) ترتیب داده در آن زمان بازمانده کتابهای آن کتابخانه بزرگ فقط ۶۰۰ جلد موجود بوده است .

متأسفانه بنای مدرسه را بمنظور تعریض فلکه برابر صحن خراب کردند و کتابهای آن نخست به کتابخانه مدرسه میرزا جعفر و پس از چندی به کتابخانه مدرسه نواب و قسمتی از آن هم به کتابخانه آستان قدس منتقل شد .

۹۰- کتابخانه و مدرسه میرزا جعفر - مشهد

این مدرسه نیز از بناهای دوران شاه عباس دوم بوده و کتابخانه مفصل و قابل توجه داشته است در سال ۱۳۱۲ کتابهای این مدرسه را

بکتابخانه مدرسه نواب منتقل ساخته‌اند و بنای بهادارات دولتی (اوقاف) اختصاص یافت. وضع فعلی این کتابخانه که فعلا دایر و مورد استفاده طلاب علوم دینی قرار میگیرد در آینده خواهد آمد.

۹۱- کتابخانه منشار در مشهد

شیخ بهائی زوجه فاضله عالمه محدثه فقیهه داشت صبیحه شیخ زین الدین علی المعروف بالمنشار عاملی و چهار هزار جلد کتاب از مرحوم شیخ عاملی بازماند و تمام آنها بزوجه شیخ بهائی به ارث رسید چون ایشان غیر آن مخدرات اولادی نداشتند (۳۵) این کتب را وقف کتابخانه آستان قدس رضوی کرد و برگنجینه کتابهای آستانه افزود.

۹۲- کتابخانه ابراهیم بن محمد نصیر مدرس - مشهد

ابراهیم بن محمد نصیر مدرس دانشمندی بود و از جمله خدام آستانه بشمار میرفت کتابخانه مفصلی داشته است که مهر کتابخانه اودر پشت کتابهای کتابخانه‌اش با تاریخ ۱۱۱۰ مشخص است. مجلداتی از کتابهایش را وقف آستانه قدس رضوی کرده که هم‌اکنون در کتابخانه مذکور موجود است.

۶- کتابخانه‌های دوره قاجاریه و عصر حاضر

۹۳- کتابخانه حاج ملاهادی سبزواری - سبزواری

حاج ملاهادی فرزند ملا مهدی متخلص باسراراز بزرگان علمای کلامی وفلاسفه قرن اخیر بشمار میرود وی در حدود سی تالیف دارد این دانشمند عالیقدر در سبزواری مدرسه بزرگی بهمت خود ساخت و وجود او سبب گردید که سبزواری بصورت دارالعلم درآید و از اطراف و اکناف ایران دانش پژوهان بطرف سبزواری هسپار شوند حاج ملاهادی اسرار سبزواری کتابخانه بزرگی برای مدرسه خود فراهم آورد .

۹۴- کتابخانه مسجد جامع طبس

در مسجد جامع طبس کتابخانه معظمی از قرن هفتم وجود داشت که متاسفانه در سال ۱۳۲۹ هـ - هنگامیکه نایب حسین کاشی‌یابی به طبس حمله کرد این کتابخانه را غارت کرد و آتش کشید این کتابخانه در حدود هشت هزار جلد کتاب نفیس داشته است .

۹۵- کتابخانه بالاخیابانی

مرحوم شیخ عبدالحسین بالاخیابانی در مشهد کتابخانه معظمی فراهم آورده بود که بیش از ۲۰۰۰ جلد کتاب مخطوط نفیس داشت که اکثر آنها بخطوط منصفان و مؤلفان آنها بودند این کتابخانه پس از درگذشت مرحوم بالاخیابانی به کتابخانه ملی ملک فروخته شد . از نوادر نسخ

آن کتاب الدرا السلوك فی حالات انبیاء واولاد ضیاء والملوک بخط مولف خود احمد بن حسن بن حر عاملی است . از علماء اواخر قرن دوازدهم نام کتاب کاشف است از موضوع آنکه در تاریخ است و در دیباچه آن ، نوشته شده و کتاب تفسیر نور الانوار و مصباح الاسرار (۳۶)

۹۶- کتابخانه ساعدنیری نیشابور

اونوه نیرالدوله و ملقب به فتح السلطنه بود سالها حکومت نیشابور را داشت و چون جد مادرش یمین السلطان دارا عشق و علاقه مفرطی بفرهنگ و ادب فارسی میورزید او شعر می گفت و نویسنده بود . جنگی از اشعار گویندگان پارسی به شیوه ای خاص دو جلد فراهم آورد که قابل توجه داشت در شعر نیری تخلص میکرد کتابخانه معظم و بزرگی از کتب مخطوط گرانقدر فارسی فراهم آورده بود که بسیار شایان توجه بوده است .

۹۷- کتابخانه سید جعفر سبزواری

سید جعفر سبزواری در کمال زهد و تقوی می غنوده و در جوار آستان رضوی دربان و ترویج علوم دینی بوده از تصنیفات وی کتاب ریاض الانوار در احوال ائمه اطهار و کتاب اسرار الصلوة را میتوان نام برد وی قریب دویست جلد از کتب خود را وقف بر طلاب مشهد مقدس نمود و تولیت آنرا از خود به ملا احمد هرروی داده است (۳۷)

۹۸- کتابخانه محمد سبزواری

مولانا محمد سبزواری متوفی ۱۲۴۸ و الدش حاج محمد علی مدتی در سمنان و چندی در اصفهان تحصیل علم و ایقان نموده پس از

زیارت هتبات عالیات به سبزوار آمده و ترویج احکام و رفع خصام اوقات می گذرانیده گویند فتنه در سبزوار اتفاق افتاد که اسباب و کتب آن فاضل را به نهیب اشرا داد که افسرده شد و از آن دیار مسافرت اختیار نمود (۳۸)

۹۹ - کتابخانه حاج میرزا داود

(متوفی ۱۲۴۰ ه...) وی از غالب علوم حظی وافر و بهره کامل داشته در خدمت والد ماجده خود تحصیل فضل و ادب می کرده گویند کتابخانه آن سید عالیشان در آن زمان از سایر علما و اقران ممتاز مختار بود (۳۹)

۱۰۰ - کتابخانه فاضل سبزواری

فاضل سبزواری از علماء و مشاهیر عصر خود بوده و از مصنفات وی کتاب ذخیره و کفایه در فقه معروف و متداول است یکی از مدارس قدیمه مشهد مقدس را که در آن اوان به سمیه معروف بوده تعمیر و تجدید نموده و تعدادی از کتب خود را بر آن وقف نموده همچنین در ص ۲۲۹ کتاب تاریخ علمای خراسان متذکر شده که این مدرسه بعدها بنام باقریه شهرت پیدا کرده و خود محقق سبزواری در آنجا تدریس می کرده و کتب بسیار بر آن وقف کرده وی رسائل بسیاری نوشته از آن جمله مفاتیح الجنان در ادعیه که بخواست شاه عباس گرد آورده و نسخه زیبائی از آن جزء کتابخانه والد (نویسنده کتاب تاریخ علمای خراسان) است .

۱۰۱ - کتابخانه حاج محمد تقی عماد

از فضلالی عصر حاضر عالمی ادیب و اهل منبر بوده کتابخانه گرانبهای خود را وقف آستانه مقدسه کرد و به دستور محمد ولی خان

اسدی سه جلد فهرست کتابخانه آستان قدس را تنظیم کرد (۴۰)
گویند حرص و ولع عجیبی در جمع آوری کتاب داشت و هر کتاب در دست
هر کس میدید بالطایفی از او به بهاء نازلی میخرید.

۱۰۲- کتابخانه محمد علی سجادی - نیشابور

مرحوم محمد علی سجادی از فضلا و دانشمندان بنام نیشابور بوده
است بهتر است در معرفی ایشان به شرحی که بخط خود ایشان موجود
است بپردازم . (مسقط الرأس من قریه ای بوده در جنوب شهر کنونی بیرجند
که خود در جنوب خراسان حالیه واقع است و از حیث جهت جغرافیائی
نظیر بوژآباد کنونی نیشابور آنجا را تصور کنید زمان تولد سال ۱۲۷۸
شمسی بوده که موافق میشود با موقع سلطنت مظفرالدین شاه قاجار، در
هفت سالگی درس عربی میخواندم) مرحوم سجادی در منزل خود
کتابخانه ای شخصی داشت که مورد استفاده خود و سایر همکارانش قرار
میکرفت کتابهای این کتابخانه بیشتر در مورد صرف و نحو و منطق و معانی
و بدیع و فقه و اصول و تفسیر قرآن و کلام فلسفه و علوم ریاضی و بوده
وقتی از ایشان سؤال شده بود چه چیز را بیشتر از همه دوست دارید
در جواب گفته بودند (کتب و مشاهده زیبائیها) که این حظ نفس است
و آن قوت جان .

۱۰۳- کتابخانه گلکانی - مشهد

مرحوم گلکانی مجموعه ای از کتب چاپی (لغت نامه ها . تاریخی
علمی، فرهنگ ها) متجاوز از ۱۳۰۰ جلد در منزل خود جمع آوری نموده
بود که پس از فوت از طرف انجمن کتابخانه عمومی مشهد خریداری
و به کتابخانه عمومی خیام انتقال یافت .

بخش دوم

کتابخانه های کنونی

استان خراسان

قسمت اول

۱- قانون تأسیس کتابخانه‌های عمومی

قبل از آغاز بخش کتابخانه‌های عمومی استان خراسان برای آشنائی علاقمندان از نحوه و چگونگی ایجاد کتابخانه‌های عمومی در شهرستانها عین قانون تأسیس کتابخانه‌ها (۴۱) و اصلاحیه آن ذیلادرج میگردد .

بائیدات خداوند متعال

—

محمد رضا پهلوی / آریا مهر شاهنشاه ایران
محل صحه مبارك همايوني

نظر باصل بیست و هفتم متمم قانون اساسی مقرر میداریم
ماده اول - قانون تأسیس کتابخانه عمومی در تمام شهرها که
بتصویب مجلسین سنا و شورای ملی رسیده و منضم باین دستخط است
بموقع اجراء گذاشته شود .

ماده دوم - هیئت دولت مأمور اجرای این قانون هستند .

ماده ۱- شهرداریها مکلفند هر سال قبل از تقسیم اعتبارات شهرداری
یک و نیم درصد از کل درآمد خود را برای تأسیس کتابخانه عمومی
و قرائتخانه و خرید کتاب و اداره کتابخانه هر شهر اختصاص دهند و اگر
کتابخانه عمومی شهر در حال حاضر موجود باشد و به انجمن کتابخانه
عمومی واگذار گردد صرف یک و نیم درصد مزبور بارعایت مفاد این
قانون برای کمک و توسعه و تکمیل همان کتابخانه مجاز است .

تبصره ۱- برای نظارت در ساختن کتابخانه و خرید کتاب و لوازم مربوطه و اداره آن در هر شهر انجمن کتابخانه که دارای شخصیت حقوقی است تشکیل میشود. اعضای انجمن مرکب خواهند بود از رئیس فرهنگ و هنر نماینده انجمن شهر و نماینده شهرداری و چهار نفر از دانشمندان و معتمدین آن شهر که بپیشنهادهای رئیس اداره فرهنگ و هنر و تصویب هیأت امناء مذکور در ماده ۲ این قانون انتخاب میشوند رئیس فرهنگ و هنر سمت ریاست و دو نفر از اعضاء سمت خزانه دار و دبیر انتخاب خواهند شد تصمیمات انجمن که بتصویب اکثریت اعضاء رسیده باشد قابل اجرا خواهد بود اداره امور انجمن در شهر تهران با هیأت امناء مذکور در ماده ۲ خواهد بود .

تبصره - خدمت چهار نفر منتخب که ممکن است در شورای آموزش و پرورش نیز عضویت داشته باشند در انجمن کتابخانه افتخاری و برای مدت چهار سال است . هرگاه یکی از اعضاء فوت یا استعفا کند یا محکومیتی پیدا نماید که مستلزم محرومیت او از حقوق اجتماعی باشد جانشین وی برای بقیه مدت بترتیب مقرر در تبصره ۱- انتخاب میشود .

تبصره ۳- در هر شهر که عمارت مناسب برای کتابخانه فراهم نباشد اعتبار از محل یک و نیم درصد و سایر وجوه حاصله در حساب مخصوص نگاهداری میشود که زیر نظر انجمن کتابخانه منحصرأ بمصارف تعیین شده در این قانون برسد .

انجمن کتابخانه مجاز است بطور امانی و یا از طریق مناقصه اقدام بساختن بنای کتابخانه نماید . انجمن میتواند برای تسریع در تأسیس کتابخانه عمومی باعتبار مبلغی که از درآمد شهرداری محل جهت

تاسیس کتابخانه اختصاص داده شده از بانکهای مجاز وام دریافت کند و بمصرف ساختن بنای کتابخانه برساند و از اعتبار مربوط مستهلك نماید تبصره ۴- شهرداریها مکلفند مقدار مناسب از اراضی متعلق بخود را بتقاضای انجمن کتابخانه برای ساختمان کتابخانه عمومی با حفظ مالکیت بلاعوض در اختیار انجمن مذکور بگذارند و در نقاطی که شهرداری فاقد زمین باشد مؤسسات دولتی یا وابسته بدولت میتوانند باتصویب هیئت وزیران زمین و ابنیه مورد تقاضا را برای کتابخانه عمومی بلاعوض واگذار نمایند . انجمن کتابخانه میتواند باتصویب انجمن شهر زمین دریافتی از شهرداری را باز زمین مناسبتر تعویض نماید . ساختن بنای کتابخانه عمومی در شهرهایی که پارك شهر دارد در پارك مجاز است و اگر شهرداریها در پارك شهر دارای ساختمان مناسب باشند باید به کتابخانه عمومی اختصاص دهند . (پارك شهر به باغات عمومی و ملی نیز اطلاق میشود)

تبصره ۵- وزارت فرهنگ و هنر مکلف بیدل مساعدتهای مالی و معنوی برای توسعه کتابخانههای عمومی در شهرستانها است و باید علاوه بر همکاری با هیات امنای کتابخانههای عمومی کشور از کتب و مجلاتی که در اختیار دارد بهمه کتابخانههای عمومی کشور به رایگان بفرستد تبصره ۶- مؤلفین و ناشرین کتب و مجلات و روزنامههای شهر يك نسخه از نشریه چاپ شده خود را برایگان در اختیار کتابخانه عمومی شهر و لااقل چهار نسخه در اختیار وزارت فرهنگ و هنر میگذارند که بین کتابخانههای عمومی شهرستانها تقسیم شود .

تبصره ۷- هرگونه اعانه نقدی و یا کتاب یا اشیاء دیگری که از طرف اشخاص یا مؤسسات بکتابخانه اهداء میشود بنام اهداء کننده در دفاتر ثبت وجز و اموال و در آمد عمومی کتابخانه محسوب میشود .

ماده ۲- برای راهنمایی و نظارت در انجام وظایف قانونی انجمنهای کتابخانه هیأتی بنام هیأت امناء مرکب از ۷ نفر که عضویت آنها افتخاری است بشرح ذیل در تهران تشکیل میشود .

۱- وزرای فرهنگ و هنر و کشور با صدور فرمان همایونی .

۲- پنج نفر بنابه پیشنهاد وزیر فرهنگ و هنر و صدور فرمان همایونی برای مدت پنج سال .

هیأت امناء دبیرخانه‌ای دارد که اعضاء مورد احتیاج آنرا وزارتین فرهنگ و هنر و کشور از کارمندان خود بدون تحصیل هیچگونه پوزیته‌ای به بودجه انجمن کتابخانه تأمین می نمایند .

هیأت امناء يك نفر را که واجد صلاحیت باشد از بین خود و یا از خارج بنام دبیر کل با اکثریت آراء برای مدت پنج سال انتخاب خواهند کرد . مسئولیت اداره امور دبیرخانه‌ها با دبیر کل خواهد بود .

تبصره - آئین نامه‌های اجرایی این قانون و طرز استفاده از کتب کتابخانه و مدتی را که متقاضی کتاب میتواند کتاب مورد تقاضا را نزد خود نگاهدارد و سایر مقررات مالی و اداری کتابخانه و نحوه تشریق اهداء کنندگان کتب و اعانات و اموال دیگر بوسیله دبیر کل تهیه و پس از تصویب هیأت امناء بموقع اجرا گذارده میشود .

ماده ۳- وزارتخانه‌های فرهنگ و هنر و کشور ، امور اجرای این قانون میباشند .

قانون بالا مشتمل بر سه ماده و هشت تبصره که در جلسه روز پنجشنبه دوم دیماه یکهزار و سیصد و چهل و چهار بتصویب مجلس شورای ملی رسیده بود در جلسه روز چهارشنبه بیست و نهم دیماه یکهزار و سیصد و چهل و چهار شمسی بتصویب مجلس سنا رسید .

رئیس مجلس سنا . مهندس شریف امامی

۲- آئین نامه اصلاحی انجمن کتابخانه‌های عمومی در شهرها

فصل اول - تشکیل انجمن کتابخانه

ماده ۱- در اجرای تبصره ۱ از ماده يك قانون تاسيس كتابخانه عمومی در تمام شهرها انجمن كتابخانه عمومی كه در این آئین نامه انجمن نامیده میشود در هر شهر مرکب از رئیس فرهنگ و هنر (درجائیکه نماینده فرهنگ و هنر نباشد از رئیس آموزش و پرورش كه نمایندگی وزارت فرهنگ و هنر را خواهد داشت) نماینده انجمن شهر و نماینده - شهرداری و چهار نفر دیگر از دانشمندان معتمدین محل كه بدپیشنهاد رئیس یا نماینده فرهنگ و هنر انتخاب خواهند شد تشکیل میشود .

تبصره ۱- مسئول تمام وقت كتابخانه در شهرهای بزرگ باید دوره کتابداری را گذرانده و گواهی نامه‌ای در دست داشته باشد .

ماده ۲- انجمن كتابخانه عمومی دارای شخصیت حقوقی میباشد
ماده ۳- رئیس فرهنگ و هنر و یا رئیس آموزش و پرورش سمت ریاست انجمن را خواهد داشت و یکی از اعضاء سمت نیابت ریاست و دو نفر از اعضاء (نماینده انجمن شهر سمت خزانه دار و کتابدار كتابخانه سمت دبیری انجمن را بعهده خواهد داشت)

تبصره ۲- خدمت اعضاء انجمن كتابخانه عمومی افتخاری بوده و برای مدت چهار سال است ولی در صورتیکه فعالیت‌های چشمگیری از طرف انجمن مشاهده شود در پایان هر سال از محل ۵/۰۱٪ وصولی در محل به تصویب هیات امناء كتابخانه‌های عمومی کشور پاداشی برای آنها تعیین و پرداخت خواهد شد .

تبصره ۳- سه مرتبه غیبت متوالی بدون عذر موجه در حکم استعفا از عضویت انجمن کتابخانه خواهد بود .

تبصره ۴- هرگاه یکی از اعضا فوت و یا استعفا کند یا محکومیتی پیدا نماید که مستلزم محرومیت او از حقوق اجتماعی باشد جانشین وی بلافاصله برای بقیه مدت بترتیب مقرر در ماده یک انتخاب میشود

فصل دوم در تشکیل جلسات انجمن

ماده ۴- انجمن در هر ماه حداقل باید یکبار جلسه داشته باشد البته در موارد ضروری و فوری به پیشنهاد دبیر انجمن و بدعوت رئیس انجمن جلسه فوق العاده تشکیل خواهد شد (باحضور حداقل پنج نفر از اعضاء انجمن رسمیت خواهد داشت)

ماده ۵- صورت مجلس مذاکرات و مصوبات انجمن بوسیله دبیر انجمن تهیه و در دفتر مخصوص ثبت و با امضاء حاضرین در جلسه میرسد

ماده ۶- وظایف انجمن کتابخانه بقرار ذیل است :

الف- افتتاح حساب مخصوص در بانک ملی محلی و در صورت نبودن بانک ملی یکی از بانکهای محلی دیگر برای نگهداری وجوه حاصله از محل ۱/۵٪ درآمدشهرداری مقرر در ماده یک قانون تاسیس کتابخانه عمومی در تمام شهرها و وجوه دریافتی دیگر و نظارت کلی در مصرفی آن با رعایت آئین نامه معاملات شهرداریها در کلیه موارد .

تبصره - انجمنهاییکه درآمد سالیانه آنها کمتر از پنجاه هزار ریال باشد در صورتیکه بتوانند بکمک استانداری و فرمانداری یا اهالی شهرستان محل مستقلاً به کتابخانه اختصاص دهند صرف (۱/۵٪) مزبور بلامانع خواهد بود .

ب - تاسیس و اداره کتابخانه عمومی و قرائتخانه و خرید کتاب .
پ - اقدام به ساختن کتابخانه از طریق مناقصه و یا بطور امانی با
توجه به تبصره ۳ قانون تأسیس کتابخانه عمومی در تمام شهرها و بارعایت
مقررات مالی شهرداری .

ت - اخذ وام از بانکها بمنظور تسریع در ساختن کتابخانه عمومی
به اعتبار مبلغی که از در آمد شهرداری محل جهت تأسیس کتابخانه
اختصاص داده میشود و استهلاک آن از اعتبار مربوط .
ث - اقدام به گرفتن مقدار مناسبی از اراضی شهرداری یا سازدان
اوقاف و سازمانهای دولتی و ملی دیگر و اختصاص آن برای ساختمان
کتابخانه .

ج - مکاتبه با دبیرخانه هیأت امناء بخصوص برای اخذ کمکهای
مذکور در تبصره ۵ ماده یک قانون تأسیس کتابخانه عمومی در تمام
شهرها .

چ - تشویق اهالی محل باهداء زمین و کتاب و کمکهای مادی و
معنوی دیگر به کتابخانه عمومی .

ح - رسیدگی و تصویب بودجه سالانه کتابخانه عمومی که بوسیله
دبیر انجمن تقدیم و به انجمن کتابخانه پیشنهاد میشود و ارسال یک نسخه
از آن برای هیأت امناء

خ - مطالعه و تصویب تر از نامه سالانه که بوسیله خزاندار انجمن
تهیه و ارائه میشود و ارسال نسخه‌هایی از آن به دبیرخانه هیأت امناء .

د - ارسال گزارش کلی و گزارش ماهانه از فعالیتهای انجمن به
دبیرخانه هیأت امناء با ذکر تعداد کتابهای خریداری شده یا اهدائی

و تعداد مراجعین به کتابخانه .

ذ - پرداخت وجه اسناد خرج با صدور چک به اعضاء رئیس و دبیر و خزانه داران انجمن کتابخانه و اسناد مربوط نیز با امضای رئیس انجمن و خزانه دار باید باشد .

ر - ارسال کروکی و نقشه ساختمان کتابخانه جهت تأیید و تصویب هیأت امناء با توجیه کامل .

ژ - اجرای دستورات هیأت امناء که از طرف دبیرخانه هیأت امناء بوسیله دبیر کل به انجمن محل ابلاغ میشود .

فصل سوم استخدام کارکنان کتابخانه عمومی

ماده ۷- استخدام کارکنان کتابخانه عمومی بترتیب زیر خواهد بود .

الف - رئیس کتابخانه با تصویب انجمن استخدام خواهد شد .
ب - استخدام سایر کارکنان کتابخانه عمومی با پیشنهاد رئیس کتابخانه و تأیید انجمن کتابخانه خواهد بود .

پ - استخدام کارکنان کتابخانه عمومی تابع مقررات استخدامی سازمان کتابخانه های عمومی خواهد بود که به تصویب سازمان استخدامی کل کشور رسیده است .

این آئین نامه بتصویب هیأت امناء کتابخانه های عمومی کشور رسیده و برای اجرای به انجمن کتابخانه عمومی ابلاغ میشود .

دبیر کل هیأت امناء کتابخانه های عمومی کشور

بهروش

۳ - انجمن کتابخانه عمومی مشهد

اکنون که با مطالعه قانون تأسیس کتابخانه‌ها و آئین نامه اصلاحی انجمن‌ها آشنائی حاصل شد.

بجاست که از انجمن کتابخانه عمومی مشهد نیز ذکری شود تا ضمن سپاس از بنیان این انجمن که اکنون ثمره کوششهای افتخاری آنان پنج باب کتابخانه عمومی و یک باب ساختمان کتابخانه مجهزی را در بارک شاه عباس موجب گشته است خواننده عزیز از نحوه فعالیت این خیراندیشان دانش دوست نیز آگاهی یابد انجمن کتابخانه عمومی مشهد اولین جلسه خود را در ساعت ۱۱ روز یکشنبه ۲۸/۱۲/۴۵ در محل اداره کل فرهنگ و هنر خراسان تشکیل داد اعضاء اولین جلسه عبارت بودند از آقایان: محمود فرخ -- گلچین معانی -- محمد طاهر بهادری عبدالرحیم کبیری -- دکتر یوسفی -- باسط زاد -- و میر محمد مشیر پور و سپس خانمها و آقایان (شاگری - تبرئی - دکتر اقدس یغمائی - بهشتی پور شاهرودی -- شمسی امیری -- هژبرالساداتی -- گلشن آزادی -- دکتر جلال متینی و محمد نیک پرور) در این انجمن عضویت یافتند.

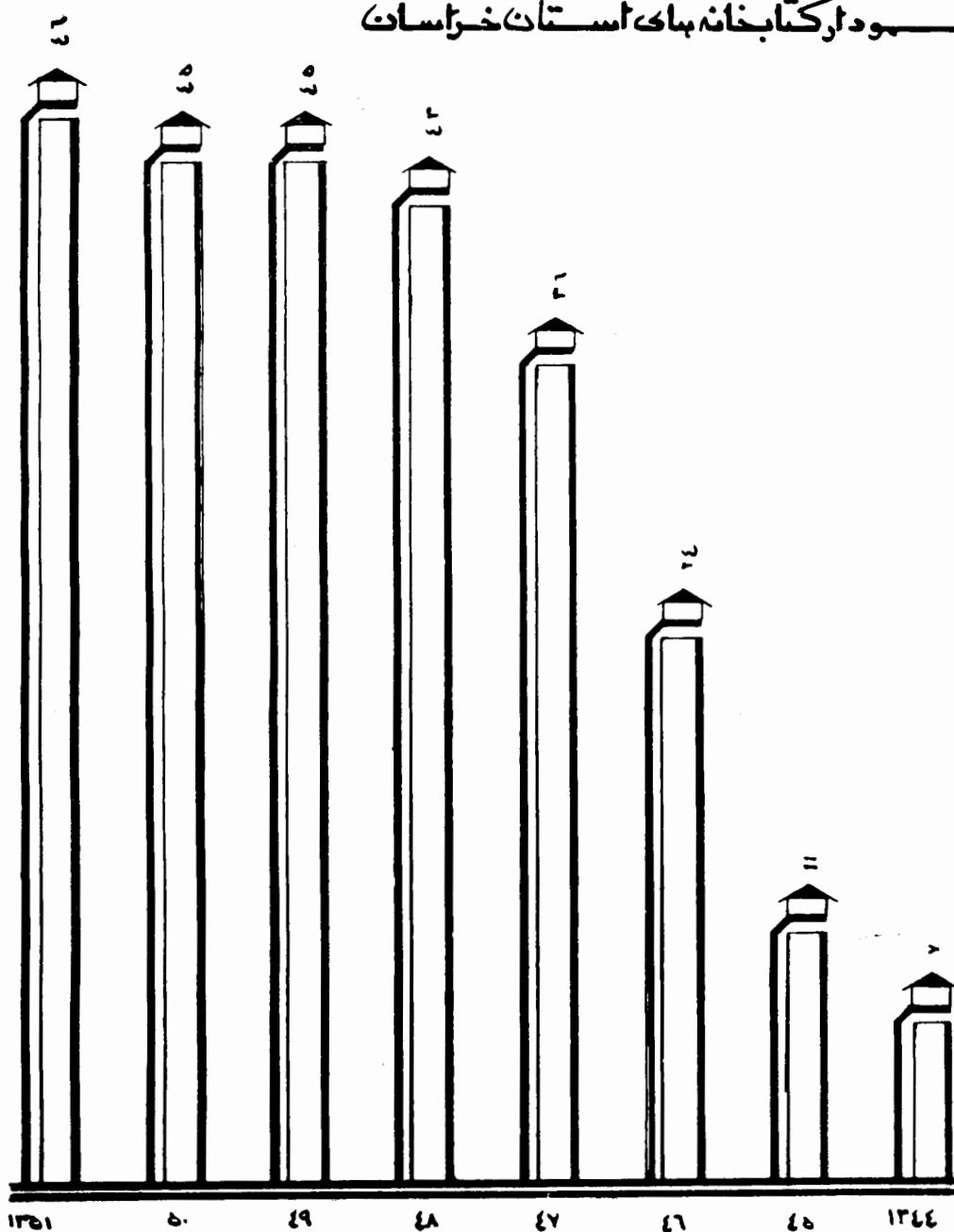
اعضاء فعلی انجمن کتابخانه نیز بشرح زیر:

رئیس انجمن کتابخانه	آقای مشیر پور
عضو « «	آقای عبدالرحیم کبیری
عضو « «	آقای محمد طاهر بهادری
« « «	آقای ماشااله تبرئی نماینده شهر داری

آقای دکتر احمد شاهین فر نماینده انجمن شهر و خزانه دار
 آقای یداله بهشتی پور عضو « کتابخانه
 و محمد نیک پرور دبیر انجمن کتابخانه میباشند که برای
 دوره جدید برای مدت چهار سال انتخاب گردیده اند .
 جلسات انجمن کتابخانه عمومی مشهد ماهیانه یکمرتبه تشکیل
 و در هنگام ضرورت به تشکیل جلسه فوق العاده اقدام میشود .
 انجمن کتابخانه عمومی مشهد بمنظور از بین بردن و بعد مسافت
 برای دانش آموزان و علاقمندان به کتاب و کتابخانه نسبت به ایجاد
 کتابخانه های محله ای در نقاط مختلف مشهد اقدام کرد و همانطوریکه
 شرح هر کدام خواهد رسید تاکنون بدایجاد پنج باب کتابخانه در نقاط
 مختلف مشهد توفیق یافته که در صورت داشتن اعتبار تعداد آنان را به
 ده باب خواهد رسانید . از پنج باب کتابخانه عمومی کتابخانه فردوسی
 به محل کتابخانه پارك شاه عباس که اخیراً ساخته شده است منتقل
 گردیده که شرح آن در قسمت کتابخانه های عمومی خواهد آمد .

نمودار کتابخانه‌های استان خراسان

نمودار تعداد کتابخانه‌های استان خراسان از بدو تأسیس اداره کل فرهنگ و هنر ۱۳۴۵ در استان خراسان

۴- کتابخانه‌های عمومی استان خراسان

۱۰۴ - کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر مشهد

آدرس خیابان پهلوی جنب باشگاه فرهنگ تلفن ۲۴۶۴۰

در سال ۱۳۰۰ شمسی طبق توصیه وزارت فرهنگ کتابخانه‌ای بنام کتابخانه معارف با تبادل نظر عده‌ای از افاضل بنام خراسان (شیخ الرئيس محمد هاشم میرزا افسر- محمد ملک زاده- سید حسن طبسی (مشکان طبسی) میرزا احمد دانش بزرگ‌نیا . مسعودالدوله (مصطفی میرزا قهرمان) و میرزا جواد غفاری تأسیس گردید و با تهیه تعدادی کتاب و وسائل لازم در تاریخ هشتم سرطان ۱۳۰۳ شمسی رسماً در محل باغ نادری افتتاح یافت .

بر اثر توسعه و تکثیر کتب و مراجعین محل کتابخانه بساکن باغ ملی و سپس به محل اطاق بازرگانی تغییر یافت تا در سال ۱۳۳۷ شمسی اداره فرهنگ خراسان در صدد ساختمان و محلی جهت کتابخانه برآمد از سال ۱۳۴۰ کتابخانه بساختمان جدید که از بودجه فرهنگ و اعانات و کمک نیکوکاران مشهد ساخته شده است منتقل گردید و فعلاً بنام کتابخانه فرهنگ و هنر مشهد مورد استفاده عموم می‌باشد .

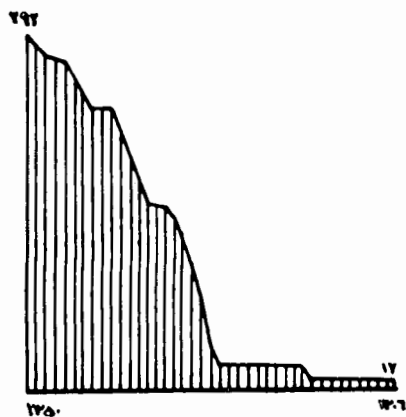
کادر پرسنل این کتابخانه هشت نفر است .

تعداد کتب کتابخانه:

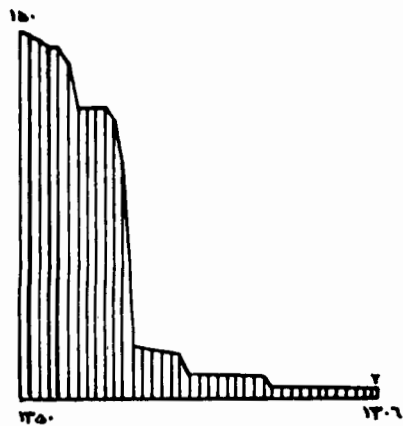
۲۱۸۷۲ جلد	چاپی کتابخانه	«	«
۱۸۲	خطی	«	«

۲۲۰۵۴

جمع

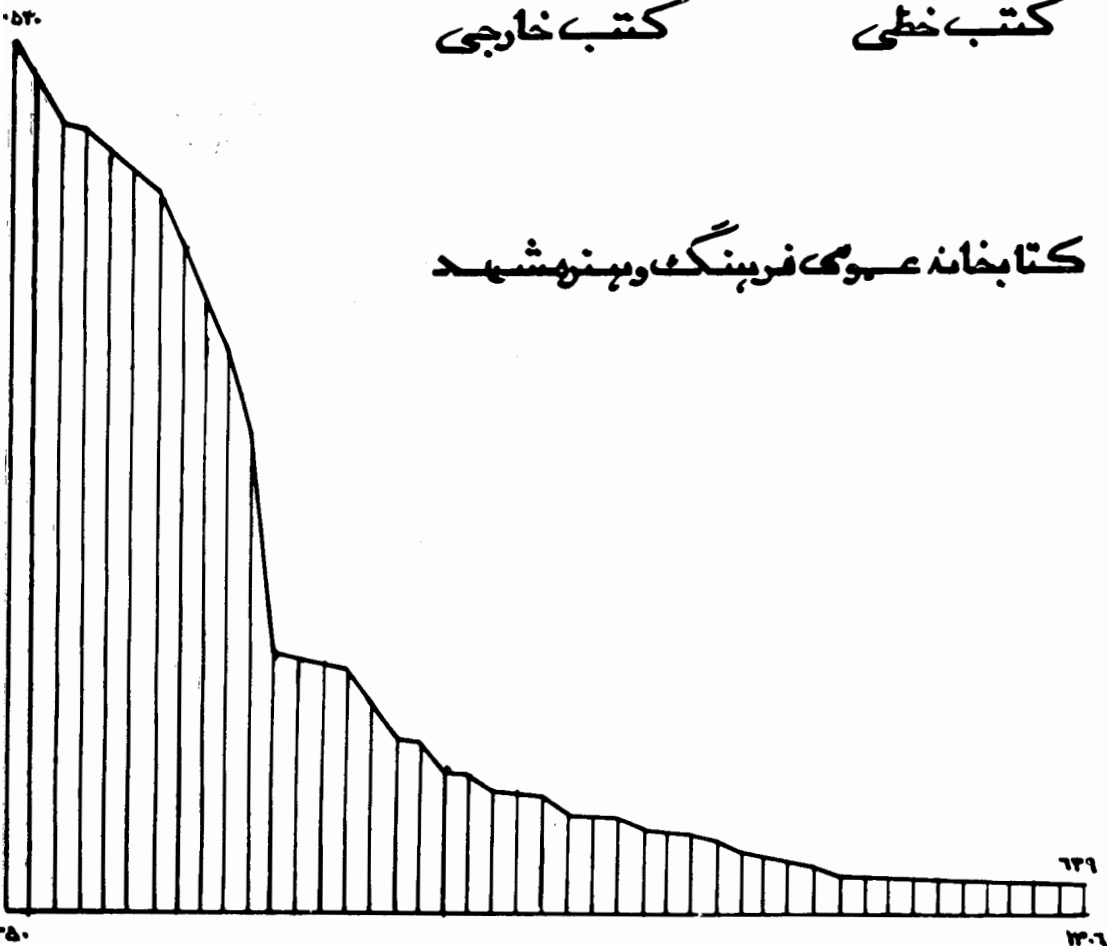

کتب خارجی

کتب خطی

کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر مشهد

کتب چاپی

نمودار تعداد کتب (چاپی - خطی - خارجی) کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر تا سال ۱۳۵۰

و محل سابق کتابخانه معارف (فرهنگ و هنر فعلی)

تعداد کتب کتابخانه از لحاظ زبانهای مختلف بدین قرار است

کتب فارسی	۱۷۴۳۰ جلد
« عربی	« ۱۸۹۲
« انگلیسی	« ۱۷۱۶
« فرانسه	« ۱۶۳
« روسی	« ۳۹
« ترکی	« ۲۵
« آلمانی	« ۱۵
« اردو	« ۱۰
« ارمنی	« ۳
« یونانی	« ۱

۲۲۰۵۴ جلد

جمع

اولین مهر کتابخانه معارف فرهنگ و هنر فعلی

تعداد مراجعه کنندگان در سال ۱۳۵۰ به کتابخانه ۳۷۷۹۵ نفر بوده است .

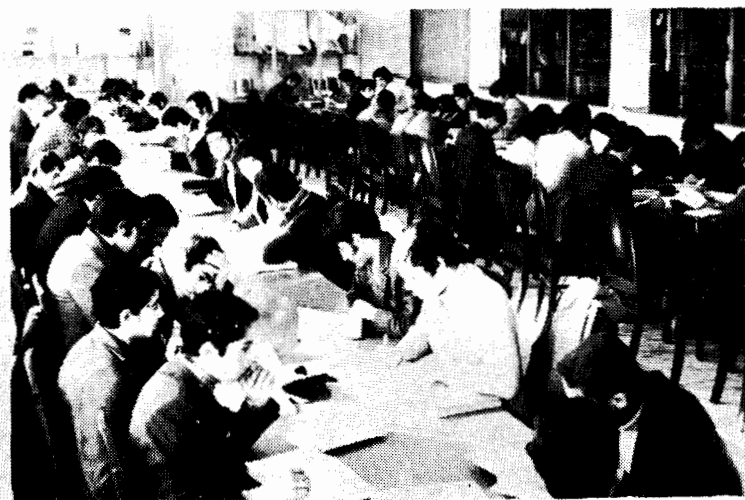
فهرست کتب خطی کتابخانه وسیله آقای تقی بینش در ص ۴۴ کتاب فهرست (نسخه های خطی ۴ باب کتابخانه مشهد) از انتشارات فرهنگ ایران زمین و در سال ۱۳۴۸ از طرف اداره کل فرهنگ و هنر خراسان و بسعی آقای رمضانعلی شاکری رئیس کتابخانه چاپ و منتشر گردیده است .

تعداد کتب و مجلانی که در سال ۱۳۵۰ از طرف اشخاص و مؤسسات مختلف به کتابخانه اهدا گردیده است . ۲۵۶ و ۱۶۶ جلد بوده است . کتابخانه دارای ۳۴ نوع مجله و ۲۱ نوع روزنامه هفتگی و یومیه میباشد .

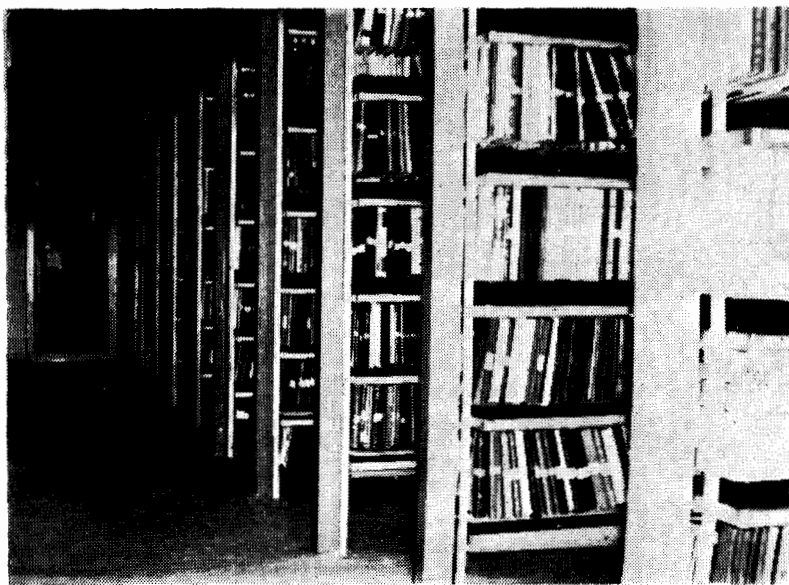
کتب و مجلات نفیس

۱- کتب خطی

هفت جلد از کتب خطی این کتابخانه طبق مشخصات زیر از طرف دانشگاه تهران ممتاز تشخیص داده شده که از روی آن عکسبرداری

قسمتی از سالن مطالعه کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر مشهد

مخزن کتب چاپی کتابخانه فرهنگ و هنر مشهد

کرده اند .

- ۱- تعریفات تألیف حسن بن حسن المشهدی
- ۲- منتخب جواهر نامه
- ۳- رجال نجاشی تاریخ کتاب ۹۷۹ق
- ۴- دلائل هروی در احکام نجوم
- ۵- رساله سه اصل ملاحظه در ۱۲۶۰ ق
- ۶- تاریخ طبری جلد دوم تألیف محمد جریر طبری به تحشیه محمد تقی بهار (ملك الشعرا)
- ۷- رساله مقداریه تألیف محمد مومن بن علی الحسینی

۲- کتب چاپی

- ۱- کتاب شاهنامه فردوسی چاپ امیر بهادر تهران
 - ۲- کتاب برهان جامع چاپ تبریز
 - ۳- تاریخ جهانگشای جوینی چاپ لیدن
- مجلات

- ۱- مجله کاوه سال نخستین ۲- مجله الهلال مصر
 - ۳- « کابل ۴- مجله نو بهار ۵- مجله مهر منیر
 - ۶- « دبستان ۷- « شرق
- قدیمی ترین کتب خطی از لحاظ تاریخ کتابت کتاب غوثیه
در حکمت تألیف عبدالقادر گیلانی است که در تاریخ ۸۵۰
هجری قمری تحریر یافته است .

قدیمی ترین کتب چاپی کتابخانه . برهان جامع در موضوع لغت
تألیف محمد کریم بن مهدیقلی است که در تاریخ ۱۲۶۰ هجری قمری

در شهر تبریز بطبع رسیده است .

کتابخانه علاوه بر کتب فارسی به ده زبان رایج در دنیا کتاب دارد

۱۰۵- کتابخانه عمومی فردوسی

آدرس : پارك شاه عباس خیابان شاه عباس تلفن ۲۹۹۸۱

وابسته بانجمن کتابخانه عمومی مشهد و در سال ۱۳۴۷ تأسیس یافته است این کتابخانه با ۵۰۰ جلد کتاب کار خود را آغاز نموده و در حال حاضر ۳۳۰۰ جلد کتاب در اختیار دارد تعداد اعضاء کتابخانه ۱۱۲ نفر و روزانه بین ۵۰ الی ۶۰ نفر مراجع دارد . اعضاء کتابخانه پس از صدور کارت عضویت و سپردن ودیعه میتوانند از کتب کتابخانه بطور امانت استفاده نمایند . ساعات کار این کتابخانه ۸ الی ۱۲ و ۳ الی ۷ بعد از ظهر و در تمام ایام هفته غیر از روزهای شنبه مفتوح است . این کتابخانه قبلاً در خیابان گوهر شاد در محل استیجاری بوده در جشن فرهنگ و هنر هفته کتاب سال ۱۳۵۰ اولین کلنگ ساختمان وسیله آقای زاهدی نیابت تولیت عظمی و اساتید ارخراسان بزمین زده شد و یکسال بعد در جشن فرهنگ و هنر سال ۱۳۵۱ کتابخانه فردوسی باین مکان منتقل گردید و رسماً افتتاح شد . کتابخانه فردوسی واقع در پارك شاه عباس بازیر بنای ۶۰۰ متر مربع در دو طبقه ساخته شده است . این کتابخانه دارای مخزن بزرگ با گنجایش ۲۰/۰۰۰ جلد کتاب و سالن مطالعه به ظرفیت ۲۰۰ نفر می باشد علاوه بر این در این کتابخانه تریا . اطاق صحافی ، سالن آمفی تاتر با ظرفیت ۱۰۰ نفر ساخته شده هزینه آن که بالغ بر نیم میلیون ریال شده که از محل ۱/۵ درصد اعتبار انجمن کتابخانه عمومی مشهد تأمین گردیده است .

نمای شرقی کتابخانه عمومی فردوسی واقع در پارک شاه عباس
خیابان شاه عباس که همزمان با پنجمین جشن فرهنگ و هنر
وهفته کتاب وسیله آقای زاهدی نیابت تولیت عظمی و استانداری
خراسان افتتاح شد

۱۰۶- کتابخانه عمومی طبرسی

آدرس : مشهد خیابان طبرسی تلفن ۲۹۹۸۲

در سال ۱۳۴۷ همزمان با جشنهای فرهنگ و هنر وهفته کتاب افتتاح
یافت تعداد کتب این کتابخانه در آغاز تأسیس حدود ۶۰۰ جلد بوده
و هم اکنون بالغ بر ۲۹۸۱ جلد است تعداد اعضاء این کتابخانه
۱۳۶ نفر و روزانه بطور متوسط ۶۰ الی ۷۰ مراجع دارد . سالن این
کتابخانه گنجایش ۶۰ نفر را داشته و قریباً اقدام به تشکیل مخزن
جداگانه ای جهت آرشیو مجلات و روزنامه های هفتگی و یومیه نموده است.
شرایط عضویت وساعات کار در این کتابخانه نیز مانند کتابخانه

فردوسی است و در ایام هفته روزهای یکشنبه تعطیل است . روش کتابخانه دیوئی بامخزن بسته است ولی کتب مرجع را در قفسه باز در دسترس اعضاء قرار داده اند .

۱۰۷- کتابخانه عمومی خیام

آدرس : مشهد میدان شاهپور تلفن ۲۹۹۸۵

این کتابخانه همزمان با جشنهای دوهزاروپانصدمین سال بنیادشاهی ایران در هفته کتاب سال ۱۳۵۰ گشایش یافت مجموعه کتب این کتابخانه نسبتاً قدیمی است و بطوریکه در بخش گذشته ذکر گردید مجموعه کتب کتابخانه مرحوم گلکائی خریداری و در این کتابخانه قرار گرفت تعداد کتب کتابخانه بالغ بر ۳۰۰۰ جلد و تعداد اعضاء آن ۲۰۶ نفر میباشد گنجایش سالن کتابخانه ۵۰ نفر بامخزن بسته و روش قطع، این کتابخانه روزهای چهارشنبه هر هفته تعطیل و بقیه ایام باز است .

۱۰۸- کتابخانه عمومی بهار

آدرس : مشهد خیابان بهار تلفن ۲۹۹۸۲

در هفته کتاب سال ۱۳۴۷ با ۶۰۰ جلد کتاب تأسیس یافته تعداد کتب این کتابخانه در حال حاضر ۲۸۱۷ جلد بوده و دارای ۱۰۴ نفر عضو است . این کتابخانه دارای مخزن جداگانه بسته باروش دیوئی است گنجایش حدود ۴۰ نفر ساعات کار و شرایط عضویت آن با سایر کتابخانه ها یکی است در تمام ایام هفته غیر از روزهای دوشنبه مفتوح است .

۱۰۹- کتابخانه عمومی کورش

آدرس : مشهد پنجره سرخس تلفن ۲۹۹۸۴

این کتابخانه در سال ۱۳۴۸ همزمان با جشن فرهنگ و هنر هفته کتاب دربارك كورش تأسيس یافته و سپس به پنجره سرخس به ساختمان استیجاری منتقل گردید اکنون متجاوز از ۲۰۰۰ جلد کتاب در اختیار دارد کتابخانه کورش وابسته با انجمن کتابخانه عمومی مشهد است شرایط عضویت مانند سایر کتابخانه‌ها بوده تعداد اعضاء این کتابخانه ۴۵ نفر با سالی به گنجایش ۴۰ نفر است روش کتابخانه دیوئی و تعطیلی این کتابخانه در هفته روزهای سه‌شنبه است .

۱۱۰- کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر طبس

ساعات کار ۸ الی ۱۲ - ۴ الی ۷/۵ بعد از ظهر

این کتابخانه در سال ۱۳۱۵ تأسیس و در آبانماه ۱۳۴۶ در محل جدید افتتاح گردید ساختمان آن در زمینی بمساحت ۶۷۳/۵ متر با زیر بنای ۱۹۶ متر با کمک وزارت کشور احداث گردیده است سالن مطالعه آن گنجایش بیش از ۶۰ نفر عضو را دارد . اعتبار آن از بودجه دولتی وزارت فرهنگ و هنر و همچنین سهمیه ۱/۵ درصد عوائد شهرداری محل اداره میگردد تعداد کتب موجود در کتابخانه بیش از ۲۲۲۷ جلد است که در آن یازده جلد کتاب خطی مشاهده میشود روش کتابخانه موضوعی با مخزن بسته است .

۱۱۱- کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر سبزوار

ساعات کار ۸ الی ۱۲ - ۴ الی ۸ بعد از ظهر

کتابخانه فرهنگ و هنر سبزوار قبلاً با نام کتابخانه رضاشاه کبیر

در سال ۱۳۳۲ تأسیس در دوباب اطاق فوقانی جنب اداره تلفن دایر بود این کتابخانه سپس به محل باغ شهرداری منتقل گردید در حال حاضر بایش از ۳۶۰۰ جلد کتاب و دوسالنه و يك مخزن بنام كتابخانه فرهنگ و هنر در سبزوار دایر است اعتبار آن علاوه بر بودجه وزارت فرهنگ و هنر از محل ۱/۵ درصد عواید شهرداری محل نیز تأمین میگردد این کتابخانه دارای دوسالنه و مخزن و دفتر جداگانه به گنجایش یکصد نفر است اخیراً جهت احداث ساختمان کتابخانه عمومی اقداماتی صورت گرفته است .

۱۱۲- کتابخانه فرهنگ و هنر گناباد

آدرس : خیابان ناصر خسرو

ساعات کار ۸ الی ۱۲ - ۴ الی ۶ بعد از ظهر

کتابخانه عمومی گناباد در سال ۱۳۴۷ در دوباب اطاق کوچک که از طرف اداره آموزش و پرورش واگذار گردیده بود تأسیس و با تعداد ۶۸۴ جلد کتاب موجودیت خود را اعلام کرد اعتبار این کتابخانه منحصرأ از سهمیه ۱/۵ درصد عواید شهرداری محل تأمین میگردد پس از وقوع زلزله شهریور حسب الامر جناب آقای پهلبد وزیر محترم فرهنگ و هنر مقدمات امر جهت ساختمان کتابخانه عمومی فراهم و از اعتبار جمعیت شیر و خورشید سرخ در زمینی بمساحت ۴۰۰ متر مربع آغاز گردید در اسفند ۱۳۴۹ ساختمان آن با تمام و در خرداد ماه ۱۳۵۰ تحویل فرهنگ و هنر اخیسان گردید و در جشن فرهنگ و هنر همان سال افتتاح شد.

از این پس کتابخانه فرهنگ و هنر گناباد در تولدی تازه و با فعالیت چشمگیر اقدامات خود را شروع کرد میزان کتب کتابخانه متجاوز از

دو هزار و دویست و پنجاه جلد است که در آن يك جلد كتب خطی دیده میشود .

روزانه بیش از ۵۰ نفر مراجع دارد و سالن بزرگ آن گنجایش بیش از ۴۰ نفر را دارد اعتبار این کتابخانه قسمتی از سهمیه ۱/۵ درصد عواید شهرداری و بقیه آن از طرف وزارت فرهنگ و هنر تأمین میگردد .

۱۱۳- کتابخانه فرهنگ و هنر فردوس

آدرس : خیابان چهارم آبان

ساعات کار : ۸ صبح الی ۸ بعد از ظهر

تاریخ تأسیس کتابخانه عمومی در فردوس چهارم آبانماه ۱۳۴۶ ذکر گردیده این کتابخانه قبل از زلزله شهریور سال ۱۳۴۷ در محل شهر قدیم فردوس بایک مخزن و يك سالن مطالعه بزرگ که حدود ۱۰۰ نفر گنجایش داشت با کمک مالی وزارت کشور و سهمیه ۱/۵ درصد عواید شهرداری محل احداث و با ۱۴۸ جلد کتاب مورد استفاده قرار می گرفت ولی پس از زلزله وضع کتابخانه برای ادامه کار مساعد نبود سپس محل جدیدی از ساختمانهای واگذاری آبادانی و مسکن با زیر بنای ۱۴۹ متر و مساحت ۲۲۸۰ متر مربع در اختیار فرهنگ و هنر قرار گرفت تعداد كتب این کتابخانه در حال حاضر بیش از ۲۱۰۰ جلد چاپی و ۱۲ جلد خطی است روش کتابخانه با مخزن بسته بطریق موضوعی است

۱۱۴- کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر بجنورد

ساعات کار ۷/۵ الی ۱۲- ۴/۵ الی ۷/۵ بعد از ظهر

کتابخانه عمومی بجنورد زیر نظر اداره فرهنگ وقت در سال ۱۳۴۱ با ۹۰۵ جلد کتاب تأسیس گردید این کتابخانه فعلاً با بودجه

وزارت فرهنگ و هنر ۱/۵ درصد عواید شهرداری محل اداره میشود تعداد کتب کتابخانه طبق آخرین آمار ۲۵۵۹ جلد چاپی و یک جلد خطی گزارش گردیده است جهت احداث کتابخانه از طرف مسئولین امر اقداماتی در جریان است. و کروی زمین مورد نظر جهت شروع ساختمان بدییرخانه هیأت امنای کتابخانه های عمومی کشور ارسال گردیده است.

۱۱۵- کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر بیرجند

ساعات کار ۹ الی ۱۱/۵ عصر ۵ تا ۷

کتابخانه فرهنگ و هنر بیرجند در سال ۱۳۳۹ تأسیس و زیر نظر اداره فرهنگ وقت دایر شده بود اعتبار کتابخانه از بودجه وزارت فرهنگ و هنر و سهمیه ۱/۵ درصد عواید شهرداری محل اداره میشود تعداد کتب موجود کتابخانه ۴۲۴۹ جلد که ۴ جلد آن خطی میباشد محل فعلی کتابخانه در خیابان محمد رضا شاه است قریباً اقداماتی در مورد تهیه زمین صورت گرفته امیدوار است با فعالیت مسئولین امر نسبت به ساختمان کتابخانه اقدام گردد.

۱۱۶ - کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر تربت حیدریه

در سال ۱۳۴۶ تأسیس گردیده ولی قبلاً کتابخانه ای بنام کتابخانه فرهنگ در سال ۱۳۴۲ تأسیس گردیده بود که پس از تفکیک وزارت فرهنگ و هنر و آموزش و پرورش کتب آن که بالغ بر ۴۶۳ جلد بوده به کتابخانه شیر و خورشید منتقل و فعلاً بنام کتابخانه شیر و خورشید در تربت حیدریه دایر است.

کتابخانه فعلی فرهنگ و هنر از بودجه وزارت فرهنگ و هنر ۱/۵ درصد

عوايد شهرداری تربت حیدریه اداره میشود تعداد کتب موجود آن ۱۴۰۰ جلد است اخیراً اقداماتی جهت ساختمان کتابخانه عمومی و تحویل يك قطعه زمین در این شهرستان صورت گرفته است .

۱۱۷- کتابخانه عمومی تایباد

انجمن کتابخانه عمومی تایباد در سال ۱۳۴۶ تشکیل گردیده و اعتبار آن منحصر از سهمیه ۱/۵ درصد شهرداری تایباد است کتابخانه فعلاً با حدود ۴۰۰ جلد کتاب در محل استیجاری اداره میگردد ولی اخیراً قطعه زمینی در جنب مسجد صاحب الزمان جهت احداث کتابخانه عمومی در نظر گرفته شده است بایستی بایستی مسئولین امر امیدوار است ساختمان کتابخانه بزودی اتمام و مورد بهره برداری قرار گیرد .

۱۱۸- کتابخانه عمومی قاین

کتابخانه عمومی قاین در سال ۱۳۴۷ افتتاح گردیده و کتب موجود آن قریب ۹۴۶ جلد اعلام گردیده است این کتابخانه در زمین واگذاری شهرداری در پارک شهر بمساحت ۹۳ متر مربع احداث گردیده است اعتبار آن منحصر از ۱/۵ درصد عوايد شهرداری است .

۱۱۹- کتابخانه عمومی سریشه

اعتبار کتابخانه از عوايد ۱/۵ درصد شهرداری است تعداد کتب آن متجاوز از یکصد جلد است سهمیه شهرداری برای این کتابخانه و خرید کتاب کافی بنظر نمیرسد از طرف مسئولین امر نسبت به جمع آوری کتاب برای کتابخانه عمومی اقداماتی صورت گرفته است .

۱۲۰- کتابخانه عمومی باجگیران - قوچان

از اعتبار ۱/۵ درصد عواید شهرداری اداره می‌گردد عوائد حاصله تکافوی مخارج هزینه‌های کتابخانه را نمی‌نماید تاریخ تأسیس آن سال ۱۳۴۷ ذکر گردیده و تعداد کتب موجود آن حدود ۳۰۰ جلد است محل فعلی آن در یک باب اطاق نمایندگی آموزش و پرورش است.

۱۲۱- کتابخانه عمومی گرمه- بجنورد

اعتبار این کتابخانه نیز چندان قابل توجه نیست و سهمیه ۱/۵ درصد شهرداری محل تکافوی خرید کتاب و تهیه وسایل کتابخانه را نمی‌نماید این کتابخانه فعلاً حدود یکصد جلد کتاب از اهدائی اشخاص و بودجه انحصاری خود تهیه نموده و مورد استفاده دانش آموزان آموزشگاههای گرمه قرار می‌گیرد.

۱۲۲- کتابخانه عمومی لطف آباد - درگز

این کتابخانه در سال ۱۳۴۷ افتتاح و اعتبار آن منحصراً از عواید شهرداری اداره می‌گردد تعداد کتب آن ۶۰۰ جلد چاپی و ۳ جلد کتاب خطی است اخیراً اقداماتی جهت تهیه زمین از طرف مسئولین امر آغاز گردیده است.

۱۲۳- کتابخانه عمومی کاخک

پس از زلزله شهریور ۴۷ وضع کتابخانه عمومی کاخک بکلی دگرگون شد و مجدداً انجمن کتابخانه تشکیل و اقدامات سریعی نسبت به افتتاح کتابخانه در جشنهای ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی معمول گردید اعتبار آن فقط از ۱/۵ درصد عواید شهرداری است تعداد کتب فعلی کتابخانه

حدود ۱۸۵ جلد در محل نمایندگی آموزش و پرورش اداره میشود .

۱۲۴- کتابخانه عمومی بجستان

انجمن کتابخانه عمومی بجستان در سال ۱۳۴۶ تشکیل گردید و کتابخانه عمومی آن در ساختمان واگذاری آقای عباسعلی افتخار بجستانی که دارای چهار باب اطاق بمساحت ۲۵۰ متر مربع درحاشیه خیابان رضا پهلوی قرار دارد در مراسم جشنهای دوهزار و پانصد ساله شاهنشاهی افتتاح گردید اعتبار این کتابخانه از سهمیه ۱/۵ درصد شهرداری محل تأمین میگردد تعداد کتب موجود کتابخانه حدود ۱۱۰۰ جلد است جا دارد از کوششهای آقای افتخار و علاقه مندی ایشان در مورد واگذاری ساختمان کتابخانه و اهداء یکدوره ۲۳۳ جلد کتاب از انتشارات بنگاه ترجمه و نشر کتاب به کتابخانه عمومی بجستان سپاسگزاری نماید .

۱۲۵- کتابخانه عمومی نوخندان

در آبانماه سال ۱۳۴۶ تأسیس یافته و هزینه آن از اعتبار ۱/۵ درصد شهرداری نوخندان تأمین میشود تعداد کتب کتابخانه حدود ۵۵۰ جلد محل کتابخانه در یکی از اطاقهای دبیرستانهای نوخندان مستقر شده و کتب کتابخانه غالباً مورد استفاده دانش آموزان قرار میگیرد .

۱۲۶- کتابخانه عمومی خواف

از اعتبار ۱/۵ درصد عوائد شهرداری اداره میگردد تعداد کتب کتابخانه ۵۳۶ جلد اعلام گردیده است و محل آن استیجاری است اغاب مراجعین این کتابخانه را دانش آموزان تشکیل میدهند .

۱۲۷- کتابخانه عمومی فیض آباد- محولات

در سال ۱۳۴۶ تأسیس گردیده اعتبار آن از ۱/۵ درصد عواید شهرداری است تعداد کتب موجود در کتابخانه حدود ۲۰۰ جلد است میزان سهمیه مربوطه جهت هزینه‌های کتابخانه کافی نیست .

۱۲۸- کتابخانه عمومی سرایان

انجمن کتابخانه عمومی سرایان در سال ۱۳۴۶ تشکیل و سپس با فعالیت مسئولین امر و دریافت کمک از وزارت کشور ساختمان کتابخانه عمومی با زیر بنای ۱۴۸ متر آغاز گردید اعتبار این کتابخانه از سهمیه ۱/۵ درصد عواید شهرداری و کمک اداره کل کتابخانه‌ها (وزارت فرهنگ و هنر) تأمین گردیده تعداد کتب موجود آن متجاوز از ۳۵۰ جلد است .

۱۲۹- کتابخانه عمومی شیروان

در اردیبهشت ۱۳۴۸ تأسیس یافته و اعتبار آن منحصر از بودجه ۱/۵ درصد سهمیه عواید شهرداری است اخیراً با همکاری سازمانهای مربوطه زمینی بمساحت ۴۵۰ متر جهت احداث ساختمان کتابخانه عمومی در نظر گرفته و بنای ساختمان کتابخانه آغاز و کمبود هزینه آن بکمک اداره کل کتابخانه‌ها تأمین گردید تعداد کتب کتابخانه حدود ۱۸۹۳ جلد است.

۱۳۰- کتابخانه عمومی قوچان

در چهارم آبانماه سال ۱۳۴۶ تأسیس گردیده این کتابخانه دارای سالن و مخزن جداگانه است اعتبار آن از بودجه ۱/۵ درصد سهمیه عواید شهرداری اداره میشود ساختمان کتابخانه در زمینی بمساحت ۱۲۰ متر واگذاری شهرداری آغاز گردیده تعداد کتب موجود کتابخانه عمومی

قوچان متجاوز از ۱۳۴۵ جلد است .

۱۳۱- کتابخانه عمومی بیدخت

اعتبار این کتابخانه از عواید ۱/۵ درصد سهمیه شهرداری است و فعلاً کتابخانه‌ای در محل پارک شهرداثر است تعداد کتب آن کاملاً مشخص نشده است .

۱۳۲- کتابخانه عمومی بشرویه - فردوس

آدرس : خیابان غربی ۲۵ شهر یور
ساعات کار ۴ الی ۸ بعدازظهر

انجمن کتابخانه عمومی بشرویه در سال ۱۳۴۵ تأسیس و کتابخانه عمومی بشرویه در سال ۱۳۴۶ با ۵۳ جلد کتاب افتتاح گردید این کتابخانه در حال حاضر بیش از ۵۹۳ جلد کتاب داشته و روزانه بطور متوسط بیست نفر مراجع دارد ساختمان کتابخانه در زمینی بمساحت ۹۳۶ متر و زیر بنای ۲۳۹ متر مربع احداث گردیده ولی هنوز بعالت کمبود اعتبار بطور کامل تکمیل نگردیده است اعتبار این کتابخانه نیز از سهمیه ۱/۵ درصد عواید شهرداری محل تأمین می‌گردد .

۱۳۳- کتابخانه عمومی درگز

آدرس : خیابان شاه

کتابخانه عمومی درگز در دو باب اطاق واگذاری شهرداری در سال ۱۳۴۶ تأسیس گردیده است تعداد کتب کتابخانه در ابتدا حدود ۳۰۰ جلد بوده محل کتابخانه فعلاً در خیابان شاه و در نظر است در زمین واگذاری بمساحت ۶۰ متر مربع ساختمان مخصوص کتابخانه

احداث گردید. این کتابخانه هم اکنون دارای ششصد و پنجاه جلد کتاب است که اغلب آن از طریق اداره کل کتابخانه ها ارسال گردیده است .

۱۳۴- کتابخانه عمومی نیشابور

آدرس : خیابان منوچهری جنب دادگستری

ساعات کار ۷/۵ الی ۱۲ و ۴ الی ۶/۵

کتابخانه عمومی نیشابور ابتدا تحت عنوان کتابخانه اختصاصی آموزش و پرورش در سال ۱۳۳۸ افتتاح گردیده سپس با اجرای قانون تأسیس کتابخانه در سال ۱۳۴۵ اداره آن بانجمن کتابخانه واگذار و از سهمیه ۱/۵ درصد عواید شهرداری برای اداره آن استفاده میگردد . مجموع کتب این کتابخانه متجاوز از ۲۷۱۴ جلد که در آن ۵۱ جلد کتاب خطی و ۱۴۹ جلد کتاب عربی دیده میشود روش کتابخانه‌اشاری دیوئی بامخزن بسته است .

برای احداث ساختمان کتابخانه زمینی استیجاری از طرف آستان قدس در نظر گرفته شده که قریباً ساختمان آن طبق نقشه‌ارسالی هیات امنای کتابخانه‌های عمومی کشور آغاز خواهد گردید این کتابخانه در هر هفته دو روز روزهای چهارشنبه و شنبه بعد از ظهر مخصوص استفاده بانوان بوده و روزانه بطور متوسط ۴۵ تا ۴۰ نفر مراجع دارد

۱۳۵- کتابخانه عمومی اسفراین

آدرس : خیابان کورش کبیر کوی کتابخانه

ساعات کار ۴ الی ۸ بعد از ظهر

کتابخانه عمومی اسفراین در سال ۱۳۴۸ تأسیس و سپس ساختمان اختصاصی کتابخانه از محل ۱/۵ درصد عواید شهرداری در زمینی بمساحت

۱۴۰ متر و بازیر بنای ۹۵ متر ساخته شده است این کتابخانه در ابتدا دارای ۱۶۲ جلد کتاب بوده و هم‌اکنون متجاوز از ۱۰۵۰ جلد کتاب در اختیار دارد. اعضاء کتابخانه علاوه بر مطالعه در محل کتابخانه از کتابهای آن بطور امانت نیز استفاده میکنند تعداد مراجعین حدود ۳۰ نفر در روز اعلام شده است اقدام مسئولین امر در نامگذاری کوی مربوطه بنام (کوی کتابخانه) درخور توجه است.

۱۳۶ کتابخانه عمومی کاشمر

آدرس : خیابان فیض آباد کتابخانه عمومی

ساعات کار ۹ الی ۱۲ صبح و ۴ الی ۹ بعد از ظهر

این کتابخانه از اعتبار ۱/۵ درصد سهمیه شهرداری اداره میشود در ابتدای تأسیس سال ۱۳۴۶ با ۶۱۷ جلد کتاب فعالیت فرهنگی خود را آغاز نموده و اکنون متجاوز از یک هزار جلد کتب منحصر و قدیمی مشتمل بر تفاسیر قرآن، تاریخ ملل و لغت نامه‌های فارسی است روش چیدن کتب بطریق تهجی است. کتابخانه شرایط خاصی ندارد این کتابخانه روزانه متجاوز از بیست و پنج نفر مراجع دارد.

۱۳۷ کتابخانه عمومی تربت جام

آدرس : خیابان خراسان

ساعات کار ۴ الی ۶ بعد از ظهر

کتابخانه عمومی تربت جام با تعداد یکصد و پنجاه جلد کتاب در سال ۱۳۴۴ تأسیس و اکنون متجاوز از هفصد و پنجاه جلد کتاب دارد این کتابخانه از اعتبار ۱/۵ درصد عواید مستمر شهرداری محل اداره میگردد ساختمان کتابخانه در زمینی بمساحت ۵۰ متر مربع بنا گردید

فدارای يك سالن و يك مخزن است در هرامه بطور متوسط ۸۰ الی ۹۰ نفر مراجع دارد .

۱۳۸- کتابخانه عمومی درود - نیشابور

این کتابخانه با حدود ۱۵۰ جلد کتاب در يك باب اطاق دبستان درود تشکیل و بعلمت كمبود اعتبار و نداشتن مسئول مستقل رونق چندانی ندارد لکن اخیراً با كمك رئيس انجمن كتابخانه عدوهی نیشابور اقداماتی صورت گرفته است .

۱۳۹- کتابخانه عمومی بردسكن

در تاريخ ۱۳۴۵ تأسيس و اعتبار آن از محل ۱/۵ درصد عوايد شهرداری است این کتابخانه با حدود ۲۵۰ جلد كتاب در يکی از اطاقهای دبیرستان دانش دایر گردیده و مورد استفاده فرهنگیان و دانش آموزان است .

۱۴۰- کتابخانه عمومی خليل آباد-کاشمر

انجمن کتابخانه عمومی خليل آباد اخیراً تشکیل گردید و نسبت به افتتاح کتابخانه در محل اقدام نموده اند ولی این انجمن نیز بعلمت كمبود اعتبار شهرداری قادر به تکميل کتابخانه خود نیست .

۱۴۱- کتابخانه عمومی طرقيه

این کتابخانه از اعتبار ۱/۵ درصد عوايد شهرداریها اداره میگردد بودجه آن جهت تهیه محل جداگانه کافی نیست بهمین جهت تاکنون در اطاق يکی از دبیرستانها مفتوح و مورد استفاده کارمندان و دانش

آموزان بوده تعداد کتب آن حدود ۲۰۰ جلد است. امید است با کوشش مسئولین محلی امکان بهبود بیشتر وضع این کتابخانه فراهم شود.

۱۴۲- کتابخانه عمومی چناران

تاریخ تأسیس این کتابخانه اول اسفند ماه ۱۳۴۸ و از سهمیه ۱/۵ درصد اداره میگرد تعداد کتب آن مجموعاً ۴۰۰ جلد اخیراً جهت احداث ساختمان قطعه زمینی در نظر گرفته شده محل فعلی کتابخانه در دو باب اطاق دبیرستان ملی رضوی چناران است.

۱۴۳- کتابخانه عمومی سرخس

کتابخانه عمومی سرخس در يك باب اطاق پيشاهنگی آن شهرستان تأسیس و حدود ۱۳۵۰ جلد کتاب دارد اعتبار این کتابخانه از محل ۱/۵ درصد عواید شهرداری سرخس اداره میشود. اخیراً قطعه زمینی جهت احداث کتابخانه و تالار اجتماعات در سرخس در نظر گرفته شده و پیشنهاد تأمین اعتبار آن در برنامه پنجم عمرانی منظور گردیده تا این شهر مرزی از نظر فرهنگی بیشتر تقویت گردد.

۱۴۴- کتابخانه عمومی فاروج - قوجان

این کتابخانه در اردیبهشت سال ۱۳۴۷ تأسیس یافته و متجاوز از پانزده نفر در روز مراجع دارد اعتبار این کتابخانه از ۱/۵ درصد عواید شهرداری است و تعداد کتب موجود آن حدود ۲۵۰ جلد است.

۱۴۵- کتابخانه عمومی جاجرم - بجنورد

این کتابخانه در آبان ماه سال ۱۳۴۸ تأسیس یافته و اعتبار آن از سهمیه ۱/۵ درصد عواید شهرداری است محل کتابخانه در یکی از

اطاقهای دبیرستان جاجرم تعیین گردیده و کتب آن متجـاوز از ۵۰۰ جلد است .

۱۴۶- کتابخانه عمومی شانديز

اعتبار این کتابخانه منحصرأ از درآمد ۱/۵ درصد عواید شهرداری است محل آن فعلاً در يك باب اطاق فوقانی تعیین و با حدود ۸۰۰ جلد كتاب چاپی و يك جلد كتاب خطی همزمان با پنجمین جشن فرهنگ و هنر و هفته كتاب و سیله آقای مشیرپور مدیرکل فرهنگ و هنر خراسان افتتاح و مورد استفاده مراجعین قرار گرفته است اخیراً اقداماتی جهت تهیه زمین واحداث کتابخانه عمومی صورت گرفته است . تشکیل وانتخاب اعضاء انجمن کتابخانه با سرعت و علاقمندی مسئولین محل شروع و طی مدتی کمتر از یکسال کتابخانه عمومی وضع نسبتاً آبرومندی بخود گرفت همت و فرهنگ دوستی اعضاء درخور تقدیر است .

۱۴۷- کتابخانه عمومی فریمان

انجمن کتابخانه عمومی فریمان در سال ۱۳۴۵ تأسیس و کتابخانه عمومی آن در آبانماه ۱۳۴۷ در محل جدید کتابخانه که از طرف شهرداری محل واگذار گردیده است افتتاح گردیده سالن این کتابخانه گنجایش بیش از ۵۰ نفر مراجع را دارد اعتبار آن از ۱/۵ درصد عواید شهرداری اداره میشود که این اعتبار پس از حذف قسمتی از سهمیه شهرداری و تقلیل قابل توجه سهمیه کتابخانه تکافوی مخارج کتابخانه را نمی نماید تعداد کتب موجود کتابخانه ۸۵۵ جلد که در مخزن جداگانه نگهداری میشود .

۱۴۸- کتابخانه عمومی رشتخوار : تربت حیدریه

اولین جلسه انجمن کتابخانه در تاریخ ۲۶/۷/۴۶ تشکیل گردید اعتبار این حوزه که منحصرأ از ۵/۱ درصد سهمیه عوائد شهرداری است تکافوی احتیاجات کتابخانه را نمی نماید لکن اخیراً اقداماتی جهت توسعه کتابخانه بعمل آمده است .

۱۴۹- کتابخانه عمومی صالح آباد (جنت آباد)

بابت بیش از ۲۰۰ جلد کتاب از اعتبار ۵/۱ درصد شهرداری محل تشکیل گردیده اعتبار هر بوطه برای تکمیل يك کتابخانه مناسب کافی نیست امید است بابتی گیری مسئولین امر شاهد پیشرفتهای بیشتر این کتابخانه باشیم .

۱۵۰- کتابخانه عمومی نهبندان

تشکیل انجمن کتابخانه در سال ۱۳۴۶ انجام گردیده و اخیراً اقداماتی در مورد توسعه بیشتر کتابخانه عمومی بعمل آمده است

قسمت دوم

کتابخانه‌های خصوصی ادارات و مدارس علوم دینی

۱۵۱- کتابخانه آستان قدس رضوی - مشهد

یکی از مؤسسات قدیمی و مهم آستانه ، قرآنتخانه آستان قدس است .

درباره تاریخچه و چگونگی اوضاع کتابخانه آستان قدس در مقدمه جلد اول (۴۲) و مقدمه جلد چهارم (۴۳) فهرست کتابخانه آستانه شرح مبسوطی بقلم آقای اوکتنائی رئیس کتابخانه نگاشته شده که خلاصه‌ای از آنها زیلا نقل میشود .

تنها کتابخانه‌ای که از کتابخانه‌های نامی بزرگ ایران از ادوار اسلامی باقی مانده کتابخانه آستان قدس است . این کتابخانه برائبر عقاید مذهبی و تعظیم روضه‌رضویه و بمقتضای حیات فرهنگی زمان پدید گشته و بتدریج وسعت پیدا کرده است . تاریخ تأسیس و کیفیت دائر بودن آنرا در ادوار مختلفه گذشته بواسطه حوادث و انقلاباتی که در این سرزمین روی داده و طی آن تجاوزاتی به کتابخانه شده بدتحقیق نمیتوان معین داشت . آنچه از قرائن و شواهد و نصوصی که در وقفنامه‌های مرقوم در پشت برخی قرآن‌ها و کتابهایی که از سابق باقی مانده (و تاکنون بدست آمده در کتابخانه موجود است) برمیا آید اینکه از چند قرن قبل آثار و مقدمات تشکیل قرائتخانه و کتابخانه در روضه منوره حضرت رضا علیه السلام شروع گردیده است .

مخزن کتب خطی کتابخانه آستان قدس رضوی مشهد

قدیم ترین نسخ موجوده جزواتی است که واقف آن ابوالبرکت علی بن حسین و تاریخ وقف آن ۴۲۱ هجری قمری است . و نیز قرآنی است که در اوایل قرن پنجم در دوره دیالمه وقف شده ، واقف آن شهرستی بنت الامیر ابی العباس خسرو فیروز بن رکن الدوله است . و همچنین قرآن های دیگر و اندک اندک کتب مذهبی از قبیل تفسیر و حدیث و غیره میباشد .

اواخر قرن هشتم و اوایل قرن نهم (دوره سلطنت شاه رخ گورگانی) که مساجد و مدارس و محافل شهر مشهد رونق گرفته کتابخانه آستانه نیز اهمیت دیگری پیدا کرده است .

در نیمه قرن نهم هجری دارای قرآنهای زیاد بوده و کتابهای بسیاری داشته است .

در وقف نامه کتاب غایة الوصول (۴۴) و جمله خزانة الكتب ذکر شده ، این جمله میرساند که آستانه در آغاز قرن دهم دارای کتابخانه مهم و دائری بوده است و تا اواخر قرن دهم علاوه بر کتابهای زیاد حاوی نفائس گرانبهای دیگر نیز گردیده است .

در اواخر قرن دهم و اوایل قرن یازده که خراسان معرض تهاجم و تاخت و تاز و قتل و غارت قوم ازبك قرار گرفته ، کتابخانه آستانه نیز مورد تجاوز و چپاول واقع گشته ، بسیاری از قرآنهای و کتابها و نفائس آن ضمن تاراج و یغمای شهر از بین رفته است .

پس از رفع غائله ازبکیه ، بهمت شاه عباس کبیر باقی مانده کتب و مصاحف بدست آمده برخی از کتابهایی که بتاراج رفته بود ، و هم آنچه را که خود شاه عباس و مرحوم شیخ بهائی از قرآنهای ممتاز و کتب نفیس وقف نموده بودند ، صورت کتابخانه را محفوظ داشت ، و بعضی از کتب تاراجی که در هندوستان فروخته شده بود جمع آوری و بکتابخانه آستانه عودت داده شد .

در دوره صفویه که با استقرار امنیت و عمران و آبادی کشور توجه خاصی بامور مذهبی و شعائر دینی و حفظ آثار مقدسه میشد و خراسان با تأسیس مدارس و مساجد یکی از مراکز علمی و فرهنگی قرار گرفت کتابخانه آستان قدس نیز در این عصر مورد توجه دربار صفوی واقع گردید و تنظیم امور را به عهده یکی از علماء فن می سپارند .

شیخ حر عاملی در کتاب امل الامل (تاریخ ختم تالیف آن غره جمادی الثانی ۱۰۹۷ بوده) و نیز صاحب ریاض العلماء ریاض الفضل (۴۵) نام این کتابخانه و برخی از کتب آنرا ذکر نموده است .

بالجمله این کتابخانه تا آخر دوره صفویه (باینکه گاهی مورد تجاوز و چپاول واقع گشته) از کتابخانه های معتبر و مورد استفاده و توجه عمومی بوده است در دوره افشاریه نیز باینکه باز اوضاع و احوال مملکت تغییر میکند و فتنه و غائله قوم مهاجم افغان روی میدهد و روزگاری حیات فرهنگی ایران در حالت وقفه و انحطاط در آمده است باین وصف کتابخانه آستانه پابرجا مانده و شاه افشار هم کتابهایی بر آن وقف و اضافه نموده است .

در طومار وقف نامه عادلشاه که در سال ۱۱۶۰ هجری قمری نوشته شده اسامی اشخاصی از کارکنان کتابخانه بازکر کار و حقوق آنها ثبت است .

در دوره قاجاریه نیز کتابخانه مورد توجه و استفاده بوده ضمناً به تناسب اوضاع و احوال سیاسی و فرهنگی آن زمان اصلاحاتی هم در آن بعمل آمده است .

در عصر درخشان پهلوی که در تمام شئون کشور اصلاحات نمودار و ترقیات محسوس روی داده ، در آبادی شهر مشهد و اصلاح دستگاه آستان قدس و جلال و شکوه روضه منوره اهتمام بسزائی مبذول گشته . در همین زمان بنای عالی و با عظمتی برای کتابخانه و موزه آستان قدس از نوساخته شده و در این مدت کم باقتضای روح علمی و حیات فرهنگی مقدار قابل توجهی بر کتب کتابخانه افزوده شده است .

این بود خلاصه ای از سوابق تاریخی کتابخانه آستانه که از نوشته های آقای اوکثائی رئیس کتابخانه اقتباس و نقل گردید .

از جایگاه قدیم کتابخانه اطلاع صحیحی بدست نیامد. آنچه مسلم است در حدود سال ۱۱۵۰ قمری (۱۱۱۶ هجری شمسی) محل کتابخانه و مقر آن خانه در زاویه جنوب شرقی ایوان طای صحن کهنه (ایوان نادری) قرار داشته که دارای چهار اتاق در دو طبقه بوده است، و بعداً درب آن را مظفر الدوله ابراهیم خان خمه در زمان نیابت تولیت مرحوم عضدالملک نقره کرده است (۴۶) در حدود سالهای ۱۲۸۹-۱۲۹۰ کتابخانه به طبقه فوقانی مدرسه علینقی میرزا (که بعد از نوسازی دارالذکر نامیده شده است) منتقل گشته (۴۷) و محل سابق برای مخزن قرآن آنها اختصاص یافته است.

قسمتی از سالن مطالعه کتابخانه آستان قدس رضوی مشهد

در سال ۱۳۲۳ هجری شمسی کتابخانه به ساختمان جدید (عمارت

معروف بموزه و کتابخانه) منتقل گشته و تاکنون در این محل دایر است در همین وقت قرآن‌ها نیز از محل قدیم (زاویه ایوان طلای صحن کهنه) نقل و در جایگاه سابق کتابخانه (اطاق‌های فوقانی مدرسه علینقی میرزا) گذارده شده است جایگاه فعلی کتابخانه در شمال صحن موزه در ساختمان مخصوصی (دوطبقه) مشتمل بر سه سالن بزرگ و چندین اطاق نسبتاً بزرگ و کوچک قرار دارد.

سالنهای مخصوص استفاده مراجعین برای مطالعه کتب و مجلات و روزنامه‌ها می‌باشد و اطاقها برای دفتر رئیس و کارمندان و محل کار صحافها و مذهبا و نقاش و غیره اختصاص دارد.

گنجینه قرآن نیز در همین ساختمان و در سالن مخصوص واقع است -

کتابها و قرآن‌ها و جزوات موجود در این کتابخانه بطوریکه قبلاً اشاره شده بتمادی سنوات و بتدریج جمع آوری شده است، قسمت عمده آنها را مردم ونیکوکاران و علاقمندان بدربار ولایت‌مدار حضرت رضا علیه السلام بعنوان هدیه و نذر و وقف تقدیم داشته، قسمتی را هم عمال آستان قدس از مال خود آستانه خریداری کرده‌اند تعداد قرآن‌ها و کتابها و جزوات موجود کتابخانه در بهمن ماه سال ۱۳۵۱ مطابق صورتیکه از دفتر کتابخانه آستان قدس رضوی صادر شده به تفکیک بدین شرح است

شرح	خطی	چاپی
کلام‌المجید	۱۶۶۹	۸۲۱
کتاب در رشته‌های مختلف فارسی	۳۶۷۳	۳۰۵۳۳
» « «	۷۴۹۲	۱۶۱۳۰
عربی	۳۲	۱۵۷
ترکی	۲	۴۹۶
اردو		۷۶
پشتو		۴
گجراتی		۲
سندی		۱
کردی		۱۳۴۵
فرانسه		۲۴۰۲
انگلیسی		۵۵
روسی		۳۳
آلمانی		

جمع ۱۲۸۶۸ ۵۲۰۵۵ ۶۴۹۲۳

این کتابها از هر قبیل در علوم و فنون و رشته‌های مختلف می‌باشد در جزو آنها نسخ خطی بسیار نفیس و ممتاز و بعضی منحصر بفرد وجود دارد و همچنین در این کتابخانه خطوط ممتاز از خطاطان معروف و مرقعات و اوراق تذهیب شده و سرلوحه‌های کسم نظیر ذیقیمت بسیار است .

و نیز صفحاتی از خطوط منسوب بخط بعضی از ائمه طاهرین (ع) زینت بخش این کتابخانه مبارکه است .

کتابخانه آستانه اکنون همه روزه برای استفاده عموم آماده و مهیا است و هر کس میتواند بطور آزاد مراجعه و از ملاحظه و مطالعه کتابها و قرآنهای چاپی و خطی و خطوط و مرقعات در خود کتابخانه استفاده نماید. برای استفاده در خارج از کتابخانه نیز از کتابهای چاپی مکرر تحت شرایط و مقرراتی امانت داده میشود.

از تعداد و شرح کتابها و قرآنها (یعنی صورت و فهرست آنها) در ادوار گذشته اطلاع صحیحی بدست نیامد آنچه محقق است از اواخر قرن سیزده هجری فهرست‌هایی باجمال و اختصار (به تفکیک موضوع کتب) تنظیم و تدوین یافته است.

اولین فهرستی که تنظیم یافته در زمان نیابت تولیت مرحوم میرزا سعید خان وزیر بوده و همان است که ذیل جلد دوم کتاب مطلع الشمس چاپ شده است.

از اوایل دوره نیابت تولیت مرحوم اسدی فهرستی از کتب کتابخانه بامشخصات و توضیحات بیشتر شروع به تنظیم گردیده، که سید جلد از آن در سال ۱۳۰۵ شمسی چاپ شده است.

دنباله این فهرست نیز در سال ۱۳۲۵ شمسی زمان نیابت تولیت آقای غلامحسین اشرفی (باطرز کامل‌تری) جلد چهارم، و در سال ۱۳۲۹ شمسی زمان تولیت مرحوم محمود بدر جلد پنجم فهرست مزبور تنظیم و به چاپ رسیده است و در سال ۱۳۴۴ جلد ششم، و در سال ۱۳۴۶ جلد هفتم (در دو قسمت) چاپ شده و انتشار یافته و هم‌چنین جلد هفتم فهرست کتب خطی در سال ۱۳۵۰ بهمت آقای گلچین معانی چاپ و انتشار یافت لیکن هنوز قسمت اعظم کتابها و قرآن‌ها کتابخانه جزو فهرست نیامده است.

۱۵۲- کتابخانه اداره کل اطلاعات خراسان

همزمان با آغاز فعالیتهای اداره کل اطلاعات ورادیو در مشهد کتابخانه‌ای نیز جهت استفاده نویسندگان و تهیه کنندگان برنامه‌های رادیو در سال ۱۳۳۲ تأسیس گردید . مجموع کتب کتابخانه متجاوز از ۱۲۹۳ جلد و شامل کتب علمی . ادبی . تاریخی و کتب مذهبی است این کتابخانه در ساعات اداری باز و مسئول جداگانه‌ای نیز دارد .

۱۵۳- کتابخانه اداره کل دادگستری خراسان

در تاریخ نهم آبانماه ۱۳۴۸ کتابخانه دادگستری خراسان افتتاح گردیده در این کتابخانه بیش از ۱۲۴۵ جلد کتب (حقوقی . علمی تاریخی . فلسفی و عرفان و فقه اسلامی) وجود دارد علاوه بر کارمندان دوایر وابسته بدادگستری سایر اشخاص نیز میتوانند مستقیماً در محل کتابخانه و بارعایت اساسنامه کتابخانه و یا بوسیله یکی از قضات و کارمندان دادگستری در خارج از کتابخانه از کتب استفاده نمایند ولی هر نفر فقط امانت گرفتن یک جلد کتاب را برای استفاده در خارج از محیط کتابخانه دارد .

۱۵۴- کتابخانه انجمن فارغ التحصیلان دانشگاه مشهد

آدرس : خیابان جهانبانی سه راه جم
ساعات کار : ۴ الی ۸/۵ بعد از ظهر

انجمن فارغ التحصیلان دانشگاه مشهد کتابخانه‌ای در محل کار خود ترتیب داده که حدود ششصد جلد کتاب دارد کتب این کتابخانه قرار است مورد استفاده اعضاء قرار گرفته و احتمالاً بصورت عمومی اداره

شود تعداد کتب آن در حال افزایش است . هنوز شرایط خاصی برای آن در نظر گرفته نشده است .

۱۵۵- کتابخانه مسجد جامع گوه‌ر شاد

ساعات کار ۸-۱۲ و ۴ الی ۷ بعد از ظهر

بنیان‌گذار کتابخانه مسجد جامع گوه‌ر شاد در سال ۱۳۳۲ شمسی مرحوم سید سعید طباطبائی اصفهانی است که با اهداء کتب زیادی کتابخانه مسجد گوه‌ر شاد را افتتاح کرد اداره آن با اوقاف است این کتابخانه دارای مخزن وسیعی است که کتب آن در قفسه‌های اطراف قرار گرفته تعداد کتب کتابخانه متجاوز از ده هزار جلد است ۴۰۰۰ جلد فارسی و ۴۰۰۰ جلد عربی و ۱۸۰۰ جلد کتاب خطی (۴۸) روزانه بطور متوسط دو است نفر باین کتابخانه مراجعه میکنند که اغلب طلاب علوم دینی و دانشجویان میباشند . در بین کتب خطی این کتابخانه آثار نفیسی وجود دارد که متأسفانه تاکنون نسبت به فهرست نویسی آن اقدامی نشده مخزن کتابخانه بسته است و مراجعین فقط از کتب چاپی که مرجع خوبی برای طلاب علوم دینی است استفاده می‌کنند .

۱۵۶- کتابخانه مرکز آموزش تأثر خراسان (خانه فرهنگ شماره ۲)

وابسته باداره کل فرهنگ و هنر خراسان است در این کتابخانه مجموعه‌ای از نمایشنامه‌ها و کتب ادبی و هنری جمع‌آوری و مورد استفاده هنرجویان مرکز آموزش تأثر خراسان و گروه‌های هنری قرار می‌گیرد شرایط عضویت در این کتابخانه اهداء يك جلد کتاب است مجموع کتب این کتابخانه حدود ۲۵۰ جلد گزارش شده است .

۱۵۷- کتابخانه سازمان رادیو تلویزیون خراسان مرکز مشهد

اخیراً از طرف سازمان تلویزیون کتابخانه‌ای جهت استفاده کارمندان در محل تلویزیون خراسان تشکیل گردیده است نوع کتب کتابخانه علمی و مربوط به امور رادیو تلویزیون و استفاده از آن فقط مخصوص کارمندان مرکز است تعداد کتب آن قریب ۱۰۰۰ جلد است

۱۵۸- کتابخانه مرکز آموزش هنرهای تجسمی (خانه فرهنگ شماره ۳)

در محل آموزشگاه نقاشی و خط وابسته به فرهنگ و هنر خراسان کتابخانه کوچکی تشکیل یافته که در آن مجموعه‌ای از انتشارات وزارت فرهنگ و هنر و کتب هنری جمع آوری شده است کتب این کتابخانه جوان مخصوص نوآموزان و در محل کلاس مورد استفاده قرار می‌گیرد

۱۵۹- کتابخانه کودک قوچان - کانون پرورش فکری کودکان

در پارک شهر قوچان در سال ۱۳۵۱ کتابخانه کودک وابسته به کانون پرورش فکری کودکان افتتاح گردید این کتابخانه با ۴۰۳۲ جلد کتاب که غالباً (داستانهای ساده . علمی و ادبی و داستانهای ملل) میباشد مورد استفاده کودکان شهرستان قوچان قرار می‌گیرد. در مورد طریقه پذیرفتن عضو و امانت دادن کتاب نیز شرایط خاصی موجود است .

۱۶۰- کتابخانه آموزشگاه عالی پرستاری جرجانی مشهد

وابسته به اداره کل بهداری خراسان است تاریخ تأسیس آن ۱۳۳۷ و متجاوز از ۸۸۸ جلد کتاب دارد اکثر کتب این کتابخانه مربوط به دوره‌های پرستاری . بهداشتی و غیره است که مخصوص استفاده دانشجویان و کارکنان آموزشگاه مذکور میباشد .

۱۶۱- کتابخانه مرکز آموزش کشاورزی خراسان - بخش تبادکان

در تاریخ ۱۳۲۸ تأسیس یافته و بالغ بر ۱۵۲۰ جلد کتاب در اختیار دارد نوع کتب این کتابخانه مربوط به (کشاورزی . جامعه شناسی و روانشناسی) است این کتابخانه در تمام اوقات کار باز و مسئول جداگانه‌ای پاسخگوی مراجعین کتابخانه است .

۱۶۲- کتابخانه انجمن ایران وامریکا - مشهد

بنیاد این کتابخانه در سال ۱۹۵۷ انجام گرفته و تعداد کتاب موجود آن بالغ بر ۴۴۷۶ جلد است . که از این تعداد ۴۲۱۹ جلد انگلیسی و ۲۵۷ جلد فارسی است کتابخانه باسیستم دیوئی اداره میشود و تعداد مراجعین آن در ماه حدود ۱۴۰۰ نفر میباشد استفاده از این کتابخانه با صدور کارت عضویت و بدون دریافت حق عضویت برای عموم آزاد است اعضا میتوانند از کتب امانتی این کتابخانه يك يادو جلد تحویل و ب مدت ۲۱ روز مورد استفاده قرار دهند .

۱۶۳- کتابخانه كودك مشهد پارك كورش

این کتابخانه وابسته بکانون پرورش فکری کودکان است در سال ۱۳۴۷ تأسیس یافته و هم اکنون متجاوز از ۲۰۲۴ نفر عضو دارد . تعداد مراجعین به این کتابخانه در ماه حدود ۵۰۰۰ نفر و مجموع کتب آن بالغ بر ۴۹۲۸ جلد است اعضا کتابخانه با صدور کارت عضویت میتوانند از کتب کتابخانه بطور امانت استفاده کنند .

۱۶۴- کتابخانه خاکشناسی وحاصلخیزی خاك مشهد - طرق

در سال ۱۳۴۸ در اداره مذکور (ایستگاه کشاورزی طرق) تأسیس

و با جمع آوری کتب علمی و فنی و تحقیقی و گزارشات تحقیقات فنی و مجلات کشاورزی مجموعه‌ای جهت مراجعه علاقمندان فراهم آورده‌اند در این کتابخانه حدود ۳۳۱ جلد کتاب وجود داشته و مسئول جداگانه‌ای در تمام ساعات اداری اداره آنرا به عهده دارد .

۱۶۵- کتابخانه اطاق بازرگانی و صنایع و معادن مشهد

در تاریخ ۱۳۴۵ تأسیس یافته و مجموعه‌ای از کتب اقتصادی و آماری در اختیار دارد تعداد کتب کتابخانه ۳۰۹ جلد و استفاده آن برای عموم علاقمندان میسر است .

۱۶۶- کتابخانه کانون کارآموزی خراسان - مشهد

در این کتابخانه مجموعه‌ای از کتب درسی و تاریخ ادبیات و جمع آوری شده و مورد استفاده کارکنان و کارآموزان قرار میگیرد تعداد کتب آن متجاوز از ۵۸۰ جلد است که بر روش موضوعی در مخزن قرار گرفته و روزانه بطور متوسط ۳۰ نفر مراجع دارد .

۱۶۷- کتابخانه مدرسه میرزا جعفر

در مورد تاریخچه کتابخانه مدرسه میرزا جعفر قبلاً باختصار ذکر گردیده اینک وضع فعلی کتابخانه مدرسه میرزا جعفر از نظر میگذرد تاریخ تأسیس آن (در صحن عتیق) سال ۱۳۴۰ و مجموع کتب آن حدود ۴۰۰۰ جلد است که در آن ۲۵ جلد کتاب خطی فارسی و ۲۲۵ جلد کتاب خطی عربی وجود دارد (۴۹) کتابخانه روش صحیحی ندارد فقط مسئول کتابخانه کتب را به شش موضوع تقسیم و در قفسه‌های کتابخانه بادر نظر گرفتن قطع کتاب قرار داده است . طلاب علوم دینی این مدرسه

و سایر مدارس از کتب در محل کتابخانه و یا بطور امانت در خارج از کتابخانه استفاده میکنند .

۱۶۸- کتابخانه کانون بحث و انتقاد دینی - مشهد

تاریخ تأسیس این کتابخانه سال ۱۳۴۵ و در جنب مسجد صاحب الزمان فلکه صاحب الزمان (سعد آباد) طبقه فوقانی قرار دارد و عموم طبقات میتوانند از این کتابخانه استفاده نمایند و با عضو شدن در کتابخانه کتب امانتی نیز دریافت دارند تعداد کتب آن ۳۸۵۰ جلد که سه جلد آن خطی است .

۱۶۹- کتابخانه مدرسه سلیمان خان - مشهد

در سال ۱۳۳۴ تأسیس یافته و ۱۵۰ جلد کتاب خطی و سیصد جلد کتاب چاپی دارد محل این کتابخانه بازار سرشور جنب حمام شاه است (۵۰) و طلاب این مدرسه از کتب کتابخانه بهره میبرند. قدیمی ترین کتاب این کتابخانه (کتاب صلاه و تفسیر خطی مربوط به سنه ۱۰۷۴) است .

۱۷۰- کتابخانه مدرسه عباسقلیخان-مشهد

تاریخ بنیاد کتابخانه در مدرسه ۱۳۳۴ ذکر گردیده و بیشتر کتب این کتابخانه درسی و مذهبی و مخصوص مطالعه طلاب است تعداد کتب آن ۱۱۷۶ جلد که ۴۱ جلد خطی و ۶۵۰ جلد چاپی فارسی و ۵۲۶ جلد چاپی عربی است . مراجعه کنندگان علاوه بر مطالعه کتاب در محل کتابخانه میتوانند با شرایط خاصی از کتب کتابخانه در خارج از محیط بطور امانت استفاده نمایند . کتب خطی این کتابخانه اخیراً فهرست

شده است به مجله (وحدید شماره ۶ دوره دهم ص ۶۷۸ مراجعه فرمایند)

۱۷۱- کتابخانه حضرت صاحب الزمان مشهد

استفاده از این کتابخانه برای عموم امکان پذیر است تأسیس آن سال ۱۳۹۰ هجری قمری و ساعات کار آن از ۴ الی ۹ بعد از ظهر است کتب موجود در کتابخانه ۵۶۰ جلد چاپی و یک جلد خطی است.

۱۷۲- کتابخانه مدرسه نواب مشهد

تاریخ تأسیس کتابخانه سال ۱۳۱۸ ذکر گردیده ولی مهره مخصوص کتابخانه سال ۱۳۴۱ را که کتابخانه بصورت امروزی در آمده است نشان میدهد.

تعداد کتب این کتابخانه حدود ۴۵۰۰ جلد است که ۹۰۰ جلد آن خطی است اوقات کار کتابخانه در زمستان از ۲ بعد از ظهر تا غروب و در تابستان از ۴ بعد از ظهر تا غروب در نظر گرفته شده از این کتابخانه غالباً طلاب علوم دینی استفاده میکنند.

بنای این مدرسه مربوط بدوره صفویه است (۵۱) فهرست کتب خطی آن اخیراً از طرف انتشارات فرهنگ ایران زمین چاپ گردیده است.

۱۷۳- کتابخانه نو بنیاد مسجد توفیق خیابان شاه مشهد

تأسیس این کتابخانه در سال ۱۳۵۰ انجام گرفته و از ساعت ۴ الی ۶ بعد از ظهر مفتوح و غالباً کتب خود را بامانت در اختیار اعضاء قرار میدهند تعداد کتب موجود کتابخانه ۵۰۰ جلد است.

۱۷۴- کتابخانه مسجدالحجه مشهد

در سال ۱۳۴۷ بنیادشده وساعات کار این کتابخانه قبل ازظهرها از ساعت ۸ تا ۱۱/۵ و بعد ازظهرها چهار ساعت بتناسب فصل درنظر گرفته شده تعداد کتب موجود کتابخانه ۲۳۵۰ جلد است که چهل جلد آن خطی و ۵۰ جلد آن عربی است . از این کتابخانه غالباً دانش آموزان ودانشجویان استفاده میکنند وبامعرفی اشخاص مورد اعتماد کتب خود را بامانت در اختیار اعضاء قرار میدهند این کتابخانه دارای سالن و مخزن جداگانه است .

۱۷۵- کتابخانه مدرسه علمیه حاج سلطان - کاشمر

تعداد کتب این کتابخانه ۱۰۴۹ جلد که از آن ۹ جلد خطی فارسی و ۵۸ جلد خطی عربی است تاریخ تأسیس آن سال ۱۲۹۰ وروش کتابخانه موضوعی با مخزن باز و ساعات کار آن ۱۰ الی ۱۲ صبح است از کتب این کتابخانه علاوه بر طلاب علوم دینی مدرسه حاج سلطان سایر طلاب نیز بامعرفی ومدرسین ومتولی نیز کتاب بامانت می گیرند

۱۷۶- کتابخانه تربیت معلم اختصاصی اداره کل آموزش وپرورش خراسان

در تاریخ ۱۳۴۲ تأسیس درتمام وقت اداری باز است مجموعه کتب کتابخانه بالغ بر ۳۲۴۸ جلد است بروش دیوئی ومخزن بازو غالباً مورد استفاده کارمندان اداری آموزش و پرورش خراسان و دبیران معلمین وسپاهیان دانش قرار میگیرد . نامبردگان بطور امانت نیز از کتب کتابخانه استفاده میکنند .

۱۷۷- کتابخانه آرامگاه خیام نیشابور

در سال ۱۳۴۲ در محل آرامگاه خیام کتابخانه‌ای نیز ترتیب یافت که در آن مجموعه‌ای از دو اوین خیام جمع آوری شده علاوه بر آن دایرةالمعارف و کتب مختلف علمی شامل شرح حال بزرگان منجمله نظریه‌های مختلف در مورد خیام و مجموعه‌ای از انتشارات انجمن آثار ملی جهت باز دید زائرین فراهم گردیده است مجموع کتب این کتابخانه ۴۱۳ جلد است.

۱۷۸- کتابخانه آموزش و پرورش صفی آباد- اسفراین

ساعات کار : ۸ تا ۱۲ - ۵ تا ۷

از طرف نمایندگی آموزش و پرورش صفی آباد کتابخانه‌ای با قریب ۶۵۰ جلد کتاب در سال ۱۳۵۰ تأسیس یافته است در این کتابخانه دو جلد کتاب خطی ذکر گردیده و عموم علاقمندان میتوانند از کتب این کتابخانه استفاده نمایند.

۱۷۹- کتابخانه اختصاصی آموزش و پرورش- کاشمر

آدرس : خیابان بهلولی مقابل بیمارستان عصمتیه

این کتابخانه با ۱۴۵۳ جلد کتاب در سال ۱۳۳۶ تأسیس یافته است در ساعات کار اداری باز و عموم علاقمندان بمطالعه میتوانند در محل کتابخانه از کتب استفاده نمایند.

۱۸۰- کتابخانه شیر و خورشید تربت حیدریه

تاریخ تأسیس ۱۳۴۰ جنب باغ ملی تربت حیدریه مفتوح است مجموعه کتب این کتابخانه ۵۲۰ جلد است که حدود ۴۰۰ جلد آن متعلق به کتابخانه عمومی است و فعلاً در این محل نگهداری میشود.

۱۸۱- کتابخانه شورای فرهنگی بریتانیا - مشهد

کتابخانه شورای فرهنگی بریتانیا در اکتبر سال ۱۹۵۸ میلادی برابر با مهر ماه ۱۳۳۷ در مشهد تأسیس گردید . هدف از تأسیس این کتابخانه کمک به علاقمندان زبان انگلیسی در استفاده از کتب انگلیسی و بالا بردن سطح معلومات زبان آموزان با مطالعه کتب مربوطه میباشد این کتابخانه با روش دیوئی اداره میشود و شماره گذاری کتب با توجه به تقسیمات خاص این سیستم انجام می پذیرد . لازم به تذکر است که سیستم (قفسه باز) در این کتابخانه معمول است و علاقمندان میتوانند بر راحتی خودشان کتاب مورد علاقه خود را از قفسه برداشته و مطالعه نمایند عضویت در کتابخانه شورای فرهنگی بریتانیا برای عموم علاقمندان امکان پذیر است . حق عضویت سالانه ۵۰ ریال میباشد که دانشجویان کلاسهای شورای فرهنگی بریتانیا از پرداخت آن مستثنی هستند و میتوانند برایگان فقط با تکمیل تقاضا نامه از کتب کتابخانه استفاده نمایند .

طبق آمار سالانه تعداد ۵۰۰۰ جلد کتاب از کتابخانه برای مطالعه بامانت برده میشود . از این تعداد کتب در حدود ۲۵۰۰ جلد توسط اعضاء ایرانی کتابخانه و مابقی توسط اعضاء خارجی کتابخانه بامانت گرفته میشود . در حال حاضر در کتابخانه تعداد ۴۰۰۰ جلد کتاب در زمینه های مختلف علمی ، ادبی ، پزشکی ، تاریخی ، هنری ، مذهبی فلسفی و غیره موجود است که کلیه این کتابها بزبان انگلیسی میباشد بطور متوسط سالانه در حدود ۵۰۰ تا ۶۰۰ کتاب جدید بکتابخانه افزوده میگردد . تعداد اعضاء از شروع تأسیس کتابخانه تا کنون در حدود ۳۰۰۰ نفر میباشند .

۱۸۲- کتابخانه بیمارستان شاهرضا- مشهد

در سال ۱۳۴۶ تأسیس یافته و مجموعه‌ای از کتب طبیبی در اختیار دارد تعداد کتب موجود کتابخانه ۱۰۰ جلد انگلیسی ۷۵۵ جلد فرانسه و ده جلد فارسی اعلام شده روش کتابخانه دیوئی و ساعات کار آن ۷/۵ الی ۱/۵ بعد از ظهر است .

۱۸۳- کتابخانه کودک سبزوار

این کتابخانه وابسته بکانون پرورش فکری کودکان است در سال ۱۳۴۷ تأسیس یافته این کتابخانه از ۸ الی ۶ بعد از ظهر مفتوح و متجاوز از ۴۹۰۷ جلد کتاب دارد روش کتابخانه دیوئی بامخزن باز است تعداد اعضاء آن ۳۴۹۰ نفر و تعداد مراجعین آن ۲۸۰۰ نفر ماهیانه اعلام شده است .

۱۸۴- کتابخانه امام امیرالمؤمنین - بیرجند

متجاوز از ۲۳۱۰ جلد کتاب فارسی و ۳۰ جلد کتاب خطی دارد قدیمی‌ترین کتب این کتابخانه قرآن خطی بسال ۱۲۴۰ قمری است از وضع کامل این کتابخانه مدارك کافی موجود نبود بگفته یکی از کتاب خوانان در مسجد علوی بیرجند تأسیس یافته و عموم میتوانند از این کتابخانه استفاده نمایند .

۱۸۵- کتابخانه برق منطقه خراسان - مشهد

در سال ۱۳۴۶ تأسیس و در ایام اداری مورد استفاده کارمندان و کارکنان قرار میگيرد . مجموع کتب این کتابخانه ۷۰۲ جلد و بیش از ۱۰۰۰ جلد جزوه و کاتولوک‌های فنی و دستورالعمل‌ها مورد نیاز شرکت

برق وجود دارد .

۱۸۶- کتابخانه آستانه حضرت سلطان ابراهیم قوچان

در سال ۱۳۴۲ در شهر کهنه قوچان تأسیس گردیده است این کتابخانه مورد استفاده عمومی است و در آن ۱۸ جلد کتاب خطی نیز وجود دارد .

ساعات کار کتابخانه ۸ الی ۱۲ و ۴ الی ۶ بعد از ظهر بوده و بوسیله هیأت امناء آستانه اداره میشود .

۱۸۷- کتابخانه مدرسه طلاب علوم دینی هراتی امامیه- تربت حیدریه

در سال ۱۳۳۰ تأسیس و مورد استفاده طلاب علوم دینی قرار میگیرد کتب این کتابخانه عربی و فارسی است و حدود ۲۵۰ جلد کتاب دارد .

۱۸۸- کتابخانه خانه پیشاهنگی - سبزوار

در سال ۱۳۴۶ تأسیس و در محل سالن خانه پیشاهنگ مورد استفاده اعضا قرار میگیرد این کتابخانه باهمت و علاقه مسئولین پیشاهنگی شهرستان سبزوار دایر و هم اکنون ۱۰۵۰ جلد کتاب دارد .

۱۸۹- کتابخانه آسایشگاه معلولین (عبدالله هنری) مشهد

این آسایشگاه بپاس خدمات مرحوم عبدالله هنری بنام وی نامگذاری شده و باهمت مسئولین آسایشگاه کتابخانه ای در محل آسایشگاه تأسیس یافته این کتابخانه بایش از ۵۰۰ جلد کتب داستانی و سرگرم کننده مورد استفاده بیماران آسایشگاه قرار میگیرد اخیراً جهت جمع آوری کتب برای معلولین اقداماتی صورت گرفته است

۱۹۰- کتابخانه امام عصر خیابان راهنمایی - مشهد

در قسمت فوقانی مسجد امام عصر در خیابان راهنمایی مشهد که اخیراً ساختمان آن با تمام رسیده است محل کتابخانه تعیین و مسئولین مربوط اقدام به تهیه کتب سودمند نموده اند با توجه باینکه در این ناحیه کتابخانه وجود ندارد امید است با تقویت آن مورد استفاده همگان قرار گیرد .

۱۹۱- کتابخانه باشگاه افسران- مشهد

در سال ۱۳۴۹ تأسیس و بیش از ۹۷۳ جلد کتاب در اختیار دارد کتب این کتابخانه غالباً مورد استفاده درجه داران و افسران و کارمندان ارتش قرار میگیرند و دارای مسئول جداگانه ای است .

۱۹۲- کتابخانه مسجد النبی الندشت - مشهد

در سال ۱۳۵۱ تأسیس و مجموعه ای از کتب مذهبی در اختیار دارد این کتابخانه دارای مخزن جداگانه و سالن مطالعه است و طی شرایط خاصی باعضاء کتاب بامانت میدهد . تعداد کتب این کتابخانه ۵۵۱ جلد اعلام شده است .

۱۹۳- کتابخانه مدرسه جعفریه و علوم مذهبی- قاینات

در شهر یور ۱۳۴۹ تأسیس و غالباً کتب مذهبی (اصول فقه حکمت و حدیث و کلام) است تعداد کتب کتابخانه ۴۰۰ جلد که در آن ۷۰ جلد کتب خطی فارسی و عربی وجود دارد این کتابخانه غالباً مورد استفاده طلاب علوم دینی قرار میگیرد ساعت کار آن ۵ الی ۷ بعد از ظهر است

۱۹۴- کتابخانه مرکز آموزش موسیقی خراسانخانه (فرهنگ شماره ۱)

در کتابخانه مرکز آموزش موسیقی وابسته به فرهنگ و هنر خراسان اخیراً کتابخانه کوچکی تأسیس یافته که در آن مجموعه‌ای از کتب مورد نیاز هنر جوانان و انتشارات وزارت فرهنگ و هنر جمع آوری گردیده است و مورد استفاده آنان قرار می‌گیرد.

۱۹۵- کتابخانه دبیرخانه لاینز مشهد پارك كورش

این کتابخانه از طرف باشگاه لاینز مشهد در پارك كورش تشکیل شده دارای مخزن و سالن مطالعه جداگانه با گنجایش ۵۰ نفر است کتب و محل این کتابخانه مدتی مورد استفاده کتابخانه عمومی كورش قرار گرفت فعلاً تعداد ۵۰۰ جلد کتاب دارد و در حال حاضر مورد استفاده اعضاء لاینز قرار می‌گیرد.

۱۹۶- کتابخانه ندامتگاه شهربانی استان خراسان - مشهد

در سال ۱۳۴۸ در محل قدیم ندامتگاه قدیم شهربانی تأسیس و سپس به محل جدید واقع در جاده وکیل آباد منتقل گردید. در ابتدای تأسیس با کمک انجمن کتابخانه عمومی مشهد و سایر افراد خیر خواه با تعداد کتب کمی آغاز بکار کرده و اکنون بیش از ۲۳۴۵ جلد کتاب دارد کتب این کتابخانه جهت مطالعه زندانیان جمع آوری شده و روزانه عده زیادی از کتب آن بهره می‌برند.

۱۹۷- کتابخانه آرامگاه نادرشاه افشار- مشهد

در سال ۱۳۰۲ تأسیس و مجموعه‌ای از کتب تاریخی و انتشارات انجمن آثار ملی جمع آوری شده است غالب کتب تاریخی مربوط به

وقایع زندگی نادر و مأخذی در این زمینه است کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر خراسان که شرح آن در بخش کتابخانه‌های عمومی آمده است قبلاً در ساختمان قدیمی این مکان بوده است .

۱۹۸- کتابخانه اداره کل بهداری خراسان - مشهد

در سال ۱۳۴۹ تأسیس و هم‌اکنون بالغ بر ۱۲۶۵ جلد کتاب دارد این مجموعه غالباً کتب بهداشتی ، علمی ، و پزشکی بوده و مخصوص کارمندان مؤسسه است این کتابخانه در ساعات اداری باز و مسئول جداگانه‌ای دارد .

۱۹۹- کتابخانه جمعیت شیر و خورشید سرخ مشهد

بالغ بر ۲۰۱۴ جلد کتاب دارد در سال ۱۳۴۶ تأسیس یافته است این کتابخانه مخصوص کودکان و جوانان و اعضاء جمعیت شیر و خورشید سرخ مشهد است و غالباً بر بیان و اعضاء از کتب آن استفاده می‌کنند .

۲۰۰- کتابخانه سلطانی بیدخت

در سال ۱۳۰۲ تأسیس و مجموعاً ۵۴۲۷ جلد کتاب دارد در این میان ۲۲۱ جلد خطی فارسی و یکصد جلد خطی عربی وجود دارد روش کتابخانه دیوئی است و مورد استفاده عموم قرار می‌گیرد آقای رکن‌الدین همایونفرخ در جلد دوم تاریخچه‌های ایران اضافه نموده‌اند که نسخه منحصر بفرد جلد دوم ریاض‌السیاحه در این کتابخانه است .

۲۰۱- کتابخانه مدرسه فخریه-سبزوار

در ۲۵ شهریور ۱۳۴۴ تأسیس و بیش از ۱۵۶۰ جلد کتاب دارد از این تعداد ۷۸ جلد خطی است که قدیمی ترین آنها تصویر و تصدیق

مربوط به سنه ۹۸۵ قمری است اداره این کتابخانه با اوقاف است

۲۰۲- کتابخانه روزنامه خراسان مشهد

روزنامه خراسان در سال ۱۳۲۸ اقدام به تأسیس کتابخانه‌ای اختصاصی نمود که هم‌اکنون بالغ بر ۸۰۰۰ جلد کتاب دارد کتب این کتابخانه غالباً تاریخی، علمی، تحقیقی و... است و مورد استفاده نویسندگان این روزنامه و سایر علاقمندان قرار می‌گیرد.

۲۰۳- کتابخانه پنجتن باغ رضوان- مشهد

در یکی از اتاقهای طبقه دوم ضلع شرقی باغ رضوان جای دارد و از سال ۱۳۳۷ توسط آقای شیخ محمد کلانتری دامغانی تأسیس یافته و بیش از ۱۰۰۰ جلد کتاب دارد تعداد ۱۵ جلد کتاب خطی فارسی و ۱۰ جلد خطی عربی نیز جزء این مجموعه است این کتابخانه بصورت عمومی اداره میشود بهشت شرق نوشته آقای مغانی نیز از این کتابخانه یاد کرده است

۲۰۴- کتابخانه امام علی النقی (ع) بشرویه- فردوس

در سال ۱۳۴۴ از طرف آقای اسدی عطائی تأسیس و بصورت عمومی اداره میشود.

تعداد ۱۵۸۴ جلد کتاب دارد که ۱۵ جلد خطی فارسی و ۱۴ جلد خطی عربی جزء این مجموعه است. قدیمی ترین نسخه خطی آن منطق بحر المناقب مؤلف علی بن ابراهیم ملقب بدرویش برهان سنه ۱۰۲۴ است.

۲۰۵- کتابخانه مدرسه خیرات خان- مشهد

در سال ۱۳۰۳ هجری قمری (۵۳) وسیله علیمردان تیموری

معروف به نصره المملك پدر آقای امیر تیمور تأسیس گردیده و دارای ،
دویست و چند جلد کتاب بزبان عربی و فارسی در زمینه علوم اسلامی است
که از آن میان ۱۴۰ مجلد آن خطی و بقیه چاپی است .

دکتر فاضل در شرح این کتابخانه در مجلد وحید می نویسد :
این کتابها در يك اطاق ۳×۴ بگوشه ای افتاده و تاکنون کسی به تفصیل
آنهارا ندیده است . چون خاک و ساس فراوانی دارند و هیچگونه ضمانت
حفظی برای آنان بویژه جهت مخطوطاتش وجود ندارد . این گنجینه
گراںبها و نظایر آن غیر قابل استفاده و در خطر زوال می باشد .
ضمن درج نظریه ایشان بدینوسیله توجه مسئولین امر را
به حفظ کتب باارزش که از آن یاد شده است جلب می نماید .

۲۰۶- کتابخانه مدرسه حاج شیخ - کاشمر

در سال ۱۳۳۴ تأسیس و بیش از ۸۷۶ جلد کتاب دارد که در میان
۴۲ جلد کتاب خطی نیز وجود دارد . کتب این کتابخانه غالباً درسی
و مخصوص طلاب علوم دینی است .

۲۰۷- کتابخانه آستانه مقدسه باغ مزار - کاشمر

در سال ۱۳۴۷ تأسیس و ۳۷۱ جلد کتاب دارد . و مورد استفاده
عموم قرار گرفته و وابسته به اداره اوقاف است .

۲۰۸- کتابخانه روزنامه آفتاب شرق - مشهد

در سال ۱۳۰۸ شمسی کتابخانه روزنامه آفتاب شرق تأسیس و هم
اکنون متجاوز از ۸۰۰ جلد کتاب دارد . مجموعه کتب آن غالباً علمی
تاریخی ادبی و است و شورای نویسندگان روزنامه از کتب کتابخانه
بهره میبرد .

۲۰۹- کتابخانه آرامگاه فردوسی طوس

در سال ۱۳۱۶ بدستور جناب آقای حکمت وزیر فرهنگ وقت در آرامگاه فردوسی مشهد (طوس) کتابخانه‌ای تأسیس یافت کدهم اکنون در آن مجموعه‌ای از شاهنامه‌های منتشر شده و انتشارات انجمن آثار ملی جمع آوری شده و مورد بازدید علاقمندان قرار می‌گیرد.

۲۱۰- کتابخانه مدرسه گلشن - نیشابور خیابان پهلوی

تاریخ تأسیس آن ۱۳۳۳ و مخصوص طلاب علوم دینی است در این کتابخانه ۸۲۸ جلد کتاب وجود دارد که بیست جلد خطی و ۶۱۰ جلد آن عربی است مسئول جداگانه‌ای اداره کتابخانه را بعهده دارد

۲۱۱- کتابخانه ندامتگاه شهربانی نیشابور

در سال ۱۳۴۰ تأسیس و جمعاً ۷۰۰ جلد کتاب دارد. مجموعه کتب کتابخانه (مذهبی - و تاریخی و داستانی) است و مورد استفاده تمام زندانیان قرار می‌گیرد.

۲۱۲- کتابخانه مسجد جامع نیشابور

در اسفند ۱۳۴۴ تأسیس و مجموعه‌ای از کتب عربی و فارسی (مذهبی-علمی - تاریخی) جمع آوری و مورد استفاده عموم قرار می‌گیرد تعداد کتب ۲۲۷ جلد که دو جلد آن خطی است

۲۱۳- کتابخانه کودک دبیرخانه خیریه فرح پهلوی-مشهد

این کتابخانه در سال ۱۳۴۵ بهمت آقای محمد طاهر بهادری تأسیس گردیده و در حال حاضر بیش از ۶۰۰ جلد کتب مخصوص کودکان و نوجوانان در اختیار داشته و مورد استفاده فرزندان شبانه روزی خیریه فرح پهلوی قرار می‌گیرد.

قسمت سوم

کتابخانه‌های خانه‌های فرهنگ روستائی و کتابخانه‌های سیار استان خراسان

لزوما در مورد وضع کار کتابخانه‌های سیار و نحوه و توزیع کتاب به کتابخانه‌های موقت و دائمی خانه‌های فرهنگ روستائی در سطح استان بشرح چند نکته می‌پردازد .

وزارت فرهنگ و هنر بمنظور توسعه دانش و آشنائی بیشتر روستائیان با پیشرفتهای وسیع مملکتی اقدامات خود را تا سطح روستا گسترش داده و باتهمیه واحدهای کتابخانه سیار و تربیت راهنمای فرهنگی طی برنامه خاصی کتب مورد نیاز روستائیان را در خانه‌های فرهنگ روستائی بمدت‌های معلوم در اختیار آنان قرار میدهد .

کیفیت توزیع کتاب در روستاهائی که کتابخانه موقت دارند و نام آنها در این قسمت می‌آید بدین گونه است :

پنج واحد کتابخانه‌های سیار اداره کل فرهنگ و هنر که مخزن کتاب آنها در مشهد است طبق يك برنامه منظم به روستاها می‌روند و ضمن نمایش فیلم‌های آموزشی هنری و علمی و ایراد کنفرانس پیرامون مسائل مختلف بوسیله راهنمایان فرهنگی به نسبت موجودهای خود کتاب به‌مسئول خانه فرهنگ روستائی تحویل میدهند مسئول مذکور این کتابها را به روستائیان عضو خانه فرهنگ تحویل داده و راهنمای فرهنگی در مراجعه بعدی خود (که غالباً دو هفته بطول می‌انجامد)

کتاب‌های قبلی را دریافت میکنند و کتاب تازه در اختیار آنان قرار میدهد. این برنامه ضمن ایجاد يك ارتباط مستقیم فرهنگی بین کلیه خانه‌های فرهنگ روستائی موجبات ترغیب و تشویق دانش آموزان و روستائیان را بمطالعه فراهم می‌آورد . بطوریکه اغلب آنان رأساً اقدام بتأسیس کتابخانه کوچکی نموده و بپذیرش عضو و ایجاد نمایشگاه کتاب در پرورش قوای دماغی خود می‌کوشند تجربه‌ایکه از اجرای این برنامه در سطح روستاها حاصل شده بسیار رضایت بخش و امیدوارکننده بوده است گرچه ایجاد چند واحد کوچک کتابخانه‌سیار برای استان وسیع خراسان کافی نیست ولی درعین حال باتکمیل این طرح و گسترش این برنامه که در برنامه پنجم عمرانی کشور پیش بینی شده است امکان ایجاد عادت بمطالعه را میتوان در جوانان روستائی که اکثریت غیر قابل انکار جمعیت کشور ما را تشکیل می‌دهند آغاز کرد اینک بذکر اسامی کتابخانه‌های کوچک خانه‌های فرهنگ روستائی خراسان میپردازم

۲۱۴-	کتابخانه خانه فرهنگ روستائی قریه نیگنان بشرویه تأسیس ۱۳۵۰				
۲۱۵-	« « « « خوسف « ۱۳۵۰				
۲۱۶-	« « « « جام « ۱۳۵۰				
۲۱۷-	« « « « کشانک « ۱۳۴۸				
۲۱۸-	« « « « شاه‌آباد شرق « ۱۳۴۸				
۲۱۹-	« « « « یام قوچان « ۱۳۴۸				
۲۲۰-	« « « « سعدآباد تایباد « ۱۳۵۰				
۲۲۱-	« « « « مشهد قلی « ۱۳۴۹				
۲۲۲-	« « « « استاد گناباد «				
۲۲۳-	« « « « یونسی گناباد «				
۲۲۴-	« « « « آیسک فردوس «				
۲۲۵-	« « « « سلامی تربت حیدریه «				

۲۲۶-	کتابخانه خانه فرهنگ روستائی قریه شاد مهر	تربت حیدریه
۲۲۷-	« « « «	کاشمر فروتقه
۲۲۸-	« « « «	کاشمر فرك
۲۲۹-	« « « «	کاشمر انا بد
۲۳۰-	« « « «	کاشمر ارغا
۲۳۱-	« « « «	مشهد ویرانی
۲۳۲-	« « « «	مشهد سرك
۲۳۳-	« « « «	مشهد كورده
۲۳۴-	« « « «	مشهد كنویس
۲۳۵-	کتابخانه خانه شرکت سهامی	فرح ناز
۲۳۶-	« « « «	قریه قدمگاه
۲۳۷-	« « « «	بزرگان
۲۳۸-	« « « «	شورآب
۲۳۹-	« « « «	خسروجرّد
۲۴۰-	« « « «	تیتکانلو
۲۴۱-	« « « «	یزدان آباد
۲۴۲-	« « « «	یام
۲۴۳-	« « « «	قره خان علیا
۲۴۴-	« « « «	دوین
۲۴۵-	« « « «	زیارت
۲۴۶-	« « « «	لطف آباد
۲۴۷-	« « « «	ینگى قلعه
۲۴۹-	« « « «	یکی کاندلو

قسمت چهارم

کتابخانه‌های آموزشی

همانطوریکه قبلاً در مقدمه کتاب آورده شد هدف از برشمردن کتابخانه‌های کوچک نه برای زیاد نمودن رقم کتابخانه‌های این استان است بلکه ضمن تقویت معنوی و نامبرد آنها در نظر است موجبات ترغیب فرهنگ دوستان جهت تکمیل این نوع کتابخانه‌ها فراهم گشته و با اهداء این مجموعه ناچیز و شاید آوردن آنها در ردیف کتابخانه‌های مقدماتی گامی برای توسعه بیشتر آنها در آینده برداشته شود باشد که این امر کوششی در راه آشنا ساختن بیشتر نونهالان کشور با کتاب و کتابخانه بشمار آید. شاید بی‌مورد نباشد که در اینجا از بعضی مؤسسات که تعداد قابل توجهی کتاب دارند و آنها را چون میز و صندلی شکسته در اطاقی انباشته‌اند و یا بعضی که بعنوان دکور از يك سری کتابهای خوش نقش نگار استفاده میکنند سخنی بمیان آید.

امیدوار است با اشاره باین نکته آنان که رهبری این امور را بعهده دارند فراتر نگرین و با ارشاد مسئولین و دانش آموزان و واگذاری مسئولیت کتابخانه بآنان پایه گذاری تقویت کتابخانه‌های عمومی را در سطح مملکت فراهم آورند.

۲۴۹- کتابخانه مرکزی دانشگاه مشهد

کتابخانه مرکزی دانشگاه مشهد در سال ۱۳۵۰ بطور رسمی با فعالیت دامن‌دار و همه جانبه خود در زمینه رشته‌های مختلف طبق برنامه

مشخص و معین خدمات فنی مربوط به کلیه کتابخانه‌های دانشکده‌های دانشگاه مشهد را دنبال می‌کند برنامه کار این کتابخانه بشرح زیر است :

۱- آماده سازی فهرست نویسی کلیه کتب اعم از فارسی یا سایر زبانهای معتبر دنیا .

۲- تهیه و سفارش کتب مورد نیاز دانشگاه از داخل یا خارج از کشور .

۳- تهیه و سفارش میکرو فیلم‌های مورد نیاز از سراسر جهان

۴- جمع آوری منابع و مأخذ علمی جهت استفاده اساتید و محترم دانشگاه در تهیه و تکمیل برنامه‌های پژوهشی و تجسسی .

۵- تهیه نسخ عکس از منابع موجود در موزه‌ها و کتابخانه‌های معتبر جهان .

۶- سفارش و کنترل دقیق متجاوز از هزار عنوان ژورنال و ادواری در دانشگاه .

۷- ایجاد برنامه‌های آموزشی کتابداری در داخل کتابخانه و در مرکز خدمات کتابداری وزارت علوم در تهران .

تعداد کتب موجود در کتابخانه مرکزی دانشگاه متجاوز از ۱۲۰۰ جلد است که ۱۰۰ جلد عکسی فارسی و بقیه انگلیسی و زبانهای دیگر است .

۲۵۰ - کتابخانه دانشکده ادبیات مشهد

کتابخانه دانشکده ادبیات مشهد در سال ۱۳۳۵ تأسیس شده است اخیراً تصمیم گرفته شده است که این کتابخانه به پاس خدمات شادروان ۱۲۰

دکتر فیاض به نام او نامیده شود . ساعات کار کتابخانه از ۸ صبح تا ۸ بعدازظهر (به طور یکسره) است روزهای جمعه و سایر ایام تعطیل نیز کتابخانه ۸ صبح تا ۷ بعدازظهر باز است .

آمار تفکیکی کتب موجود در پایان سال ۱۳۵۰ بدین شرح بوده است .

فارسی	۱۶۳۴۷	جلد
انگلیسی	۵۸۰۵	«
عربی	۳۳۹۸	«
فرانسه	۵۶۳۷	«
آلمانی	۱۲۰	«
سایر زبانها	۱۹۳	«
خطی	۲۳۵	«
عکسی	۱۶	«

در این آمار دوره‌های جلد شده روزنامه‌ها و مجلات نیز منظور شده است امروز تعداد کل کتب و دوره‌های مجلات ۳۱۹۸۸ جلد است تعداد کارکنان کتابخانه شش نفر است . کتابخانه باروش دیوثی و به‌طور (بسته) اداره میشود . در طول سال تحصیلی از دانشجویان نیز کمک گرفته میشود و فعلاً پنج دانشجو کارمندان را یاری میدهند .

تعداد مراجعان در روز بین ۳۰۰ تا ۴۰۰ نفر است که از این میان در حدود ۵۰ نفر کتاب به امانت میگیرند و بقیه در تالار قرائت‌خانه به مطالعه می‌پردازند .

کتابخانه دارای کمیته‌ای مرکب از پنج تن از اعضای کادر آموزشی

دانشکده ومسئول کتابخانه است که ماهی يك بار تشكيل جلسه میدهد و به انتخاب کتاب و بررسی سایر مسائل موجود می‌پردازد .

خریدهای خارجی کتابخانه با کوپن یونسکو صورت می‌گیرد .

این کتابخانه دارای شرایط عضویت خاصی است که از طرف کمیته مربوطه تنظیم و بمورد اجرا گذاشته شده است .

قدیمی‌ترین کتاب دانشکده ادبیات کتابی است آسمانی در باره قرآن چاپ ۱۶۱۶ میلادی .

۲۵۱- کتابخانه دانشکده پزشکی مشهد

این کتابخانه در سال ۱۳۲۸ در زمان آموزشگاه عالی بهداری تأسیس و پس از اینکه آموزشگاه عالی بهداری به دانشکده پزشکی تبدیل گردید این کتابخانه بنام دانشکده پزشکی نامگذاری شد .

تعداد کتب این کتابخانه تا تاریخ ۵/۱۰/۵۰ بیش از ۱۹۲۳ جلد بشرح زیر بوده است .

فارسی	فرانسه	انگلیسی	آلمانی	روسی
۴۹۴۳	۲۸۴۱	۳۰۹۴	۶	۳۹

این کتابخانه با ۸ نفر کادر پرسنل ۸۶۹ نفر عضو دارند و اعضاء و کادر آموزشی می‌توانند طی شرایط خاص از کتب موجود در کتابخانه و خارج از محیط کتابخانه استفاده نمایند .

ساعات کار این کتابخانه از ۸ صبح تا ۹ شب یکسره است .

قدیمی‌ترین کتاب آن «کامل الصناعة الصیته» تألیف علی بن عباس مجوسی است .

۲۵۲- کتابخانه دانشکده علوم دارویی و تغذیه مشهد

بنیاد آن در سال ۱۳۵۰ و تعداد کتب آن قریب ۴۰۰ جلد است دانشجویان از کتب کتابخانه بمدت یکپفته بطور امانت استفاده میکنند.

۲۵۳- کتابخانه دانشکده علوم مشهد

این کتابخانه در سال ۱۳۴۲ تأسیس یافته روش کتابخانه گنجره است و مجموعاً دارای ۹۲۵۳ جلد کتاب است (انگلیسی ۴۹۹۷ فرانسه ۱۳۲۳ فارسی ۲۵۹۱ آلمانی ۳۴۲ عربی ۱۱) اساتید دانشگاه و کادر اداری میتوانند طبق شرایط خاصی عضو شده . و از کتب کتابخانه بطور امانت استفاده کنند کتابخانه از ۸ صبح الی ۱۰ شب و نیز روزهای تعطیل مفتوح است .

۲۵۴- کتابخانه دانشکده الهیات و معارف اسلامی مشهد

این کتابخانه از بدو تأسیس دانشکده الهیات بسال ۱۳۳۷ شمسی در اطاق کوچکی بایکصد جلد کتاب بوجود آمده است بعداً مجموعه آقای کمال که بیشتر در زمینه ادب بود خریداری شد و از آن پس تعداد کتابها رو باز دیاد گذاشت در سال ۱۳۴۱ که محل دانشکده انتقال یافت محل کتابخانه نیز تغییر کرد و برنامه مطالعه اجباری جهت دانشجویان گذاشتند که میزان مراجعین بکتابخانه بالا رفت لکن بر اثر زیاد شدن دانشجویان و نداشتن کلاس سالن قرائت گرفته شد و کتابها در اطاقی محبوس گردید ولی کتابخانه از مراجعه خالی نماند و در اواخر سال ۱۳۴۷ تعداد کتابها متجاوز از نه هزار جلد شده بود در مردادماه ۱۳۴۸ کارمندان کتابخانه از طرف دانشکده در کلاس کارآموزی کتابداری که زیر نظر مرکز آماده سازی کتاب در سالن کتابخانه پزشکی تشکیل

شده بود شرکت کردند از این موقع به بعد این کتابخانه مستقیماً بامرکز آماده سازی کتاب در تماس بوده و در همین سال بود که نقشه کتابخانه در محل ساختمان جدید دانشکده با نظر گروه متخصصین کتابداری آماده شد طبق این نقشه محل کتابخانه در دانشکده مشخص گردید و بسال ۱۳۴۹ تدریجاً وسائل جدید کتابخانه تحت نظارت مرکز خدمات کتابداری تهران خریداری میشده در اوایل سال ۱۳۵۰ که ساختمان دانشکده در شرف اتمام بود بمرکز خدمات کتابداری تهران پیشنهاد

قسمتی از سالن مطالعه و مخزن کتابخانه دانشکده الهیات مشهد

طرح دکور کتابخانه داده شد و سپس مدرن ترین وسائل زیر نظر گروه متخصصین کتابداری تهران تهیه گردید این نکته را هم باید یاد آور شد که نظام کتابداری این کتابخانه تا این زمان بر مبنای قطع بوده و نوع قفسه بندی (بسته) اما همانطور که قبلاً اشاره شده از مرداد ماه

۱۳۴۸ بعد درصدد تغییر روش و مشورت با گروه نامبرده در کیفیت پیاده کردن سیستم جدید بوده پبرو این تصمیم در خرداد ماه ۱۳۵۱ اجرای روش کننگره که جدیدترین سبک کتابداری در دنیای امروز است آغاز شد سایر مشخصات کتابخانه بشرح زیر است :

۱- تعداد کتب ۱۷۵۰۰ جلد که از این میان حدود یکپهزار جلد آن خطی و بقیه چاپی میباشد .

۲- نوع کتاب : در زمینه علوم فقه ، فلسفه ، تاریخ ، ادب . جغرافیا تفسیر ، ادیان ، عرفان ، علوم قرآنی ، حدیث و ... بزبانهای فارسی ، عربی ، انگلیسی ، فرانسه ، اردو ، روسی ، آلمانی است

۳- تعداد مراجعین : روزانه بطور متوسط ۱۳۰ الی ۱۵۰ نفر

۴- تعداد صندوقی ۱۳۰ عدد که بیست دستگاه میز انفرادی برای مطالعه اساتید و دانشجویان فوق لیسانس دارد (بمیزان $\frac{1}{3}$ دانشجویان)

۵- مساحت سالنهای مطالعه : دو سالن ۱۸×۳۶ متر مربع

باضافه مرکز کتابهای مرجع ۱۰×۵ و مرکز کتابهای خطی ۳×۴

این کتابخانه بمنظور کمک به گروههای تحقیقاتی و پیشبرد برنامه آموزشی و جلب دانشجویان هر سه ماه یکبار بولتن تهیه و با ایراد سخنرانی و نمایش کتاب ، نظر مراجعین را بمحل کتابخانه جلب میکند ، وبخاطر آشنائی بیشتر دانشجویان بکتاب و رفع احتیاجات مربوطه آنان انجمن کتاب تشکیل داده ومحل ووسائل لازم در اختیار آنها گذاشته شده که اداره آن بعهده خود دانشجویان است .

دیگر از برنامه های این کتابخانه میتوان .

۱- گرد آوری منابع اسلامی بزبانهای مختلف و زنده دنیا

۲- جمع آوری نسخ خطی و جذب میکرو فیلمهایی از نفائس و مخطوطات سایر کتابخانه‌های داخل و خارج کشور .

۳- آماده ساختن دستگاه فیلمبرداری از نسخ مخطوطه خود جهت گروه تحقیقاتی دانشکده .

۲۵۵- کتابخانه دانشکده دندانپزشکی مشهد

در سال ۱۳۴۴ تأسیس و از ساعت ۸ صبح الی ۸ بعد از ظهر مفتوح است این کتابخانه حدود ۲۰۰۰ جلد کتاب انگلیسی و ۴۰۰۰ جلد کتاب فارسی دارد روش کتابخانه‌کنگره بامخزن باز است و تعداد کل مراجع آن ماهیانه بطور تقریب ۵۰۰ نفر میباشد .

۲۵۶- کتابخانه دبیرستان اسداله علم مشهد

بنیاد این کتابخانه در سال ۱۳۵۱ انجام گرفته و هم اکنون متجاوز از ۳۱۰۰ جلد کتاب دارد که از آن ۲۵۹۰ جلد انگلیسی است ساعات کار این کتابخانه ۸ صبح تا ۵ بعد از ظهر است برای کتابخانه سالن و مخزن جداگانه‌ای در نظر گرفته شده و قریباً رسماً افتتاح خواهد شد

۲۵۷- کتابخانه دانشرای مقدماتی بیرجند

در سال ۱۳۴۸ تأسیس و متجاوز از ۲۶۸ جلد کتاب دارد اداره این کتابخانه بعهده دانش آموزان است .

۲۵۸- کتابخانه دانشرای مقدماتی مشهد

بسال ۱۳۳۹ فعالیت خود را آغاز نموده و هم اکنون ۲۷۵۶ جلد کتاب فارسی و ۱۷۲ جلد کتاب انگلیسی دارد . از کتب این کتابخانه ۳۵۸ نفر اعضاء کتابخانه که سپاهی دانش و دانش آموزان دانشسرا هستند

استفاده مینمایند .

روش کتابخانه موضوعی بامخزن بسته است و جهت امانت دادن کتاب نیز شرایط خاصی دارد .

۲۵۹- کتابخانه دبیرستان سعدی مشهد

در سال ۱۳۴۸ تأسیس یافته و جمعا ۴۱۰ جلد کتاب دارد هنوز محل مخصوصی جهت کتابخانه در نظر گرفته نشده است .

۲۶۰- کتابخانه دبیرستان دانش بزرگ نیا-مشهد

در سال ۱۳۳۳ تأسیس یافته و ۳۸۹۶ جلد کتاب فارسی و یکصد جلد کتاب انگلیسی دارد . روش کتابخانه قطعی بامخزن بسته است . این کتابخانه سالن مطالعه جداگانه ای در اختیار دارد .

۲۶۱- کتابخانه دبیرستان حکیم نظامی - مشهد

در سال ۱۳۴۶ تأسیس و ۳۵۰ جلد کتاب دارد برای امانت دادن کتب کتابخانه شرایط خاصی در نظر گرفته شده است .

۲۶۲- کتابخانه دبیرستان آقابزرگ - مشهد

در سال ۱۳۵۴ بنیاد شده و تعداد ۴۵۰ جلد کتاب دارد . دانش آموزان با پرداخت حق عضویت از کتب کتابخانه بطور امانت استفاده میکنند . اخیرا سالن جداگانه ای جهت مطالعه آنها ساخته شده است .

۲۶۳- کتابخانه دبستان جمشید - مشهد

تعداد ۲۵۰ جلد کتاب داشته و دانش آموزان از کتب کتابخانه نیز بطور امانت استفاده میکنند .

۲۶۴- کتابخانه دبستان زمانی - مشهد

دارای ۳۲۰ جلد کتاب است و در هر کلاس نیز ده جلد کتاب مورد احتیاج اعضاء نگهداری میشود.

۲۶۵- کتابخانه دبستان گوهرشاد - مشهد

دارای ۳۳۰ جلد کتاب است و در هر کلاس ۱۵ جلد کتاب نیز در اختیار اعضاء کتابخانه گذاشته شده است

۲۶۶- کتابخانه دبستان روش نو شماره ۱ - مشهد

این کتابخانه تعداد ۱۵۰۰ جلد کتاب داستانی و آموزشی دارد زیر نظر کتابدار جداگانه‌ای کتب در اختیار دانش آموزان قرار میگیرد .

۲۶۷- کتابخانه دبیرستان فیوضات - مشهد

بایکصد و پنجاه جلد کتاب در سال ۱۳۲۸ کتابخانه دبیرستان بنیاد شده و اکنون ۳۸۶۵ جلد کتاب دارد . کتب کتابخانه بروش حروف تهجی قرار داده شده و دبیران و دانش آموزان پس از اخذ کارت عضویت از کتب کتابخانه بهره میگیرند .

۲۶۸- کتابخانه دبیرستان فردوسی - مشهد

در سال ۱۳۰۰ تأسیس یافته و اکنون متجاوز از ۲۰۰۰ جلد کتاب دارد . از این تعداد ۲۵۴ جلد انگلیسی است جهت قرائتخانه و مخزن کتابخانه محل جداگانه‌ای تعیین شده است .

۲۶۹- کتابخانه دبیرستان شاهرضا - مشهد

از سال ۱۳۱۳ تأسیس و روزانه سه ساعت جهت مراجعه دانش

آموزان باز است. تعداد کتب آن ۹۷۰ جلد است روش کتابخانه موضوعی
بامخزن بسته است .

۲۷۰- کتابخانه دبیرستان بامداد - مشهد

در سال ۱۳۴۷ تأسیس و ۳۰۰ جلد کتاب در اختیار دارد کتابخانه
فقط در ساعات تفریح باز و کتب بطور امانت در اختیار دانش آموزان
قرار میدهند .

۲۷۱- کتابخانه دبیرستان ادب - مشهد

در سال ۱۳۴۷ تأسیس و ۳۸۹ جلد کتاب در اختیار دارد . روش
کتابخانه بامخزن باز قطعی است .

۲۷۲- کتابخانه دبیرستان جلیل نصیرزاده - مشهد

در سال ۱۳۴۷ باچهل جلد کتاب تأسیس گردیده و اکنون متجاوز
از چهارصد جلد کتاب دارد . در ساعات کار دبیرستان کتابخانه مفتوح
و دانش آموزان باپرداخت حق عضویت از کتب این کتابخانه استفاده
میکنند .

۲۷۳- کتابخانه هنرستان صنعتی رضاشاه کبیر - مشهد

در سال ۱۳۴۹ اقدام به تأسیس کتابخانه هنرستان شده و حدود ۲۵۰
جلد کتاب در اختیار دارد. روش کتابخانه قطعی و در بعد از ظهرها کتابخانه
مفتوح است .

۲۷۴- کتابخانه دبیرستان کورش کبیر - مشهد

از سال ۱۳۴۶ فعالیت دبیرستان برای تأسیس کتابخانه آغاز
گردیده و اکنون ۵۰۰ جلد کتاب در اختیار دارد . هر دانش آموز سالانه

بااهداء يك جلد كتاب عضويت كتابخانه پذيرفته ميشود .

۳۷۵- كتابخانه مدرسه راهنمائي تحصيلي بدايع نغار - مشهد

در سال ۱۳۵۰ تأسيس يافته و ۳۹۸ جلد كتاب دارد تعداد مراجعين ۶۰۰ نفر در ماه و ۱۷۰ نفر عضويت كتابخانه را پذيرفته اند .

۳۷۶- كتابخانه دبیرستان عطائي - مشهد

جهت كتابخانه اين دبیرستان كه در سال ۱۳۴۷ تأسيس يافته محل مخصوص وجدا گانه اي در نظر گرفته شده است . تعداد كتب آن ۸۵۰ جلد و ۶۸ نفر عضو دارد .

۳۷۷- كتابخانه دبیرستان فرح پهلوی - مشهد

در سال ۱۳۴۴ تأسيس يافته و ۱۰۴۸ جلد كتاب دارد و دانش آموزان بشرط پذيرفتن عضويت كتابخانه از كتب بطور امانت استفاده ميكند

۳۷۸- كتابخانه دبیرستان آذر م - مشهد

در سال ۱۳۴۰ تأسيس يافته و ۴۵۵ جلد كتاب دارد . براي امانت دادن كتاب عضو بودن در كتابخانه و حق عضويت ساليانه مقرر شده است

۳۷۹- كتابخانه دبیرستان ارض اقدس - مشهد

در سال ۱۳۴۶ بادويست جلد كتاب تأسيس يافته و هم اكنون ۵۲۳ جلد كتاب فارسي و ۶۳ جلد كتاب انگليسي در اختيار دارد .
روش كتابخانه از روي حروف الفباست . اين كتابخانه هفتاد و عضو دارد كه تحت شرايط خاصي پذيرفته شده اند .

۳۸۰- كتابخانه دبیرستان دهخدا - مشهد

در سال ۱۳۴۳ تأسيس يافته و ۴۰۰ جلد كتاب در اختيار دارد .

این کتابخانه بادر یافت وجه کتب را در اختیار دانش آموزان قرارداد و عواید حاصله بمصرف خرید کتاب میرسد .

۲۸۱- کتابخانه پروین اعتصامی مشهد

دارای چهل عضو و ۴۰۰ جلد کتاب است و در سال ۱۳۴۷ بنیاد شده . برای امانت گرفتن کتاب دانش آموزان بایستی عضویت کتابخانه را بپذیرند .

۲۸۲- کتابخانه دبستان عطار مشهد

در سال ۱۳۴۵ تأسیس یافته و هم اکنون ۲۵۵ جلد کتاب در اختیار دارد روش کتابخانه قطعی بامخزن بسته است .

۲۸۳- کتابخانه هنرستان رضایپهلوی مشهد

در سال ۱۳۴۸ تأسیس یافته و بیش از ۲۶۶ جلد کتاب دارد . هنرجویان هنرستان از کتب این کتابخانه در سالن مطالعه استفاده نموده و بطور امانت نیز میتوانند کتب مورد نیاز خود را تحویل بگیرند

۲۸۴- کتابخانه انستیتو تکنولوژی مشهد

بنیاد آن در سال ۱۳۴۸ انجام پذیرفته و بیش از ۵۸۳ جلد کتاب دارد که ۱۹۵ جلد آن انگلیسی و ۳۹ جلد آن آلمانی و ۳۲۶ جلد آن فارسی است .

کتب کتابخانه را فقط در سالن کتابخانه در اختیار دانشجویان قرار میدهند .

۲۸۵- کتابخانه دبستان ملی مرتضی مشهد

قریب ۶۰۰ جلد کتاب دارد ولی کتابدار جداگانه ای در اختیار

ندارند و یکی از دانش آموزان این مسئولیت را بعهده دارد

۲۸۶- کتابخانه هنرستان صنعتی مشهد

هفته‌ای دو روز باز و در سال ۱۳۴۵ تأسیس یافته است. این کتابخانه ۲۲۵۰ جلد کتاب دارد که از آن ۲۰۰ جلد انگلیسی و ۳۳۵ جلد آلمانی است. اخیراً سالن جداگانه‌ای جهت استفاده کتابخانه در نظر گرفته شده است و روش کتابخانه قطعی بامخزن بسته است.

۲۸۷- کتابخانه دبیرستان نصرت‌الملک ملکی مشهد

در سال ۱۳۳۷ تأسیس یافته و جهت اداره کتابخانه کلوپ کتابخانه تشکیل گردیده این کلوپ عهده دار مسئولیت و تحویل کتاب به دانش آموزان هستند تعداد کتب آن ۸۷۵ جلد است.

۲۸۸- کتابخانه دبیرستان داورپناه مشهد

در آذرماه ۱۳۴۸ تأسیس یافته و اکنون متجاوز از ۷۷۵ جلد کتاب در اختیار دارد. استفاده از کتابخانه با پرداخت عضویت سالانه برای دانش آموزان امکان پذیر است.

۲۸۹- کتابخانه دبیرستان حافظ مشهد

در سال ۱۳۴۹ تأسیس یافته و ۲۵۰ جلد کتاب دارد. دانش آموزان و دبیران با عضو شدن در کتابخانه از کتب آن نیز استفاده میکنند.

۲۹۰- کتابخانه دبیرستان نادرشاه مشهد

در سال ۱۳۳۳ تأسیس یافته است. این کتابخانه ۱۳۵۵ جلد کتاب در اختیار دارد.

مخزن کتابخانه بسته و روش آن موضوعی است دانش آموزان
سالیانه عضویت کتابخانه درآمده و از کتب آن نیز استفاده میکنند .

۲۹۱- کتابخانه دبیرستان ساعی مشهد

حدود ۲۵۰ جلد کتاب دارد و در سال ۱۳۴۷ تأسیس گردیده اخیراً
در نظر است سالن جداگانه‌ای جهت مطالعه تأسیس شود .

۲۹۲- کتابخانه دبیرستان صابری - مشهد

در سال ۱۳۴۰ تأسیس یافته و بالغ بر ۱۰۰۰ جلد کتاب دارد .
مجموعه کتب آن ادبی و تاریخی و داستان است .

۲۹۳- کتابخانه دانشرای راهنمایی تحصیلی مشهد

در سال ۱۳۴۸ تأسیس و بیش از ۲۸۰۰ جلد کتاب دارد روش
کتابخانه دیوئی با مخزن بسته است . کتابخانه مسئول جداگانه‌ای نداشته
و دانشجویان میتوانند با ارائه کارت تحصیلی از کتب کتابخانه در خارج
از محیط کتابخانه نیز استفاده نمایند .

۲۹۴- کتابخانه دبستان بهشت کودک مشهد

قریب ۱۰۰۰ جلد کتاب در اختیار دارد و به مسئولیت کتابدار
کتب در اختیار دانش آموزان قرار میگیرد .

۲۹۵- کتابخانه دبیرستان نصرت مشهد

پانصد جلد کتاب داشته و در سال ۱۳۴۳ تأسیس گردیده است .
کتب کتابخانه فقط با اخذ رسید در اختیار دانش آموزان قرار میگیرد .

۲۹۶- کتابخانه دبستان ششم بهمن - مشهد

در سال ۱۳۴۲ تأسیس و ۶۳۰ جلد کتاب دارد .

- ۲۹۷- کتابخانه دبستان پهلوی - مشهد
در سال ۱۳۴۶ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد .
- ۲۹۸- کتابخانه دبستان خاقانی - مشهد
در سال ۱۳۴۴ تأسیس و ۶۵۶ جلد کتاب دارد .
- ۲۹۹- کتابخانه دبستان گوهر شاد - مشهد
در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۰۰- کتابخانه دبستان عنصری - مشهد
در سال ۱۳۲۸ تأسیس و ۲۸۰ جلد کتاب دارد
- ۳۰۱- کتابخانه دبستان رازی - مشهد
در سال ۱۳۳۹ تأسیس و ۳۹۲ جلد کتاب دارد .
- ۳۰۲- کتابخانه دبستان شرف - مشهد
در سال ۱۳۴۱ تأسیس و ۲۷۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۰۳- کتابخانه دبیرستان علوی - مشهد
در سال ۱۳۳۹ تشکیل و ۱۳۲۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۰۴- کتابخانه دبیرستان خیام - مشهد
در سال ۱۳۴۵ تأسیس و حدود ۴۰۰ جلد کتاب دارد
- ۳۰۵- کتابخانه دبیرستان شاهدخت - مشهد
در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۲۱۰۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۰۶- کتابخانه دبیرستان ۲۵ شهریور - مشهد
در سال ۱۳۴۲ تأسیس و ۷۷۵ جلد کتاب دارد .

- ۳۰۷- کتابخانه دبیرستان فروغ - مشهد
در سال ۱۳۱۶ تأسیس و ۱۸۴۸ جلد کتاب دارد .
- ۳۰۸- کتابخانه دبیرستان ابن‌یمین - مشهد
در سال ۱۳۲۲ تأسیس و ۲۰۰۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۰۹- کتابخانه دبیرستان خسروی - مشهد
در سال ۱۳۳۵ تأسیس و ۶۴۷ جلد کتاب دارد .
- ۳۱۰- کتابخانه دبیرستان وحید - مشهد
در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۵۶۲ جلد کتاب دارد .
- ۳۱۱- کتابخانه دبیرستان ایران‌دخت - مشهد
در سال ۱۳۴۶ تأسیس و ۳۰۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۱۲- کتابخانه دبیرستان هدایت - مشهد
در سال ۱۳۳۶ تأسیس و ۴۱۴ جلد کتاب دارد .
- ۳۱۳- کتابخانه دبیرستان ابومسلم - مشهد
در سال ۱۳۱۷ تأسیس و ۳۳۰۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۱۴- کتابخانه دبیرستان مستوفی - مشهد
در سال ۱۳۴۶ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۱۵- کتابخانه دبیرستان غزالی مشهد
در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۱۵۱۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۱۶- کتابخانه دبستان البرز - مشهد
در سال ۱۳۴۲ تأسیس و ۲۸۰ جلد کتاب دارد

۳۱۷- کتابخانه دبستان قریشی- مشهد

در سال ۱۳۵۰ تأسیس و بیش از ۵۰۰ جلد کتاب دارد.

۳۱۸- کتابخانه دبستان صابری- مشهد

در سال ۱۳۴۳ تأسیس و ۳۰۰ جلد کتاب دارد.

۳۱۹- کتابخانه دبستان احمدی- مشهد

در سال ۱۳۴۲ تأسیس و جمعاً ۶۰۰ جلد کتاب دارد

۳۲۰- کتابخانه دبیرستان جنت- فردوس

در سال ۱۳۴۲ تأسیس و ۳۵۰ جلد کتاب دارد تعداد اعضا

کتابخانه ۴۵ نفر و کتابخانه موضوعی بامخزن بسته است.

۳۲۱- کتابخانه دبیرستان عاملی- فردوس

در سال ۱۳۵۰ تأسیس و ۱۶۰۷ جلد کتاب در اختیار دارد این

کتابخانه ۱۲ جلد کتاب خطی فارسی و ۳ جلد کتاب خطی عربی داشته و

تعداد اعضا کتابخانه ۱۶۰ نفر میباشد.

۳۲۲- کتابخانه دبیرستان ۱۵ بهمن بیرجند

در سال ۱۳۳۶ تأسیس و ۳۹۷ جلد کتاب دارد برای امانت گرفتن

کتاب شرایط خاصی در نظر گرفته شده است.

۳۲۳- کتابخانه دانشرای مقدماتی- بیرجند

در سال ۱۳۴۸ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب در اختیار دارند این

کتابخانه در تمام روز مورد استفاده دانش آموزان قرار میگیرد.

۳۲۴- کتابخانه دبیرستان خدیجه علم- بیرجند

بیش از ۵۶۲ جلد کتاب دارد. تاریخ تأسیس و سایر سئوالات

خواسته شده پاسخ داده نشده است

۳۲۵- کتابخانه دبیرستان خزیمه علم- بیرجند

در سال ۱۳۲۷ تأسیس و جمعاً ۱۰۰۰ جلد کتاب دارد ماهیانه ۵۰ نفر از کتابخانه کتاب بامانت میگیرند .

۳۲۶- کتابخانه دبیرستان پروین - کاشمر

در سال ۱۳۳۷ تأسیس و ۶۱۶ جلد کتاب دارد کتابخانه در تمام ساعات تفریح باز و کتب مورد نیاز ۳۸ عضو خود را تحویل میدهد

۳۲۷- کتابخانه دبیرستان عبدالملك كندری - کاشمر

در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۵۲۵ جلد کتاب دارد کتابخانه در اوقات اداری دبیرستان مفتوح و ماهیانه ۱۱۲ نفر مراجع دارد

۳۲۸- کتابخانه دبستان رضا جعفری - سبزوار

در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب در اخت- یار دارد روش کتابخانه قطعی و اعضاء کتابخانه ۳۰ نفر میباشد

۳۲۹- کتابخانه دبستان مهر - سبزوار

در سال ۱۳۴۶ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد کتابخانه در زنك های تفریح باز و مسئول کتابخانه کتب مورد نیاز دانش آموزان را در این فرصت تحویل میدهد .

۳۳۰- کتابخانه دبستان ستاره - سبزوار

در سال تحصیلی ۴۲-۴۳ تأسیس و مجموعاً ۷۰۰ جلد کتاب دارد روش کتابخانه موضوعی بامخزن بسته است

۳۳۱- کتابخانه آموزشگاه حرفه ای دبیرستان دکتر اقبال

در سال ۱۳۲۱ تأسیس و مجموعاً ۵۳۵ جلد کتاب دارد کتب کتابخانه

فقط در داخل آموزشگاه مورد استفاده هنرجویان قرار میگیرد

۳۳۲- کتابخانه دبیرستان علم - بیرجند

در سال ۱۳۳۵ تأسیس و بیش از ۸۰۰ جلد کتاب دارد روش کتابخانه موضوعی با مخزن بسته است . تعداد اعضاء کتابخانه ۵۰ نفر اعلام گردیده است .

۳۳۳- کتابخانه دبیرستان سینا تربت جام

در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۶۷۰ جلد کتاب دارد روش کتابخانه موضوعی با مخزن بسته است .

۳۳۴- کتابخانه دبستان آقاخانی سبزوار

در سال ۱۳۴۶ تأسیس و ۴۱۰ جلد کتاب دارد کتابخانه بعد از ظهرها از ساعت ۴/۵ تا ۵/۵ باز و مسئول کتابخانه کتب مورد تقاضای دانش آموزان را با آنان تحویل میدهد .

۳۳۵- کتابخانه دبستان دولتی غفوری - سبزوار

در سال ۱۳۴۴ تأسیس و مجموعاً ۷۰۰ جلد کتاب دارد . این کتابخانه روزانه یکساعت جهت تحویل کتاب به دانش آموزان مفتوح است .

۳۳۶- کتابخانه دبیرستان ابن یمن - سبزوار

در سال تحصیلی ۳۹-۴۰ تأسیس یافته و هم اکنون بیش از ۱۴۰۰ جلد کتاب دارد غالب کتب این کتابخانه درسی و علمی و ادبی است و فقط بعد از ظهرها از ساعت ۴ الی ۶ بعد از ظهر مسئول جداگانه ای کتب مورد نیاز دانش آموزان را در اختیار آنان قرار میدهد .

۳۳۷- کتابخانه دبستان ستوده - سبزوار

در سال تحصیلی ۴۵ - ۴۶ بنیاد شده و مجموعاً ۳۸۰ جلد کتاب دارد مسئولیت این کتابخانه نیز بعهدہ یکی از دانش آموزان است .

۳۳۸- کتابخانه دبستان کاشفی - سبزوار

در سال ۱۳۴۴ تأسیس و ۶۵۰ جلد کتاب دارد . کتب بطریق تهجی چیده شده و مورد استفاده آموزگاران و دانش آموزان قرار می گیرد .

۳۳۹- کتابخانه دبستان ربانی سبزوار

در سال تحصیلی ۴۷-۴۸ تأسیس و مجموعاً ۲۵۰ جلد کتاب دارد مسئولیت این کتابخانه بعهدہ دو نفر دانش آموز واگذار شده که بعد از ظهرها از ساعت ۴ الی ۶ کتب مورد نیاز سایرین را تحویل میدهند

۳۴۰- کتابخانه دبستان دولتی شاهپور نیشابور

در سال ۱۳۴۶ تأسیس و هم اکنون ۳۵۰ جلد کتاب دارد و روزانه پنج ساعت جهت استفاده دانش آموزان مفتوح است .

۳۴۱- کتابخانه دبستان کاظمیان - بجنورد

در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد این کتابخانه زنگهای تفریح باز و مورد استفاده دانش آموزان قرار میگیرد .

۳۴۲- کتابخانه دبیرستان دانش - بجنورد

در سال ۱۳۴۴ تأسیس و قریب ۷۴۱ جلد کتاب دارد ساعات کار این کتابخانه در صبح و بعد از ظهر یک ساعت قبل از شروع درس است و در این فرصت دانش آموزان کتب مورد نیاز خود را از دانش آموز کتابدار تحویل میگیرند .

۳۴۳- کتابخانه دبستان ۲۵ شهریور - بجنورد

در سال ۱۳۴۵ تأسیس و متجاوز از ۳۰۰ جلد کتاب دارد . از کتب کتابخانه دانش آموزان بطور امانت استفاده میکنند .

۳۴۴- کتابخانه مدرسه راهنمایی تحصیلی فروغی بجنورد

در سال ۱۳۴۸ تأسیس و مجموعاً ۲۹۳ جلد کتاب دارد . روش کتابخانه قطع است و تعداد ۳۷۲ نفر عضو دارد .

۳۴۵- کتابخانه دبیرستان ششم بهمن بجنورد

در سال ۱۳۴۲ تأسیس و ۴۷۸ جلد کتاب دارد کتابخانه در ساعات اداری باز و مورد استفاده دانش آموزان است

۳۴۶- کتابخانه دبیرستان ایراندخت بجنورد

در سال ۱۳۳۲ تأسیس و ۷۴۵ جلد کتاب دارد . روش کتابخانه موضوعی است .

۳۴۷- کتابخانه دبستان گوهرشاد - بجنورد

در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۵۵ جلد کتاب دارد . کتب در مقابل اخذ وجه در دسترس دانش آموزان قرار گرفته و وجوه جمع آوری شده بمصرف خرید کتاب میرسد .

۳۴۸- کتابخانه دبیرستان ملی کیوان - بجنورد

در سال ۱۳۴۹ تأسیس و ۲۶۰ جلد کتاب دارد مدت امانت هر جلد کتاب برای دانش آموزان یک هفته است .

۳۴۹- کتابخانه دبیرستان مهستی - اسفراین

در سال ۱۳۴۷ تأسیس و ۳۰۰ جلد کتاب دارد وجوه حاصله از

حق عضویت دانش آموزان و اعضاء کتابخانه بمصرف خرید کتاب
میرسد .

۳۵۰- کتابخانه دبیرستان کمال الملک - گناباد

در سال ۱۳۳۶ تأسیس و ۴۶۸ جلد کتاب در اختیار دارد. روش
کتابخانه قطع است

۳۵۱- کتابخانه دبیرستان ناصر خسرو - گناباد

در سال ۱۳۳۷ تأسیس و مجموعاً ۲۰۷۲ جلد کتاب دارد که در
آنها يك جلد کتاب خطی وجود دارد. روش کتابخانه قطع و برای امانت دادن
کتاب بدانش آموزان شرایط خاصی نیز وجود دارد .

۳۵۲- کتابخانه دبستان ملی آریا بجنورد

در سال ۱۳۴۷ تأسیس و ۴۲۰ جلد کتاب دارد اعضاء کتابخانه
۱۳۰ نفر و ماهیانه یکصد نفر مراجع دارد .

۳۵۳- کتابخانه دبستان دولتی سنائی - بجنورد

در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۶۰ جلد کتاب دارد برای کتابخانه محل
جداگانه‌ای در نظر گرفته شده است .

۳۵۴- کتابخانه دبستان ۱۵ بهمن - بجنورد

در سال ۱۳۴۵ تأسیس و فقط شبها کتابخانه باز است تعداد کتب
۴۵۰ جلد کتب کتابخانه بصورت تهجی چیده شده است .

۳۵۵- کتابخانه دبستان پهلوی - بجنورد

در سال ۱۳۳۸ تأسیس و ۵۷۲ جلد کتاب دارد روزانه دو ساعت کتابخانه

برای تحویل کتاب بدانش آموزان باز است .

۳۵۶- کتابخانه دبستان جمالزاده - بجنورد

در سال ۱۳۵۰ تأسیس و ۳۵۰ جلد کتاب دارد برای هر کلاس نیز محل جدا گانه ای در نظر گرفته شده است ساعات کار کتابخانه ۱۱ - الی ۱۱/۵ هر روز صبح است.

۳۵۷- کتابخانه مدرسه راهنمایی تحصیلی - بجنورد

در سال ۱۳۵۰ تأسیس و ۳۵۰ جلد کتاب دارد روش کتابخانه موضوعی و ۲۲۰ نفر عضو دارد .

۳۵۸- کتابخانه دبیرستان شاهرخی - نیشابور

در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۷۱۰ جلد کتاب دارد روش کتابخانه قطع و ۱۶۵ نفر عضو دارد .

۳۵۹- کتابخانه دبیرستان رازی - تربت حیدریه

در سال ۱۳۳۸ تأسیس و ۱۱۲۰ جلد کتاب دارد این کتابخانه دارای سالن مخصوص است و در مقابل تحویل کتاب، ازدانش آموزان باخذ رسید موقت اکتفا میشود .

۳۶۰- کتابخانه دبیرستان امیر کبیر - تربت حیدریه

در سال ۱۳۴۰ تأسیس و مجموعاً ۸۸۹ جلد کتاب دارد که دو جلد آن خطی است در دبیرستان کلوبی مرکب از ۵۰ نفر جهت اداره کتابخانه تشکیل و امور کتابداری بعهده کلوب مربوطه است .

۳۶۱- کتابخانه دبیرستان پروین- تربت حیدریه

۴۲۸ جلد کتاب دارد وساعات کار آن از ۱۱ الی ۱۲ صبح و ۴ تا ۵ بعدازظهر است تعداد اعضاء ۱۲ نفر میباشد

۳۶۲- کتابخانه دبستان ۱۷ دی - بجنورد

در سال ۱۳۵۲ تأسیس و ۳۵۰ جلد کتاب دارد این کتابخانه شبها باز و علاقمندان بمطالعه از کتب کتابخانه استفاده می نمایند .

۳۶۳- کتابخانه مدرسه راهنمایی شادلو - بجنورد

۷۵۵ جلد کتاب دارد تاریخ تأسیس آن ذکر نشده است هنوز شرایط خاصی برای امانت دادن کتاب در نظر نگرفته اند .

۳۶۴- کتابخانه دبیرستان سنائی - طبس

در سال ۱۳۴۲ تأسیس و ۶۸۱ جلد کتاب دارد . روزانه دو ساعت کتابخانه جهت مراجعه دانش آموزان باز و ۲۳ نفر عضو دارد .

۳۶۵- کتابخانه دبیرستان دولتی کمال الملک - نیشابور

در سال ۱۳۳۵ تأسیس و بیش از ۶۰۰ جلد کتاب دارد ساعات کار کتابخانه بعدازظهرها از ۴/۵ الی ۶/۵ است

۳۶۶- کتابخانه دبیرستان امیرکبیر - قوچان

در سال ۱۳۳۰ تأسیس و ۱۰۰۰ جلد کتاب در اختیار دارند تعداد مراجعین به کتابخانه در ماه ۶۸۰ نفر و مدت امانت کتاب دوشب است

۳۶۷- کتابخانه دبیرستان ششم بهمن - قوچان

در سال ۱۳۴۱ تأسیس و ۹۲۰ جلد کتاب دارد کتابخانه در اوقات کار دبیرستان باز و روش کتابخانه قطعی است .

۳۶۸- کتابخانه دبیرستان فاضل- فردوس

در سال ۱۳۴۲ تأسیس و ۵۵۰ جلد کتاب دارد و روش کتابخانه قطعی
بامخزن باز است. تعداد اعضاء کتابخانه ۲۰۰ نفر است.

۳۶۹- کتابخانه دبیرستان پهلوی - قاینات

در سال ۱۳۲۴ تأسیس ۳۶۹ جلد کتاب دارد. تعداد اعضاء کتابخانه
۱۸۰ نفر اعلام گردیده است ۳ جلد خطی فارسی و ۴۵ جلد خطی عربی
جزء این مجموعه است.

۳۷۰- کتابخانه دبیرستان ابوسعید - نیشابور

در سال ۱۳۳۶ تأسیس و ۱۴۲۰ جلد کتاب در اختیار دارد تعداد
اعضاء کتابخانه ۵۰۰ نفر و ماهیانه ۲۰۰ نفر از کتابخانه بطور امانت
کتاب تحویل میگیرند.

۳۷۱- کتابخانه دبیرستان ۱۷ دی - قوچان

در سال ۱۳۴۲ تأسیس و جمعاً ۱۱۱۱ جلد کتاب دارد دانش آموزان
با ارائه کارت عضویت از کتب کتابخانه استفاده می نمایند.

۳۷۲- کتابخانه دانشرای مقدماتی - قوچان

در سال ۱۳۴۶ تأسیس و ۲۱۵۰ جلد کتاب در اختیار دارند روش
کتابخانه قطع و ۱۶۰ نفر عضو دارد برای کتابخانه محل جدا گاندای
در نظر گرفته شده است.

۳۷۳- کتابخانه دبیرستان دهقان بجنورد

در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۵۱۶ جلد کتاب دارد.

۳۷۴- کتابخانه دبستان فردوسی - بجنورد

در سال ۱۳۳۷ تأسیس و ۳۰۰ جلد کتاب دارد

۳۷۵- کتابخانه دبستان امیرکبیر - بجنورد

در سال ۱۳۴۰ تأسیس ۳۶۶ جلد کتاب دارد .

۳۷۶- کتابخانه دبستان بهار - بجنورد

در سال ۱۳۴۲ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد .

۳۷۷- کتابخانه دبیرستان همت - بجنورد

در سال ۱۳۳۸ تأسیس و ۴۲۰ جلد کتاب دارد .

۳۷۸- کتابخانه دبیرستان ناصر خسرو - بشرویه

در سال ۱۳۴۴ تأسیس ۴۵۸ جلد کتاب دارد

۳۷۹- کتابخانه دبیرستان فردوسی- فردوس

در سال ۱۳۲۲ تأسیس و ۱۸۰۰ جلد کتاب دارد .

۳۸۰- کتابخانه دبیرستان شوکتی - بیرجند

در سال ۱۳۸۷ تأسیس و ۹۶۲ جلد کتاب دارد .

۳۸۱- کتابخانه دبیرستان انوری - درگز

در سال ۱۳۳۵ تأسیس و ۲۲۰۵ جلد کتاب دارد .

۳۸۲- کتابخانه دبیرستان مسعودی - درگز

در سال ۱۳۳۶ تأسیس و ۳۳۶ جلد کتاب دارد

- ۳۸۳- کتابخانه دبیرستان پروین - درگز
 در سال ۱۳۳۵ تأسیس و ۴۰۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۸۴- کتابخانه دبستان مسعود - درگز
 در سال ۱۳۳۹ تأسیس و ۵۰۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۸۵- کتابخانه دبیرستان جوینی - قوچان
 در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۹۰۶ جلد کتاب دارد .
- ۳۸۶- کتابخانه دبستان مظفری - قوچان
 در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد
- ۳۸۷- کتابخانه دبستان فرخی - قوچان
 در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۳۰۴ جلد کتاب دارد .
- ۳۸۸- کتابخانه دبستان بهادری- قوچان
 در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۹۸ جلد کتاب دارد .
- ۳۸۹- کتابخانه دبستان محمدرضا شاه - قوچان
 در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد .
- ۳۹۰- کتابخانه دبستان مهرداد - قوچان
 در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد
- ۳۹۱ - کتابخانه آموزشگاه حرفه ای ۲۵ شهریور - کاشمر
 در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۶۰۰ جلد کتاب دارد

۳۹۲- کتابخانه دبیرستان قوام- کاشمر

در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۴۱۰ جلد کتاب دارد

۳۹۳- کتابخانه دبیرستان قطب- تربت حیدریه

در سال ۱۳۳۲ تأسیس و ۸۰۸ جلد کتاب دارد

۳۹۴ کتابخانه دبیرستان رضائیه- تربت حیدریه

در سال ۱۳۴۵ تأسیس ۳۵۰ جلد کتاب دارد

۳۹۵- کتابخانه دبستان قطب - تربت حیدریه

در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد

۳۹۶- کتابخانه دبیرستان آریا مهر- شیروان

در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۶۵۳ جلد کتاب دارد

۳۹۷- کتابخانه دبیرستان ششم بهمن - شیروان

در سال ۱۳۴۱ تأسیس و ۳۴۶ جلد کتاب دارد

۳۹۸- کتابخانه دبیرستان چهارم آبان- شیروان

در سال ۱۳۴۶ تأسیس و ۳۶۰ جلد کتاب دارد

۳۹۹- کتابخانه دبستان ۲۵ شهریور - شیروان

در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۳۰۰ جلد کتاب دارد

۴۰۰- کتابخانه دبیرستان دکتر صدیق علم - فریمان

در سال ۱۳۴۳ تأسیس و ۲۸۲ جلد کتاب دارد

۴۰۱ - کتابخانه دبیرستان ابوسعید - اسفراین

در سال ۱۳۳۸ تأسیس ۱۰۰۵ جلد کتاب دارد

- ۴۰۲- کتابخانه دبیرستان ششم بهمن - سبزوار
در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۸۰۰ جلد کتاب دارد .
- ۴۰۳- کتابخانه دبستان امیرکبیر - سبزوار
در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۸۴ جلد کتاب دارد .
- ۴۰۴- کتابخانه دبیرستان فردوسی - سبزوار
در سال ۱۳۴۴ تأسیس و ۲۵۰ جلد کتاب دارد
۴۰۵- کتابخانه دبیرستان پروین اعتصامی - سبزوار
در سال ۱۳۴۳ تأسیس و ۴۰۰ جلد کتاب دارد .
- ۴۰۶- کتابخانه دبستان قاضی زاده - سبزوار
در سال ۱۳۳۵ تأسیس و ۵۱۵ جلد کتاب دارد .
- ۴۰۷- کتابخانه دبیرستان دکتر غنی - سبزوار
در سال ۱۳۳۹ تأسیس و ۲۶۰ جلد کتاب دارد
۴۰۸- کتابخانه دبیرستان اسرار - سبزوار
در سال ۱۳۴۴ تأسیس و ۱۵۰۰ جلد کتاب دارد .
- ۴۰۹- کتابخانه دبستان عفتیه - سبزوار
در سال ۱۳۴۴ تأسیس و ۳۰۹ جلد کتاب دارد
۴۱۰- کتابخانه دبستان اسرار - سبزوار
در سال ۱۳۴۴ تأسیس و ۵۴۰ جلد کتاب دارد
۴۱۱- کتابخانه دبستان مهستی - سبزوار
در سال ۱۳۴۴ تأسیس و ۳۴۰ جلد کتاب دارد .

۴۱۲- کتابخانه دبستان ۱۷ دی- سبزوار

در سال ۱۳۴۰ تأسیس و ۳۵۱ جلد کتاب دارد .

۴۱۳- کتابخانه دبستان فیروزه - سبزوار

در سال ۱۳۴۴ تأسیس و ۳۲۰ جلد کتاب دارد .

۴۱۴- کتابخانه دبستان آزر - سبزوار

در سال ۱۳۴۲ تأسیس و ۳۱۵ جلد کتاب دارد .

۴۱۵- کتابخانه دبستان ۱۵ بهمن- سبزوار

در سال ۱۳۴۳ تأسیس و ۵۵۰ جلد کتاب دارد

۴۱۶- کتابخانه دبستان نوبنیاد - سبزوار

در سال ۱۳۴۵ تأسیس و ۲۴۳ جلد کتاب دارد .

۴۱۷- کتابخانه دبستان سجادی - نیشابور

در سال ۱۳۴۵ تأسیس و جمعاً ۳۲۲ جلد کتاب دارد روزانه ۴۵ دقیقه جهت تحویل کتاب به اعضاء باز است و برای این امر مسئول جداگانه ای دارد .

۴۱۸- کتابخانه دبستان هفده دی - نیشابور

در سال ۱۳۴۴ تأسیس و ۳۳۰ جلد کتاب دارد روش کتابخانه قطعی بامخزن باز است .

۴۱۹- کتابخانه دبیرستان سپهر مشهد

در بهمن ماه ۱۳۵۱ همزمان با بزرگداشت دهه انقلاب شاه و مردم تأسیس و ۳۲۸ جلد کتاب دارد روش کتابخانه موضوعی و در ساعات تفریح کتب مورد درخواست دانش آموزان تحویل میشود اخیراً کلوپ
۱۴۹

کتابخانه تشکیل و اقداماتی جهت گردآوری کتب سودمند بعمل آمده است

۴۲۰- کتابخانه دبیرستان آریا- نیشابور

در سال ۱۳۴۴ تأسیس و ۵۵۰ جلد کتاب دارد اعضاء کتابخانه

پس از صدور کارت عضویت از کتب کتابخانه استفاده می کند

۴۲۱- کتابخانه راهنمایی تحصیلی سعدی- نیشابور

در سال ۱۳۵۱ تأسیس و جمعاً ۵۰۰ جلد کتاب دارد ساعات کار

کتابخانه يك تادو بعد از ظهر است .

۴۲۲- کتابخانه دبستان عطار - نیشابور

در سال ۱۳۴۴ تأسیس و مجموعاً ۳۰۰ جلد کتاب دارد

بطوریکه در مقدمه کتاب اشاره شد اغلب همکاران پرسش ما را پیرامون کتابخانه خود پاسخ ندادند در عین حال برای توجه به کتابخانه های آموزشی به آماری که در سال ۱۳۴۷ از کتابخانه های دبستانها دبیرستانها تهیه شد، بودم مراجعه و عیناً نقل گردیده با توجه باینکه مدت چهار سال از آن تاریخ می گذرد بطور قطع تعداد کتب موجود در کتابخانه بیش از چند برابر افزایش یافته چون آمار جدید بعضی از کتابخانه ها بموقع نرسید بناچار تعداد کتب هر کتابخانه فقط رقم سال ۱۳۴۷ ذکر گردیده بنا براین از وضع کتابخانه های آموزشگاههایی که برای ما پرسشنامه ارسالی را اعاده نداده اند غیر از تاریخ تأسیس کتابخانه و تعداد کتب اطلاع دیگری در دسترس نبود امیدوار است این آموزشگاهها در اولین فرصت مشخصات کتابخانه خود را برای تکمیل این مجموعه در چاپ بعدی ارسال فرمایند .

قسمت پنجم

کتابخانه‌های شخصی استان خراسان

۴۲۳- کتابخانه محمود فرخ - مشهد

آقای محمود فرخ از ادبا و شعرای معروف خراسانی دارای کتابخانه‌ای هستند با بیش از ۲۰۲۰ جلد کتاب چاپی و ۱۲ جلد کتاب خطی که ۱۰ جلد آن بخط خود ایشان است از کتب کتابخانه فرخ حدود ۴۳۴۳ جلد در قبال قیمت به دانشکده ادبیات واگذار گردید که از آن رقم تقریباً سیصد جلد خطی و نوزده جلد از نسخه‌های خطی خوشنویسان معروف قرن هشتم و نهم بوده است آقای محمود فرخ عضو انجمن کتابخانه عمومی مشهد بوده و خدماتشان در توسعه کتابخانه‌های عمومی در خور ستایش است.

از آثار ایشان سفینه فرخ چاپ و منتشر شده.

۴۲۴- کتابخانه اصغر اصغر زاده - مشهد

آقای اصغر اصغر زاده کاتب از علاقمندان بمطالعه است ایشان کتابخانه جالبی دارند که غالباً دوستان و رفقا از کتب بهره می‌برند تعداد کتب موجود در این کتابخانه حدود هشتصد جلد است که در آن ۱۸ جلد کتاب خطی فارسی و عربی دیده میشود قدیمی ترین کتاب خطی (شرح بیست باب بقراط در طب از شمس الدین محمد بن عبدالله اردستانی است بخط خود مؤلف مربوط بدسال ۷۳۵ هجری)

۴۲۵- کتابخانه لطف‌اله مفخم - مشهد

کتابخانه ایشان بیش از دوهزار جلد کتاب دارد که اغلب آنها کتابهای جغرافیائی در رشته‌های طبیعی - انسانی - اقتصاد ملل و اطاس‌های جغرافیائی است که غالباً دوستان ایشان کتب مورد نیاز خود را باهانت میگیرند و بر نمی‌گردانند!

۴۲۶- کتابخانه محمد علی میرزائی - مشهد

مجموعه کتب کتابخانه شخصی میرزائی غالباً از دوره‌های داستان کودکان کتب علمی و دیوان شعرای فارسی زبان است قدیمی‌ترین آنها کتابی است چاپی بزبان انگلیسی بنام آلیس که در قرن هیجدهم چاپ گردیده است در این کتابخانه جمعاً ۵۵۰ جلد کتاب وجود دارد

۴۲۷- کتابخانه زاهدی - مشهد

آقای زاهدی استاد دانشگاه مشهد کتابخانه شخصی با ارزشی دارند که حدود ۱۰۶۳۰ جلد کتاب از کتب معقول و منقول اسلامی است در این کتابخانه ۴۲۱۲ جلد چاپی فارسی ۶۴۱۸ جلد چاپی عربی ۱۸۵ جلد فارسی خطی و ۸۹۵ جلد خطی عربی و سه جلد کتاب عکسی (فارسی و عربی) وجود دارد قدیمی‌ترین کتاب (نسخه ایست از صحاح الماغده که در سال ۵۲۵ هجری ر شده) و بعضی از نسخ چاپی که در آغاز ایجاد چاپخانه در ایران بنام کتب چاپ معتمدی مربوط بسال ۱۲۴۲-۱۲۴۸ معروف و منتشر شده است.

۴۲۸- کتابخانه دکتر عباس میبدی مشهد

کتب ایشان متجاوز از ۱۲۰۰ جلد است و غالباً کتب تاریخی و علوم

اجتماعی ادبیات و جغرافیا جمع آوری نموده اند از این کتابخانه نیز غالباً دوستانشان بطور امانت استفاده می کنند

۴۲۹- کتابخانه فخرالدین موسوی الافقهی - سبزوار

تعداد کتب این کتابخانه قریب ۱۵۰۰ جلد چاپی و ده جلد خطی است قدیمی ترین کتاب از این مجموعه تفسیر خطی است که در سیصد سال قبل بنام تفسیر معصومی (بفارسی) نوشته شده است

۴۳۰- کتابخانه مصطفوی - فردوس

غالباً از کتب تاریخی و مذهبی است حدود ۵۰۰ جلد کتاب و بیش از ۲۰۰۰ دوره مجلات مختلف قدیمی جمع آوری نموده اند قدیمی ترین آنها جلد ۱۳ بحار تألیف مجلسی است .

۴۳۱- کتابخانه سید عبدالغفور واصلی - سبزوار

آقای واصلی کارمند دارائی شهرستان سبزوار از علاقمندان بمطالعه و از شیفتگان کتاب است تعداد کتب کتابخانه اش بالغ بر ۳۱۰۰ جلد است که در آن مجموعه ای از کتب ادبی . علمی . عرفانی . فلسفی و غیره دیده میشود .

۴۳۲- کتابخانه احمد پناه - کاشمر

متجاوز از ۱۲۳۷ جلد کتاب دارد که دو جلد آن خطی است قدیمی ترین آنها مربوط به سال ۱۱۸۵ هجری قمری و ۱۲۱۲ هجری قمری است ولی ذکری از نام این کتاب نشده است .

۴۳۳- کتابخانه علوی مقدم - مشهد

استاد دانشگاه ادبیات مشهد در کتابخانه شخصی خود بیش از ۸۲۰

جلد کتاب فارسی و عربی و فرانسه دارند که غالباً اغلب همکاران و دوستان بطور امانت از کتب ایشان استفاده میکنند .

۴۳۴- کتابخانه احمد احمدی بیرجندی - مشهد

آقای احمد احمدی از دبیران با سابقه آموزش و پرورش هستند کتابخانه ایشان ۲۲۱۰ جلد کتاب چاپی فرانسه و انگلیسی دارد در این بین دو جلد کتاب عکسی (نسخه عکسی کتاب خاوران نامه ابن حسام خوسفی) وجود دارد کتب بترتیب قطع چیده شده و غالباً دوستان و همکاران نامبرده از کتب این کتابخانه کتاب با امانت میگیرند (بحثی در انشاء و نویسندگی - نقشی از هستی - بحثی در دستور زبان فارسی) از آثار ایشان است .

۴۳۵- کتابخانه رمضانعلی شاکری - مشهد

آقای شاکری رئیس کتابخانه فرهنگ و هنر مشهد هستند ۵۲۳ جلد کتاب چاپی و خطی دارد از بین کتب خطی ۱۸ جلد فارسی ۴ جلد عربی است و قدیمی ترین آنها تاریخ صدوق که در سال ۱۰۸۸ تحریر یافته کتاب عقد العلی للموقف الاعلی چاپ سنگی ۱۲۹۳ قمری است (جغرافیای قوچان - فهرست کتب خطی کتابخانه فرهنگ و هنر مشهد سیاحت غرب - سیاحت شرق) تاکنون بسعی ایشان چاپ و منتشر شده است .

۴۳۶- کتابخانه ملی امیر معصوم خزیمه علم - بیرجند

این کتابخانه شخصی است ولی بصورت عمومی اداره میشود و عموم علاقمندان میتوانند از کتب این کتابخانه استفاده نمایند. تعداد

(بیت در فتح قندهار)

شکر ز دقل روز افزون شاه آباد آفتاب فتح طالع شد ز برج قنار مخمس حبه انی شاه عباس دوم درجه دایم ز فیه ماهی نه کج بار دیگر ز تال و در زافان سنه پنجاهم چون خوشیه کردی آینه از خند آسانی شکر صوب فیل بار دیگر شد ازین حسن مبارک کند که چه کم بودند مردان چهاری از زلف زان سپاه پی کشته شد پیش از فیل تیر روی کشتند کستان و در کوه آه خون آلوده ز قتل لاین رخه اگر سه در زلفی خفته در زبای دقش ن رند پیش کج کشتن همه ز انشیر که بد کرد درین کشته شد فیه یست کیر کشته والی نه دست از ترس تیغ خانی چون خدان کرد شب رانیده دلدار از دل شقی که میگرد ز زهر گرز مندی در کسیه را قبت کد کج زان سپاه پیکان رفته ازین چنان جسته حبه همچو زمره و چندی بر کج آتش بر خاک میگرد بر زمین با برکت عاقبت فستند آوار آوار لذت فیض و برکت در هر حبه که چه با زخم تیغ خانی نه کج چون لایق روز قیامت و دیوانه پنجاه کشته کیر ز دروی و شرس ازین سپاه که با تر باشد میگرد رزد روی غلب که بر بیایان درو آنچنان که آن غل غل از شهاب منه مگر چنان گردید مندی آوار سج که نه آلوده هر کسلی چون مندی که کشت شد بر کس که بهای قندار	شکر ز دقل روز افزون شاه آباد آفتاب فتح طالع شد ز برج قنار مخمس حبه انی شاه عباس دوم درجه دایم ز فیه ماهی نه کج بار دیگر ز تال و در زافان سنه پنجاهم چون خوشیه کردی آینه از خند آسانی شکر صوب فیل بار دیگر شد ازین حسن مبارک کند که چه کم بودند مردان چهاری از زلف زان سپاه پی کشته شد پیش از فیل تیر روی کشتند کستان و در کوه آه خون آلوده ز قتل لاین رخه اگر سه در زلفی خفته در زبای دقش ن رند پیش کج کشتن همه ز انشیر که بد کرد درین کشته شد فیه یست کیر کشته والی نه دست از ترس تیغ خانی چون خدان کرد شب رانیده دلدار از دل شقی که میگرد ز زهر گرز مندی در کسیه را قبت کد کج زان سپاه پیکان رفته ازین چنان جسته حبه همچو زمره و چندی بر کج آتش بر خاک میگرد بر زمین با برکت عاقبت فستند آوار آوار لذت فیض و برکت در هر حبه که چه با زخم تیغ خانی نه کج چون لایق روز قیامت و دیوانه پنجاه کشته کیر ز دروی و شرس ازین سپاه که با تر باشد میگرد رزد روی غلب که بر بیایان درو آنچنان که آن غل غل از شهاب منه مگر چنان گردید مندی آوار سج که نه آلوده هر کسلی چون مندی که کشت شد بر کس که بهای قندار
---	---

مکر ازین یکن

کتاب موجود آن ۲۸۰۷ جلد است که دو جلد خطی فارسی و ۷ جلد خطی عربی و هزینه کتابخانه بعهدہ خاندان علم است .

۴۳۷- کتابخانه عبدالحمید مولوی - مشهد

متجاوز از ۵۰۰۰ جلد کتاب چاپی در زمینه ادبیات تاریخ دارد کتاب خطی موجود ایشان بیش از سی جلد میباشد که باقی مانده ۹۰۰ جلد کتابهای خطی و قدیمی است که به دانشکده الهیات مشهد واگذار شده است از این تعداد ۲۰۹ جلد اهدائی و بقیه در قبال وجه واگذار شده از نفائس سی جلد کتاب خطی موجود دو جلد آن راجع به صائب تبریزی است يك کتاب غزلیات صائب بخط خود صائب (اول و آخر آن ناقص است) جلد دیگر کتاب اشعار صائب است که کاتب نوشته و صائب شخصاً تصحیح کرده و نواقص آنرا در صفحات مختلف و شاید در دو پست محل یاد داشت کرده است خصوصیت دیگر این کتاب این است که بعضی صرفاً غزلیات او را می شناسد لیکن در این کتاب قصائد مفصلی از صائب ضمیمه است .

از قبیل قصیده فتح قندهار در عهد صفویه و بنای ۳۳ پل اصفهان که باقی آن الله وردی خان گرجی است از این جهت هر دو جلد آن از نفائس موجود است جلد اول از طرف دانشکده شهر دوشنبه تاجیکستان عکس برداری شده و آقای دکتر عینی استاد دانشگاه دوشنبه مشغول چاپ دیوان صائب است که به نسخ متعدد مراجعه کرده و بعقیده ایشان نسخ کتابخانه مولوی خط اصلی صائب است که با دستگاہای مخصوص تطبیق و بررسی شده است .

در کتابخانه مولوی تعدادی از قطعات خطوط اساتید خط ثلث

و نسخ و تعلیق و نستعلیق موجود است و چند مرقع هم از خطوط اساتید دیده میشود .

دیگری لیلی و مجنون خطی نوشته مکتبی شیرازی خط زین العابدین بن علی همدانی و دارای ۲۶ میناتور بسیار عالی مخصوصاً از نظر پرداخت نقاشی مورخ ۱۲۳۵ قمری و جلد روغنی مزین به نقوش مختلف یکی دیگر از نفائس این کتابخانه کتاب شیخ جامی خط کمال الدین حسین بن خلیل اله مشهدی مورخ ۹۲۷ قمری است که نزدیک به عهد جامی تحریر شده است.

۴۳۸- کتابخانه اسماعیل آموزگار - مشهد

در کتابخانه ایشان بیش از ۱۸۶۰ جلد کتاب وجود دارد که در آن ۸ جلد خطی فارسی و ۳ جلد خطی عربی دیده میشود . قدیمی ترین نسخ خطی (صحیفه سجادیه . ابواب الجنان و آثار احمدی خطی است)

۴۳۹- کتابخانه لطفی مقدم - مشهد

تعداد ۶۵۴ جلد کتاب وجود دارد این مجموعه از نظر آثار هنری و نمایشنامه‌های قدیم و جدید که غالباً از نویسندگان مشهور گردآوری شده قابل توجه است از کتابخانه ایشان علاوه بر دوستانشان گروه‌های هنری نیز استفاده میکنند .

۴۴۰- کتابخانه دکتر محمود فاضل - مشهد

قریب یک هزار جلد کتاب دارند که ۳۶ جلد آن خطی است روش کتابخانه ایشان موضوعی و غالب کتب در زمینه علوم اسلامی ادیان و کتابشناسی و غیره است .

دکتر فاضل تاکنون اغلب کتب کتابخانه‌های مدارس قدیمی مشهد را فهرست کرده و با علاقه خاص در معرفی کتب نفیسی که احتمالاً در خطر زوال بوده است اقدام نموده است .

۴۴۱- کتابخانه دکتر محمود رامیار- مشهد

۱۳۴۳ جلد کتاب دارند که در آن ۴۰ جلد کتاب خطی و ۲۳ جلد کتاب عکسی نیز وجود دارد . مجموعه کتب کتابخانه آقای دکتر رامیار (فرهنگ لغات و علوم قرآنی و فرهنگ‌های ایرانی) است .

۴۴۲- کتابخانه رحمت‌اله واعظ - مشهد

بیش از ۲۰۰۰ جلد کتاب مذهبی و تاریخ اسلام و مجموعه‌ای از اشعار مذهبی دارد .

۴۴۳- کتابخانه حسین سلماسی - مشهد

بالغ بر ۱۶۵۰ جلد کتب تاریخی و سفرنامه و متون فارسی دارد . قدیمی ترین مجموعه این کتابخانه دوره‌های روزنامه صور اسرافیل است .

۴۴۴- کتابخانه کاظم مدیر شانه‌چی - مشهد

استاد دانشکده الهیات و معارف اسلامی هستند کتابخانه ایشان بیش از ۲۰۹۴ جلد کتاب دارد مجموعه کتب خطی استاد شانه‌چی ۵۷۵ جلد که بین آنها (بخشی از قرآن بخط کوفی قرن ۵ و قرن ۶ تفسیر کشاف قرن ششم و...) مشاهده میشود فهرست قسمتی از کتب خطی ایشان در دفتر پنجم نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ص ۵۹۰ به بعد چاپ و منتشر شده است .

۴۴۵- کتابخانه میر محمد مشیر پور - مشهد

مجموعه‌ای از کتب ایران‌شناسی، باستان‌شناسی، و سفرنامه‌های تاریخی و غیره جمع‌آوری نموده‌اند تعداد آن بالغ بر ۶۰۰ جلد است که دیوان خطی عرفی و دیوان دشتی جزء این مجموعه است - تاریخ تحول لباس در ایران بوسیله ایشان تألیف و منتشر شده است

۴۴۶- کتابخانه محمد علی کاوسی - مشهد

مجموعه کتب کتابخانه کاوسی بالغ بر ۲۰۰۰ جلد و غالباً از دو این و تواریخ و غیره است کاوسی قسمتی از کتب کتابخانه شخصی خود را که بالغ بر ۷۰۰ جلد بوده به کتابخانه آستان قدس رضوی اهداء نموده است

۴۴۷- کتابخانه محمد باقر ساعدی - مشهد

ساعدی در کتابخانه شخصی خود ۱۳۳۸ جلد کتاب ادبی عرفانی اخبار، و تفاسیر جمع‌آوری نموده که چهل جلد خطی فارسی و ده جلد خطی عربی نیز جزء مجموعه این کتابخانه است.

۴۴۸- کتابخانه فاضلی تربت جام - تایباد

قدیمی ترین نسخه خطی فاضلی شرح نصاب الصبیان است فاضلی در نظر دارد مجموعه کتب خود را بصورت کتابخانه عمومی مورداستفاده عموم قرار دهد.

۴۴۹- کتابخانه فاروقی - تایباد

قدیمی ترین کتاب فاروقی شرح قسمتی از دیوان حافظ خطی است ولی تاریخ کتابت آن ذکر نگردیده فاروقی مسئولیت کتابخانه عمومی تایباد را نیز به عهده دارد.

۴۵۰- کتابخانه دکتر علی شاملو - مشهد

کتابخانه شخصی دکتر شاملو بالغ بر ۷۰۰۰ جلد کتاب دارد. براین تعداد میتوان ۳۰ جلد کتب خطی افزود که قدیمی ترین آن نسخه خطی حبیب السیر بتاریخ ۹۹۵ هجری و نسخه چاپی طبیبی چاپ هند سال ۱۲۷۷ است.

۴۵۱- کتابخانه ناصر نیا - مشهد

ناصر نیا در کتابخانه خود مجموعه ای بالغ بر ۵۰۰ جلد کتب تاریخی و تفاسیر ادبیات جمع آوری نموده است که مورد استفاده دوستان ایشان نیز قرار میگیرد.

۴۵۲- کتابخانه حسین رزمجو - مشهد

رزمجو از دبیران با سابقه و از نویسندگان پر کار خراسانی است کتابخانه شخصی ایشان ۱۰۲۰ جلد از کتب ادبی و اجتماعی و علوم تربیتی دارد تاکنون تألیفاتی از قبیل (روش نویسندگان بزرگ معاصر - این است موانع راه - اصول تعلیم زبان و ادبیات فارسی - روش تدریس زبان فارسی) داشته اند سیر سخن و برگزیده نشر فارسی را نیز با همکاری آقای احمد احمدی منتشر نموده اند.

۴۵۳- کتابخانه منتجب الدین رحیمی - مشهد

فرزند مرحوم شیخ عبدالحسین بالاخیا بانی که کتابخانه معروفش قبلاً آمده است کتابخانه ای با ۲۱۲۰ جلد کتاب دارد منتجب الدین رحیمی بازنشسته آموزش و پرورش و ریاست کتابخانه فرهنگ و هنر را بعهدہ داشته و سالها با عشق و علاقه خاص امور کتابداری را بعهدہ داشته اند.

۴۵۴- کتابخانه محمود کریمی - مشهد

مجموعه‌ای از آثار ادبی گذشتگان و کتب جغرافیائی جمع‌آوری نموده‌اند بیشتر به کتب جغرافیائی بخاطر رشته اختصاصی خود علاقه‌مند میباشند .

۴۵۵- کتابخانه اطمینان - مشهد

آقای اطمینان خیاط از شیفتگان بمطالعه است و در منزل کتابخانه کوچکی جهت مطالعه خود و دوستانشان فراهم آورده‌اند مجموعه کتب اطمینان غالباً از تفاسیر قرآن و احادیث است .

۴۵۶- کتابخانه حسن تقدیسی - مشهد

از خطاطان معروف و دبیر بازنشسته فرهنگ هستند در کتابخانه شخصی خود ۱۴۱۶ جلد کتاب دارند که در آن ۲۰۰ جلد کتاب خطی ۶۰ جلد کتاب عکسی دیده می‌شود قدیمی‌ترین کتب ایشان دو جلد یکی در عرفان و یکی در نجوم است که احتمالاً مربوط بدوره هشتصد هجری است .

۴۵۷- کتابخانه غلامرضا صدیق غریب - مشهد

در کتابخانه صدیق دو جلد کتب خطی از غزلیات عاشقانه هجتم کاشانی وجود دارد مجموعه کتب ایشان ۷۰۲ جلد است که غالباً مربوط به حقوق، ادبیات فارسی و انگلیسی ، تعلیم و تربیت، اقتصاد و غیره است روش کتابخانه قطعی است و لسی در نظر دارند روش دیوئی را عمل نمایند .

۴۵۸- کتابخانه رضا مسعودی - مشهد

مسعودی کتابخانه شخصی کوچکی بالغ بر ۴۰۰ کتاب فارسی و حدود ۴۰۰ جلد کتاب فرانسه و انگلیسی فراهم آورده و قریب پنجاه جلد از کتب خطی دیوان شعرا و نجوم و غیره نیز جزء مجموعه ایشان است .

۴۵۹- کتابخانه علی اکبر مرادیان - مشهد

مجموعه کتب مرادیان بالغ بر ۶۲۶ جلد است که غالباً مربوط به ادبیات فارسی فلسفه و منطق و زبان فرانسه و عربی و چند دوره فرهنگهای قدیمی است . از کتب ایشان غالباً دوستان بطور امانت بهره میگیرند .

۴۶۰- کتابخانه ابوتراب هدائی-مشهد

۱۰۶۲ جلد کتاب دارد که در آن دو جلد خطی فارسی و ده جلد خطی عربی وجود دارد قدیمیترین کتب کتابخانه هدائی مجموعه اصول کافی و تهذیب است .

۴۶۱- کتابخانه تقی زاده - مشهد

مجموعه ای از کتب متون ادبی و ادبیات معاصر در کتابخانه تقی زاده وجود دارد تعداد آن بالغ بر ۳۸۷۲ جلد چاپی و ۷۱ جلد عربی است روش کتابخانه ایشان دیوئی است .

۴۶۲- کتابخانه سید فضل الله معتمدی- مشهد

افسر بازنشسته شهر بانی و از علاقمندان به جمع آوری کتب عرفانی مذهبی و دیوان شعرا و غیره هستند مجموعه کتب معتمدی بالغ بر ۹۶۷

جلد چاپی ده جلد خطی فارسی و دو جلد عربی است . ایشان ضمن ستایش از برنامه اداره کتابخانه‌های فرهنگ و هنر خراسان متذکر شده‌اند که غالب دوستان ایشان کتب امانت را برنگردانده‌اند و اگر خست بخرج میدادند اکنون کتب قابل ملاحظه‌ای داشتند بنا بر این چندی است حتی بطور امانت هم مطلقاً کتاب بخارج از منزل خود نمیدهند !

۴۶۳- کتابخانه محمد رضا نوقانی - مشهد

بالغ بر ۱۱۰۰ جلد کتاب دارد که در آن ۱۲ جلد کتاب خطی فارسی و ۱۸ جلد خطی عربی نیز وجود دارد از کتب نوقانی غالب دوستان بعنوان امانت استفاده می‌کنند .

۴۶۴- کتابخانه علی باقر زاده - مشهد

مجموعه‌ای از کتب تاریخی و تذکره‌های شعرا که بالغ بر ۱۰۰۰ جلد است کتابخانه شخصی باقرزاده را تشکیل میدهد .

۴۶۵- کتابخانه احمد گلچین معانی - مشهد

کتابخانه گلچین معانی از نظر مجموعه تذکره‌های فارسی کم نظیر است (۵۴) متأسفانه بعلت مسافرت تهیه مشخصات بیشتر میسر نشد فهرست کتب خطی کتابخانه آستان قدس رضوی وسیله ایشان تألیف گردیده است .

۴۶۶- کتابخانه علی اکبر سرائیان - مشهد

۶۰۰ جلد کتاب (تاریخی ، ادبی ، سیاسی ، فلسفی) و دوره‌های کامل از مجلات و روزنامه‌ها مجموعه کتابخانه شخصی سرائیان را تشکیل میدهد از دوره‌های مجلات و روزنامه‌های ایشان غالباً دوستان بهره میکیرند .

۴۶۷- کتابخانه دکتر امیر عباس مجذوب صفا - مشهد

مجزذوب صفا از عاشقان کتاب و کتابخانه است خانه اش کتابخانه و خانواده اش ۸۳۰۵ جلد کتاب است مجموعه کتب صفا (طبی، فلسفی، مذهبی علمی، ادبی، و تاریخی است) روش کتابخانه اش بی روشی است چون بقولی (کوزه گر از کوزه شکسته آب میخورد) آثارش که تا کنون منتشر شده است. پنجگام، برگزیدگان خدا، محمد و تعلیمات عالیه اسلام، راز و نیاز، رباعیات حکیم عمر خیام چاپ اقبال است.

۴۶۸- کتابخانه محمود مهدوی دامغانی - مشهد

کتب اصلی و عمده ایشان مربوط به ادبیات عرب و ادبیات فارسی است تعداد آن ۵۰۰ جلد روش موضوعی سایر دوستان نیز از این کتابخانه استفاده می کنند.

۴۶۹- کتابخانه محمد کاظم مهدوی دامغانی - مشهد

بیش از ۱۲۰۰ جلد کتاب دارد. و غالباً مربوط به فقه و حدیث و تفسیر و رجال است روش کتابخانه موضوعی و سایر دوستان از کتب ایشان بهره می برند.

۴۷۰- کتابخانه عبدالحسین فرزین - بیرجند

فرزین از علاقمندان بمطالعه است و کتابخانه شخصی خود را که بالغ بر ۱۵۰۰ جلد بوده بین کتابخانه های دبیرستانهای بیرجند توزیع نموده است و فعلاً تعدادی از کتب مورد نیاز خود را در اختیار دارد

۴۷۱- کتابخانه محمد جابانی - قوچان

کتابخانه شخصی جابانی بیش از ۱۲۴۷ جلد کتاب دارد که پنج

جلد خطی فارسی و دو جلد خطی عربی نیز جزء این مجموعه است
قدیمی ترین کتاب ایشان قواعد عربی مربوط به سال ۱۰۶۷ هجری است

۴۷۲- کتابخانه غلامحسن حسنی - قوچان

مجموعه کتب غلامحسن حسنی بالغ بر ۳۰۱۰ جلد است که نسخه
خطی صحیفه سجادیه (ع) جزء کتابخانه ایشان است و غالب دانش آموزان
دوستان از این کتابخانه استفاده میکنند .

۴۷۳ - کتابخانه ذبیح‌اله قوچانی - مشهد

بالغ بر ۵۰۰ جلد کتاب عربی در فقه و اصول تفسیر و یکصد
جلد فارسی دارند که پانزده جلد کتاب خطی فارسی و عربی نیز جزء
این مجموعه است .

۴۷۴- کتابخانه فریدون گرایلی - نیشابور

گرایلی از شعرای جوان نیشابوری است مجموعه کتب کتابخانه‌اش
بالغ بر ۵۱۰ جلد است کتاب المقدس از کلیسای شمعون از جمله کتابهای
ایشان است .

۴۷۵- کتابخانه نوشین گنجی - نیشابور

بیش از ۸۵۰ جلد کتاب دارد که ۳ جلد آن خطی است مخزن
اصلی کتب قیمتی ایشان در گاو صندوق است امید است عاشقان کتاب را
برویت و مطالعه آنها راه باشد !

۴۷۶- کتابخانه علی سیاح قربانی - مشهد

۸۰۳ جلد کتاب دارد که غالب آنها در زمینه‌های تحقیقی و اجتماعی
وفلسفی است .

۴۷۷- کتابخانه محمد نیک پرور - مشهد

بیش از ۵۱۲ جلد کتاب در زمینه های ادبی و تاریخی است در این میان سه جلد کتاب خطی عربی (منظومه حاج ملاهادی سراسبز واری در حکمت و مفتاح الفلاح شیخ بهائی سنه ۱۰۸۸ هجری نیز وجود دارد .

۴۷۸- کتابخانه حاج آقارضا نجفی - نیشابور

۶۷۲ جلد کتاب در زمینه مذهبی و تاریخی و علمی دارند که ۷ جلد خطی فارسی و ۳ جلد خطی عربی نیز جز این مجموعه است .

۴۷۹- کتابخانه مرحوم مهدی بقراط الحکما - نیشابور

ورثه مرحوم بقراط از باقی مانده کتب بیش از ۱۸۰۵ جلد کتاب دارند که مجموعه ای است از کتب پزشکی . روانشناسی . لغت نامه دهخدا و تفسیر طنطاوی و غیره در بین کتب ایشان ۱۸۰ جلد کتب خطی فارسی بوده (قدیمی ترین آن خیرات واحسان) که اغاب آن در زمان حیات مرحوم بقراط به کتابخانه آستان قدس رضوی اهدا گردیده است .

۴۸۰- کتابخانه علی شعار - مشهد

کتب مورد علاقه ایشان در زمینه تاریخی - مذهبی و عرفان است و قریب ۵۰۰ جلد تاکنون جمع آوری نموده اند همکاران و دوستان غالباً از کتب این کتابخانه بهره میبرند .

۴۸۱- کتابخانه غلامرضا احمدئی - مشهد

مجموعه ای از کتب ادبی و تاریخی است که ۴۳۰ جلد فارسی ۱۲۵ جلد عربی و ۵۰ جلد زبانهای دیگر است در این میان قدیمی ترین آنها کنز اللغة - قاموس اللغة - صحاح اللغة اعلام شده است .

دارای مجموعه‌ای از نمایشنامه‌ها و کتب تاریخی است که بالغ بر ۷۰۰ جلد می‌باشد تاریخ اختناق ایران چاپی (شوستر مورگان) جزء این کتابخانه است .

در این مجموعه (۱۰۳ باب کتابخانه‌های ادوار گذشته خراسان و ۴۷ باب کتابخانه های عمومی و ۶۴ باب کتابخانه های خصوصی ادارات و مؤسسات و ۳۵ کتابخانه خانه‌های فرهنگ روستائی و ۱۷۴ باب کتابخانه آموزشی و ۶۰ کتابخانه شخصی) معرفی شده است . لکن ضمن بررسی و تحقیقاتی که باتوزیع پرسشنامه‌های مخصوص بعمل آمد هم اکنون در استان خراسان غیر از ارقام ذکر شده حدود ۵۰ باب کتابخانه مؤسسات و ۳۰۰ باب کتابخانه آموزشگاهی و قریب ۴۰۰ کتابخانه شخصی دیگر وجود دارد که متاسفانه پاسخ آنها تاکنون نرسیده و برخی هم تمایلی از خود نشان نداده اند که نام و مشخصات کتابخانه‌هایشان چاپ و منتشر شود امیدوارم با ملاحظه این مجموعه و توجه به هدف اداره کل فرهنگ و هنر خراسان در معرفی کتابخانه‌ها که بطور قطع گویای پیشرفت فرهنگ در سطح استان رامی باشد با معرفی سایر کتابخانه‌های اداری - آموزشی - شخصی موجبات تکمیل این کتاب را در جلد دوم فراهم فرمایند .

بخش سوم

فهرست

مآخذ - اعلام - اماکن

فهرست مآخذ و توضیحات

- ۱- راهنمای خراسان - سازمان جالب سیاحان
- ۲- جغرافیای تاریخی خراسان از نظر جهانگردان
- ۳- کتابخانه هائیکه شماره آنها ذکر میگردد از کتاب
تاریخچه کتابخانه‌های ایران نوشته آقای رکن‌الدین همایونفرخ نقل
گردیده است .
- ۴۷ تا ۳۵ و ۳۳ تا ۱۵ و ۱۱ تا ۶- ۳- ۲- ۱
- ۹۶ و ۹۴ تا ۵۰ و ۵۰- ۴۹
- ۴- ترجمه تاریخ‌یمینی ص ۲۵۳
- ۵- تاریخ ادبیات ایران دکتر ذبیح‌اله صفا ص ۲۶۴ ج ۱
- ۶- تاریخ نیشابور مؤید ثابقی ص ۳۳
- ۷- تاریخ نیشابور مؤید ثابقی ص ۳۱
- ۸- مناظرات امام فخر رازی ص ۲۸ سطر ۱۸

- ۹- منتخب التواریخ ص ۵۴۱
- ۱۰- تاریخ بیهق ص ۲۱
- ۱۱- ص ۵۶۰ سطر ۲۶
- ۱۲- تاریخ نیشابور مؤید ثابتی
- ۱۳- تاریخ نیشابور مؤید ثابتی
- ۱۴- تاریخ بیهق ص ۲۰
- ۱۵- تاریخ بیهق صفحه ۲۰
- ۱۶- دانشوران خراسان غلامرضا ریاضی ص ۴۲
- ۱۷- دانشوران خراسان ص ۴۹ (منتخب التواریخ ۵۴۱ شادجهان
ذکر کرده است)
- ۱۸- المعجم شمس قیس چاپ آقای مدرس رضوی ص ۴۵۹
- ۱۹- دانشوران خراسان ص ۴۹
- ۲۰- ص ۳۹ کتابخانه‌های ایران ۱۲۰۰۰ جلد کتاب خطی ذکر
گردیده است (نوشته آقای رکن‌الدین همایونفرخ)
- ۲۱- طبقات الشافعیه ج ۳ ص ۲۴۳ و فیات الاعیان ج ۱ ص ۳۲۴
- ۲۲- تاریخ گزیده ص ۶۹۲ تاریخ بیهق ص ۲۴۸
- ۲۳- فصل جام از کتاب آثار باستانی خراسان تألیف عبدالحمید
مولوی ص ۶۴
- ۲۴- فصل جام از کتاب آثار باستانی خراسان تألیف عبدالحمید
مولوی ص ۶۷
- ۲۵- جهانگشا جلد اول مقدمه بقلم دانشمند فقید محمد قزوینی
ص ، س ، سا

- ۲۶- تاریخ قوچان ص ۲۶ تألیف ره‌ضامنعلی شاکری
- ۲۷- نقل از نسخه خلاصه الاخبار (برای اطلاع بیشتر بدجاء دوم
کتابخانه‌های ایران رکن‌الدین همایونفرخ ص ۱۶۶ - ۱۱۹ مراجعه
نمائید)
- ۲۸- این مدرسه درهرات بوده و غیر از مدرسه گوهرشاد مشهد
است .

- ۲۹- حبیب‌السیر جلد ۲ ص ۷
- ۳۰- روضات الجنات فی اوصاف مدینه هرات ص ۲۱۵ - ۲۱۹
- ۳۱- مطلع الشمس جلد دوم ص ۴۱۲
- ۳۲- خزانه الخیال - مقاله آقای گلچین معانی
- ۳۳- تذکره جوینی ص ۲۵
- ۳۴- مطلع الشمس جلد دوم ص ۲۵
- ۳۵- منتخب التواریخ محمد هاشم خراسانی ص ۶۴۱
- ۳۶- دایره المعارف اسلامیة امامیه عبدالعزیز صاحب - جواهر
جلد اول ص ۱۷

- ۳۷- تاریخ علمای خراسان ص ۵۸
- ۳۸- تاریخ علمای خراسان ص ۷۶
- ۳۹- تاریخ علمای خراسان ص ۶۹
- ۴۰- تاریخ علمای خراسان ص ۶۹
- ۴۱- از انتشارات وزارت فرهنگ و هنر
- ۴۲- جلد اول فهرست کتابخانه آستان قدس صفحه ۳ چاپ سال
۱۳۰۳ شمسی است .

۴۳- جلد چهارم فهرست کتابخانه آستان قدس صفحہ ۴۰ چاپ سال

۱۳۲۵ شمسی

۴۴- کتاب غایۃ الوصول نسخه خطی وقف سید محسن رضوی است

که در کتابخانه آستان قدس ضبط و تاریخ وقف آن ۱۴ صفر ۸۲۵ می باشد

۴۵- تألیف میرزا عبداله تبریزی معروف بافندی از شاگردان مرحوم

مجلسی و کتابدار او بوده در سنه ۱۱۳۰ وفات کرده (جلد چهارم فهرست

کتابخانه آستان قدس)

۴۶- وصف این در ضمن فصل ابنیه و عمارات آستان قدس ذکر شده

است.

۴۷- وصف مدرسه علینقی میرزا در ضمن فصل ابنیه و عمارات

آستان قدس ذکر شده است.

۴۸- فهرست نسخه های خطی کتابخانه جامع گوهرشاد بهمت

آقای کاظم مدیر شانه چی و آقای عبداله نورانی تألیف گردیده و از طرف

انتشارات فرهنگ ایران زمین منتشر گردیده است شماره ۱۴ ص ۵۹

۴۹- فهرست نسخه های خطی چاپ انتشارات فرهنگ ایران زمین

شماره ۱۴ ص ۲۷ تألیف آقایان کاظم مدیر شانه چی و عبداله نورانی

۵۰- فهرست کتب خطی انتشارات فرهنگ ایران زمین ص ۳ تألیف

آقایان کاظم مدیر شانه چی و عبداله نورانی

۵۱- جهت آشنائی با وضع مدارس قدیمه مشهد به مجله وحید

شماره ۲ و ۳ دوره دهم نوشته دکتر محمود فاضل رجوع نمائید

۵۲- شماره ۱۵ ص ۴۴ تألیف آقایان کاظم مدیر شانه چی و عبداله

نورانی.

۵۳- ص ۲۸۵ مجله وحید شماره ۳ دوره دهم نوشته دکتر محمود فاضل
۵۴- ص ۲۱۰ جلد دوم تاریخچه کتابخانه‌های ایران نوشته آقای
رکن‌الدین همایونفرخ

سایر کتبی که مورد استفاده قرار گرفته است

- ۵۵- بهشت شرق مغانی
۵۶- راهنمای کتابخانه‌های شمال شرق ایران از انتشارات وزارت
علوم نوشته فرشته رضوی
۵۷- دایره المعارف دانش بشر
۵۸- کتابخانه‌های ایران ایرج افشار از انتشارات اداره کل
نگارش وزارت فرهنگ (سابق)
۵۹- کتابخانه‌های ایران جواهر کلام چاپ ۱۳۱۱
۶۰- فرهنگ معین
۶۱- مجله هنر مردم از انتشارات وزارت فرهنگ و هنر
۶۲- مجموعه آمار آموزشگاه‌های خراسان ۱۳۴۷
۶۳- دوره تاریخ ایران از آغاز تا انقراض قاجار تألیف حسن پیرنیا
مشیرالدوله، عباس اقبال آشتیانی
۶۴- جلد اول تاریخچه کتابخانه‌های ایران- رکن‌الدین همایونفرخ
۶۵- راهنمای شهر مشهد توس - انتشارات انجمن جهان‌شناسی .
۶۶- پایتخت‌های شاهنشاهی ایران از انتشارات شورای مرکزی
جشن شاهنشاهی ایران .
۶۷- توزیع بیش از ۲۰۰۰۰ برگ پرسشنامه‌های مخصوص و
تحقیقات شخصی

فهرست اعلام

صفحه		صفحه	«آ»
۱۷	ابوعلی خان بن سعد	۱۲۷	آقا بزرك
	ابوالعباس محمد بن الحسن بن -	۱۳۸	آقا خانی
۱۸	ایوب صبغی		«الف»
۲۲	ابو نصر بن سبکتکین	۴۸	ابراهیم بن محمد نصیر مدرس
۱۴۷-۱۴۴-۲۲	ابوسعید	۲۱-۱۹	ابن اثیر
۳۰-۲۴	ابوعلی دقاق	۲۳	ابن بابویه
۲۴	ابو نصر بن ابی الخیر	۱۳۸-۱۳۵	ابن یمین
۲۴	ابوالفضل العمید	۱۵۴	ابن حسام خوشفی
	ابو نصر بن احمد بن ابی الحسن -	۳۹	ابن مقله
۳۱	فامقی جامی	۱۱	ابن سینا
	ابوبکر عتیق بن محمد نیشابوری		ابی سعید محمد بن منصور شرف -
۳۳-۳۲	سعد آبادی هروی	۲۷	الملك مستوفی
۱۷	ابوهلال حسن بن عبدالله	۲۱	ابوالقاسم الکعبی
۱۳۵-۱۱	ابومسلم	۳۰	ابوالقاسم قشیری
۱۵۸-۱۳۶	احمدی	۹۱	ابوالبركات علی بن حسین
۱۵۳	احمد پناه	۲۰-۱۹	ابوحامد محمد غزالی
۱۶۱-۱۵۴	احمد احمدی بیرجندی	۱۶۳	ابوتراب هدائی
۵۰	احمد بن حسن بن حر عاملی	۲۲	ابوالفضل بیهقی
۴۵	ادیب برومند		

صفحه		صفحه	
۱۱۴	امیر تیمور	۳۷	ارغوان خان مغول
۷۰	امیر بهادر	۴۳	ازبکان
۱۴۷-۱۴۵-۱۴۳-۱۴۲	امیر کبیر	۱۶	اسماعیل
۱۵۴	امیر معصوم خزیمه علم	۲۲	اسماعیل بن علی بن منشی
۱۴۵	انوری	۱۵۸	اسماعیل آموزگار
۹۳-۹۰	اوکتائی	۴۴-۴۲	اسماعیل حصاری
۱۴۰	ایراندخت	۱۷	اسعد بن مسعود العتبی
	«ب»	۲۲	اسفراینی (ابواسحق)
۴۲-۴۱-۴۰-۳۹-۳۸	بای سنقر میرزا	۹۷	اسدی
۶۲	باسط راد	۱۱۳	اسدی عطائی
۱۳۰	بدایع نگار	۱۲۶	اسداله علم
۱۲۷	بزرک نیا	۱۴۸	اسرار
۱۶	بلعمی	۱۷	اسعد بن مسعود العتبی
۶۳-۶۲	بهشتی پور	۱۵۱	اصغر اصغرزاده
۷۴	بهار	۱۶۲	اطمینان
۱۴۶	بهادری	۴۲	الغ بك
۶۱	بهروش	۱۵۶	الله وردی خان گرجی
۱۸	بیهقی	۱۹	امام فخرالدین رازی
۴۲	بیل بند	۱۱۳	امام علی النقی
	«پ»	۱۷	امام حسن قطان
۱۴۳-۱۳۷-۱۳۱	پروین اعتصامی	۴۲	امیر محمود
۱۴۸-۱۴۶			
۱۷۶			

صفحه	صفحه
۲۱ حاج میرزا هاشم خراسانی	۷۶ پهلبد
۱۶۰-۱۳۲ حافظ	۱۳۴-۱۴۱-۱۴۴ پهلوی
۲۱ حافظ ابرو	«ت»
۴۱ حسن پیرنیا	۲۷-۲۱ ناتار
۲۸ حسن بن اسحق	۲۹ تاج الاسلام
۷۰ حسن بن حسن المشهدی	۶۸ تقی بینش
۱۶۲ حسن تقدیسی	۱۶۳ تقی زاده
۱۵۹ حسین سلماسی	۳۸ تیموری - تیمور
۱۶۱ حسین رزمجو	«ج»
۹۵-۹۰-۴۲-۲۳ حضرت رضا علیه السلام	۱۲۸ جلیل نصیر زاده
۴۱ حضرت مخدومی جامی	۱۴۲ جمال زاده
۱۰۴-۱۰۳ حضرت صاحب الزمان	۱۲۷ جمشید
۱۰۹ حضرت سلطان ابراهیم	۱۴۶-۱۷ جوینی
۳۳ حضرت شیخ قطب الدین محمد	«ح»
۱۱۵ حکمت	۱۶۷ حاج آقارضا نجفی
۱۲۷ حکیم نظامی	۱۰۵ حاج سلطان
۲۱ حنفی	۱۱۴ حاج شیخ
«خ»	۵۱ حاج میرزا داود
۲۱ خاتون مهد عراق	۵۱ حاج محمد تقی عماد
۱۳۴-۱۲ خاقانی	۵۰ حاج محمد علی
۲۹ خجندی	حاج ملاهادی اسرار سبزواری
	۱۶۷-۴۹

صفحہ

۱۶۰	دشتی
۶۲	دکتر احمد شاہین فر
۶۲	دکتر اقدس یغمائی
۱۳۷	دکتر اقبال
۱۶۵	دکتر امیر عباس مجذوب صفا
۶۲	دکتر جلال متینی
۱۵۹-۱۵۸-۱۱۴	دکتر فاضل
۱۲۱	دکتر فیاض
۶۲	دکتر یوسفی
۱۴۷	دکتر صدیق علم
۱۵۲	دکتر عباس میبیدی
۱۵۶	دکتر عینی
۱۴۸	دکتر غنی
۱۶۱	دکتر علی شاملو
۱۵۹	دکتر محمود رامیار
۱۶۷	دکتر مهدی بقراط الحکماء
۱۶۷-۱۳۰	دھخدا
۳۸	دولت شاہ سمرقندی
	« ذ »
۱۶۶	ذبیح الہ قوچانی
۱۷۸	

صفحہ

۱۳۶	خدیدجہ علم
۱۳۷	خزیمہ علم
۱۶	خلف بن احمد
۴۲	خواجہ آفرین
۳۰-۲۹-۲۸-۱۱	خواجہ نظام الملک
۳۵-۱۱	خواجہ نصیر طوسی
۴۱	خواجہ ملک زرگر
۴۲	خواجہ کمال الدین گیرنگی
۴۲	خواجہ جلال الدین فرخودی
۴۲	خواجہ عبداللہ انصاری
۴۳	خواجہ علاء الدین چشتی
۴۳	خواجہ قیاس الدین پیر احمد
۴۳	خواجہ مجد الدین خوافی
۴۳	خواجہ یوسف
۴۴	خواجہ کمال الدین
۱۸-۱۷	خوارزم شاہیان
۱۳۴-۱۰۶-۷۴-۵۲-۱۱	خیام
۱۱۳	خیرات خان
	« د »
۱۶۸	داریوش ارجمند
۱۳۲	داور پناه

صفحه

۲۴	سرهنك
۱۰۵-۱۲۷-۳۷-۳۵	سعدی
۲۲	سلطان محمد سبكتكين
۲۷	سلطان سنجر سلجوقی
۳۹	سلطان ابراهيم
۴۱	سلطان حسين ميرزا بايقرا
۴۲	سلطان حسين ميرزا
۴۵	سلطان علي مشهدي
۴۵	سلطان محمد خندان
۱۰۳	سلطان خان
۳۲-۲۵-۲۴	سلجوقيان
۲۴	سلمی
۲۹-۲۴	سمعانی
۱۴۳-۱۴۱	سنائی
۲۴	سووی
۵۰	سيد جعفر سبزواری
۶۵	سيد حسن طبسی (مشكان طبسی)
۹۹	سيد سعيد طباطبائی
۱۵۳	سيد عبدالغفور واصلی
۱۶۳	سيد فضل الله معتمدی
۱۳۸	سینا

صفحه

« ر »

۱۴۲-۱۳۴	رازی
۱۳۹	ربانی
۱۵۹	رحمت الله واعظ
۱۷	رشید وطواط
۱۲۹-۷۵	رضا شاه کبیر
۱۳۱-۸۱	رضا پهلوی
۱۳۷	رضا جعفری
۱۶۳	رضا مسعودی
۸۷	رضوی
۱۱۲-۴۵-۲۳	رکن الدین همایون فرخ

« ز »

۱۵۲	زاهدی
۷۳-۷۲	زاهدی (دکتر حسن)
۱۲۷	زمانی
۱۵۸	زين العابدين بن علي همدانی

« ژ »

۳۴-۳۳-۳۲-۳۱	ژنده پیل
-------------	----------

« س »

۱۶	ساسانیان
۵۰	ساعد نیری
۱۳۹	ستوده

« ش »

۱۵۴-۶۸-۶۲	شاگری
۱۴۳	شادلو
۴۶-۴۴-۴۳	شاه سلیمان صفوی
۴۶	شاه عباس دوم
۹۲-۷۳-۷۲-۶۳-۵۱-۴۳	شاه عباس
۳۰	شافعیان
۲۱	شافعی
۶۲	شاهرودی
۴۱	شاهرخ
۴۴-۴۳-۴۲-۳۹	شاهرخ بهادرخان
۱۴۲	شاهرخی
۱۳۹	شاهپور
۱۹	شجری
۲۴	شجامی
۲۷	شرف الملائک

شمس الدین محمد بن عبدالله

اردستانی ۱۵۱

شمس الدین محمد قیس رازی ۲۵

شمس الدین محمد جوینی ۳۶-۳۵

۳۷

شمس الدین مطهر بن ناهقی جامی ۳۳

شمس المعالی ۱۶۰

شمسی امیری ۶۲

شوکتی ۱۴۵

شوستر مورگان ۱۶۸

شهرستی بنت الامیر ابی العباس ۹۱

شیخ ابوعلی فضل بن طبرسی ۳۰

شیخ الرئيس محمد هاشم میرزا

افسر ۶۵

شیخ جامی ۱۵۸

شیخ عبدالحسین بالاخیابانی ۴۹

۱۶۱

شیخ عاملی ۱۶۷-۹۲-۷۱-۴۸-۴۳

شیخ صدوق ۲۳

شیخ محمد کالانتری دامغانی ۱۱۳

« ص »

صائب تبریزی ۱۵۷-۱۵۶-۱۵۵

صابری ۱۳۶-۱۳۳

صابونی ۱۷-۱۶

صدوقی ۲۴

صفوی ۴۶

۱۸۰

صفحه

۱۵۶-۱۳۸

عام

۱۳۴

علوی

۱۵۳

علوی مقدم

۴۷

علاء الملك تونی

۱۳

علی

۱۶۳

علی اکبر مرادیان

۱۶۴

علی اکبر سرائیان

۱۸

علی بن مطهر

۱۱۳

علی بن ابراهیم (درویش)

۱۲۲

علی بن عباس مجوسی

۱۶۴

علی باقر زاده

۱۶۶

علی سیاح قربانی

۱۶۷

علی شعار

۹۵-۹۴

علینقی میرزا

علی مردان تیموری (نصرت الملك)

۱۱۳

۴۷

عماد تهرانی

۲۸

عمید الملك

۱۳۴

عنصری

« غ »

۲۱-۱۷-۱۲

غز

صفحه

« ط »

۷۳

طبرسی

۲۴

طوطوسی

۱۶۷

طنطاوی

« ع »

۹۳

عادلشاه

۱۳۶

عاملی

۴۵

عبدالرحمن جامی

۶۲

عبدالرحیم کبیری

۷۰

عبدالقادر گیلازی

۲۳

عبدالعزیز صاحب جواهر

۱۰۹

عبدالله هنری

۸۱

عباسعلی افتخار

۱۵۶

عبدالحمید مولوی

۱۶۵

عبدالحسین فرزین

۱۶۰

عرفی شیرازی

۲۷

عزیزالدین ابو بکر زنجانی

۹۴

عضد الملك

۱۵۰-۱۳۱

عطار

۱۳۰

عطائی

۳۶-۳۵

عطا ملک جوینی

۲۱-۱۹

عقیل

۱۸۱

۷۴-۷۳-۷۲-۷۰-۶۳-۲۰ فردوسی

۱۴۸-۱۴۵-۱۲۸-۱۱۵

۱۴۰ فروغی

فرید خراسان ابوالقاسم بن حسین

۱۸ بیہقی

۱۶۵ فریدون گرایلی

۳۰ فضل بن سہل سرخسی

۱۲۷ فیوضات

«ق»

۴۹ قاجاریہ

۱۴۸ قاضی زادہ

۱۳۶ قریشی

۱۴۶ قطب

«ک»

۱۳۹ کاشفی

۱۳۹ کاظمیان

۱۵۹ کاظم مدیر شانہ چی

۱۲۳ کمال

۱۴۳ کمال الملک

کمال الدین حسین بن خلیل اللہ -

۱۵۸ مشہدی

۱۸۲

۱۳۵-۱۱ غزالی

۲۲ غزنوی

۱۳۸ غفوری

۲۸ غلامرضا ریاضی

۱۶۲ غلامرضا صدیق غریب

۱۶۷ غلامرضا احمدی

۱۶۶ غلامحسن حسنی

۹۷ غلامحسین اشرفی

غیاث الدین بن ہمام الدین میر-

۴۱ خواند

«ف»

۱۱ فارابی

۱۶۰ فاروقی

۵۱ فاضل سبزواری

۱۴۴ فاضل

۱۶۰ فاضلی

۵۰ فتح السلطنہ

۱۳۰-۱۱۵ فرح پہلوی

۱۱۸ فرح ناز

۱۵۳ فخر الدین موسوی الافقی

۱۴۶ فرخی

صفحه

کورش ۷۵-۸۴-۱۰۱-۱۱۱-۱۲۹

کیوان ۱۴۰

« گ »

گلکانی ۷۴-۵۲

گلچین معانی ۱۶۴-۹۷-۶۲

گلشن آزادی ۶۲

گورگانی (شاهرخ) ۹۱

گوهرشاد بیگم ۱۲۸-۹۹-۷۲-۴۲

۱۳۴-۱۴۰

« ل »

لطف الله مفخم ۱۵۲

لطفی مقدم (محمد علی) ۱۵۱

« م »

ماشالله تبرئی ۶۲

مأمون ۲۵

مأمون عباسی ۳۰

مجدد الملك ۲۸

مجدد الملك یزدی ۳۵

مجلسی ۱۵۳

محب الدین فرید خراسانی-

ابوالحسن بیهقی ۲۲-۱۸

۱۸۳

صفحه

محتشم کاشانی ۱۶۲

محمد باقر ساعدی ۱۶۰

محمد تقی بهار ۷۰

محمد جریر طبری ۷۰

محمد جابانی ۱۶۵

محمد رضا پهلوی ۱۴۶-۷۸-۵۴

محمد رضا نوقانی ۱۶۴

محمد سبزواری ۵۰

محمد طاهر بهادری ۱۱۵-۶۲

محمد علی سجادی ۵۲

محمد علی میرزائی ۱۵۲

محمد علی کاوسی ۱۶۰

محمد کاظم مهدوی دامغانی ۱۶۵

محمد کریم بن مهدیقلی ۷۰

محمد ملک زاده ۶۵

محمد منور ۴۵

محمد مومن بن علی الحسینی ۷۰

محمدولی خان اسدی ۵۱

محمود ۲۴-۲۲

محمود کریمی ۱۶۲

صفحه

۱۵۸	مکتبی شیرازی
۵۰	ملا احمد هروی
۴۱	ملك غياث الدين كرت
۴۲	ملك حسين كرت
۴۹	ملك
۱۷	منيعی
۴۸	منشار
۸۴	منوچهری
۱۶۱	منتجب الدين رحيمی
۲۱	مؤيد ثابتي
۴۱	مولانا جلال الدين قاينی
	مولانا فصیح الدين محمد
۴۲	بسطامي
۴۲	مهد عليا ملكت آغا
۴۲	مهد عليا گوهر شاد بيگم
۵۷	مهندس شريف امامی
۱۴۸-۱۴	مهستی
۳۹	میرزا شاهرخ گورگانی
۴۶	میرزا صالح خان نقیب رضوی
۱۰۲-۴۷	میرزا جعفر
۶۵	میرزا احمد دانش بزرگ نیا
۱۸۴	

صفحه

۱۶۵	محمود مهدوی دامغانی
۴۳	محبی الدین غزالی طوسی
۹۷	مرحوم محمود بدر
۱۳۱	مرتضوی
۳۳	مرتضی دامغانی حسینی
۱۹	مسعود بن ناصر شجری
	مسعود الدوله (مصطفی میرزا)
۶۵	قهرمان
۱۳۵	مستوفی
۱۴۵	مسعودی
۱۶۰-۱۸۱-۶۲-۹-۸	مشیر پور (میر محمد)
۲۴	مشطی
۱۵۳	مصطفوی
۵۲	مظفر الدین شاه قاجار
۹۴	مظفر الدوله (ابراهیم خان خمسه)
۱۴۶	مظفری
	معین الدین ابوبکر محمد امام
۲۹	منصور بن عبد الجبار سماعی
۱۵۳	معصومی
۱۱۳	مغانی
۳۶-۲۷-۲۶-۲۱-۱۲	مقول

صفحه		صفحه	
۱۶۶	نوشین گنجی	۶۵	میرزا جواد غفاری
۴۶	نوقانی	۹۵	میرزا سعید خان
۶۳-۶۲-۱۰-۷	نیک پرور (محمد)		« ن »
۱۶۷			
	« ه »		
۱۳۵	هدایت	۱۳۲-۱۱۱-۶۷-۱۱	نادر
۶۲	هژیر السادانی	۴۳	ناصرالدین لطف الله
۳۵	هلاک و آباقاآن	۱۴۵-۱۴۱-۷۶	ناصر خسرو
	« ی »	۱۶۱	ناصر نیا
۲۹-۲۷-۲۶-۲۵	یاقوت حموی	۴۹	نایب حسین کاشی
۵۰	یمین السلطان دارا	۴۴	نجف قلی خان بیگلربیگی
۴۳	یوسف اوبهی	۱۳۲	نصرت الملك ملکى
		۴۲	نظام الدین علیشیر نوائی
		۱۰۴	نواب

فهرست اماکن

صفحه		صفحه	
۱۰۶-۸۴	اسفراین		« آ »
۲۲	استرآباد	۱۲	آریا
۱۵۶-۵۰-۳۰-۱۹	اصفهان	۱۱۸	آیسک فردوس
۳۷	اهر		« الف »
۴۱-۳۹-۳۶-۳۳-۲۴-۲۳	ایران	۱۱۸	ارغاء
۱۶۰-۵۴-۴۶-۴۵		۱۱۷	استاد گناباد
			۱۸۵

« ب »

۸۱	بجستان
۱۴۰-۱۳۹-۱۱۸-۸۷-۷۷	بجنورد
۱۴۵-۱۴۴-۱۴۳-۱۴۲-۱۴۱	
۲۵-۱۲-	بخارا
۸۶	بردسکن
۱۱۸	بزقان
۱۴۵ ۱۱۷-۱۱۳-۸۳	بشرویه
۳۵-۳۰-۲۹-۱۹	بغداد
۲۵-۱۲	بلخ
۵۲	بوژآباد
۱۱۲-۸۳	بیدخت
۱۳۶-۱۲۶-۱۰۸-۷۷-۵۲	بیرجند
۱۶۵-۱۵۴-۱۴۵-۱۳۸-۱۳۷	
۲۲-۲۱-۱۸-۱۲	بیهق

« ت »

۱۵۶	تاجیکستان
۱۶۰-۱۱۷-۷۹	تایباد
۱۰۱	تبادکان
۷۲-۷۰-۳۵	تبریز
-۳۴-۳۳-۳۲-۳۱	تربت جام (جام)
۱۶۰-۱۳۸-۱۱۷-۸۵	
-۱۰۹-۱۰۶-۷۹-۷۸	تربت حیدریه
۱۴۷-۱۴۱-۱۱۸-۱۱۷	
۳۳	ترشیز
۱۵۹-۷۰-۵۷-۵۵	تهران

« ج »

۸۸-۸۷	جاجرم
-------	-------

« چ »

۲۵	چرانداپ
۸۷	چناران

« خ »

۴۳	خرگرد
۱۶-۱۵-۱۳-۱۲-۱۱-۹	خراسان
۳۰-۲۹-۲۷-۲۶-۲۵-۲۴-۲۳-۱۸	
۵۲-۵۱-۴۶-۴۴-۴۳-۴۱-۳۳-۳۱	
۸۵-۷۳-۷۲-۶۵-۶۴-۶۲-۵۴-۵۳	
۱۰۲-۱۰۱-۱۰۰-۹۹-۹۸-۹۷-۹۲	
۱۱۷-۱۱۶-۱۱۳-۱۱۱-۱۱۰-۱۰۵	
۱۶۸-۱۶۳	
۱۱۸	خسروگرد
۸۶	خلیلآباد
۸۱-۴۳	خواف
۱۱۷	خوسف
۳۵	خوزستان

« د »

۱۴۶-۱۴۵-۱۱۸-۸۳	درگز
۸۶	درود
۳۵	دشت مغان
۱۵۶	دوشنبه
۳۷	دکن

« ر »

۸۹	رشنخوار
۱۴۸	رضائیه
۱۱۸	ری

« ز »

۲۶	زیارت (شیروان)
۱۸۶	

« غ »

غور ۲۵

« ف »

فاروج ۸۷

فردوس ۷۷-۸۳-۱۱۳-۱۱۷-۱۱۸

۱۳۶-۱۴۴-۱۴۵-۱۵۳

فریمان ۸۸-۱۴۷

فرك ۱۱۸

فروتنه ۱۱۸

فیروز آباد ۴۲

فیض آباد ۸۲-۸۵

« ق »

قاین ۲۹

قاینات ۱۱۰-۱۴۴

قدمگاه ۱۱۸

قره خان علیا ۱۱۸

قوچان، ۳۹-۸۰-۸۲-۸۳-۸۷-۱۰۰

۱۱۷-۱۱۸-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۶-۱۶۵

۱۶۶-۱۰۹

قندهار ۴۴-۱۵۵-۱۵۶

« ك »

کابل ۷۰

کاخک ۸۰

کاشمر ۳۳-۸۵-۸۶-۱۰۵-۱۰۶

۱۱۴-۱۳۷-۱۱۸-۱۴۶-۱۴۷

۱۵۳

کشانک ۱۱۷

کورده ۱۱۸

کنویس ۱۱۸

« س »

سبزوار ۳۰-۴۹-۵۱-۷۵-۷۶-۱۰۸

۱۰۹-۱۱۲-۱۱۸-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹

۱۴۸-۱۴۹-۱۵۳

سرخس ۱۷-۲۲-۳۰-۷۵-۸۷

سرایان ۸۲

سربیشه ۷۹

سرك ۱۱۸

سعد آباد تایباد ۱۱۷

سلامی تربت حیدریه ۱۰۷

سمنان ۵۰

« ش »

شادمهر ۱۱۸

شاه آباد شرق ۱۱۷

شاهگان (شاهجان) ۲۵-۲۷

شاندیز ۸۸

شوراب ۱۱۸

شیروان ۸۲-۱۱۸-۱۴۷

« ص »

صالح آباد ۸۹

صفی آباد ۱۰۶

« ط »

طبس ۱۶-۴۹-۷۵-۱۴۳

طرق ۱۰۱

طرقبه ۸۶

طوس ۱۱-۲۰-۲۱-۱۱۵

« ع »

عراق ۲۱-۳۵

صفحه

۷۰-۲۰-۱۲

۴۶-۳۵

« ن »

۳۱

۸۹

۸۱

نیشابور ۱۲-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۱

۲۳-۲۴-۲۵-۳۰-۵۰-۵۲-۸۴-۸۶

۱۱۵-۱۱۸-۱۳۹-۱۴۱-۱۴۳-۲۲

۱۴۴-۱۴۹-۱۵۰-۱۶۶-۱۶۷-۱۰۶

نیکنان ۱۱۷

« و »

۱۱۸

« ه »

هرات ۱۲-۲۵-۳۰-۳۸-۳۹-۴۱-۴۲

۴۳-۴۴-۴۵

« ی »

۱۱۷

۳۵

۱۱۸

۱۱۸

۱۱۸

۱۱۷

مصر

مکه

نامق

نهبندان

نوخندان

نیکنان

ویرانی

یام قوچان

یثرب

یزدان آباد

یکی کانو

ینگى قلعه

یونسی گناباد

صفحه

« گ »

۸۰

۲۴

۷۶-۱۱۷-۱۴۱

« ل »

۸۰-۱۱۸

۷۰

« م »

مرو ۱۲-۱۷-۱۸-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸

۲۹

۱۱۷

مشهد ۳۰-۴۳-۴۴-۴۷-۴۸-۴۹

۵۰-۵۱-۵۲-۶۲-۶۳-۶۵-۶۶-۶۸

۶۹-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۹۰-۹۱

۹۳-۹۴-۹۸-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲

۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۱

۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۶-۱۱۹

۱۲۰-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۵-۱۲۷-۱۲۸

۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴

۱۳۵-۱۳۶-۱۴۹-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳

۱۵۴-۱۵۶-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱

۱۶۲-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷

۱۶۸

گرهه بجنورد

گلشن

گناباد

لطف آباد درگز

لیدن

مشهد قلی

فهرست

تصحیح

در صفحه ۲۲ بجای ابواسحق ابوالحق چاپ شده و حرف (و) در صفحه

۶۳ سطر ۷ اضافی است صفحه ۴۱ سطر اول بجای (در) دار چاپ شده صفحه

۸۹ رخشوار صحیح است

صفحه ۱۱۸ شماره ۲۴۹ بایستی ۲۴۸ باشد کتبخانه های شماره ۳۲۳، ۲۹۹

تکراری است صفحه ۱۳۱ بجای مرتضوی (مرتضی) چاپ شده و صفحه ۷۶ سطر ۲۰

الف خراسان مقدم شده است و صفحه ۱۶۸ سطر ۱۶ (را) اضافی است

۱۸۸